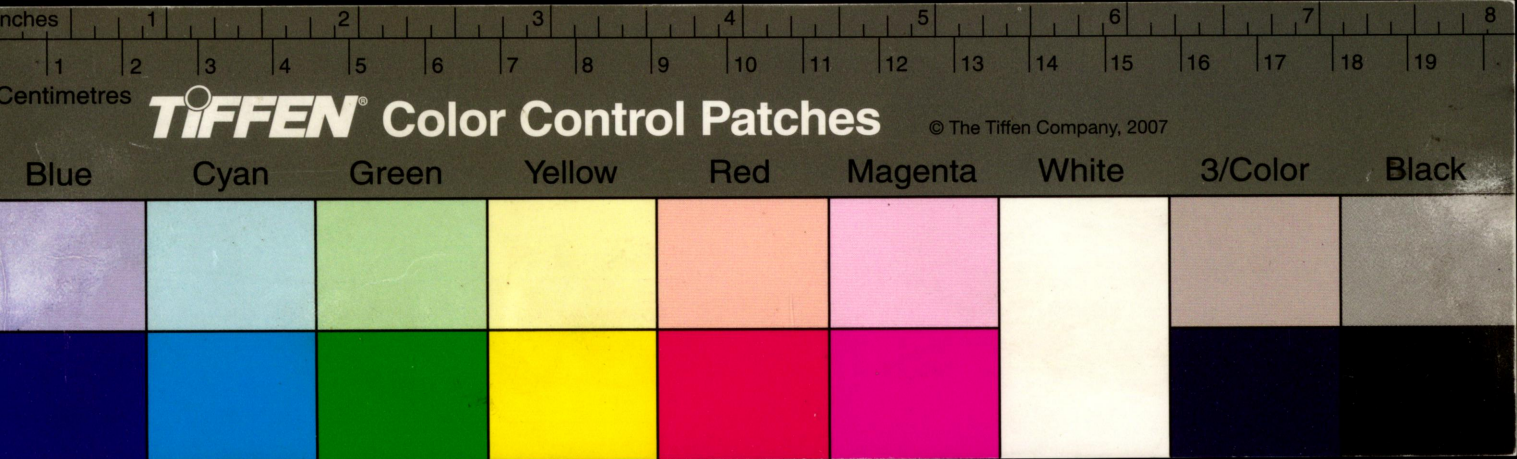

XII Polem
3405.

B. M. K. T. 975.

Tel. 95.

Bibliogr. Hung. Jankov.
F. ord. 2. őr

Simakövekkel el-készített

D A V I D
P A R I T T Y A J A,

az az,

A' KERESZTYENI VAL-
lás Igaságának meg-állatása, tulajdon
csak a' Keresztyeni Vallásnak őr

Agazatiból:

A Z I G A Z A N Y A S Z E N T E G Y,
háza ingerkedő GOLIATOK ellen, s' leg-
elsőben is a' P A P I S T A K ellen,

Kik a' Sz. Írásnak méltóságát kétségef-
fe téfzik, ez őt Agazatokat penig tagadni
nem merik.

Mellyet készített

D I E S T H E N R I C,

Sz. Írás magyarázó Doctor és Professor
Daventriában.

Most penig az egyház keresztyének kedvéért Ma-
gyar nyelven tolmácsolott,

UDVARHELYI PETER

Nyomatottatott UDVARHELYI GYÖRGY
Gramköltségével, 1661.

M. B. 52.

Bibliograph. Hung. Sankov.
F. ord. 2. 8r

Simakövekkel el-készített

D A V I D
P A R I T T Y A J A,

az az,

A' K E R E S Z T Y E N I V A L -

l a s I g a s á g á n a k m e g - á l l a t á s a , t u l a j d o n
c s a k a' K e r e s z t y e n i V a l l á s n a k ő t

Agazatiból:

A Z I G A Z A N Y A S Z E N T E G Y :

há z r a i n g e r k e d ő G O L I A T O K e l l e n , s' l e g -
e l ő b b e n - i s a' P A P I S T A K e l l e n ;

K i k a' S z . I r á s n a k m é l t o s á g á t k é t s é g e s -
s é t é s z i k , e z ő t A g a z a t o k a t p e n i g t a g a d n i
n e m m e r i k .

Mellyet készített

D I E S T H E N R I C ,

S z . I r á s m a g y a r á z o D o c t o r é s P r o f e s s o r
D a v e n t r i á b a n .

M o s t p e n i g a z e g y h e g y k e r e s z t y e n é k k e d v e k é r t M a -
g y a r n y e l v e n t o l m á t s l o t t ,

U D V A R H E L Y I P E T E R

N y o m t a t t a t o t t U D V A R H E L Y I G Y Ö R G Y
U r a m k é t s é g e v e l , 1 6 6 1 .

M. B. S.

A' KERESZTYEN OLVA-
SOHOZ.

A karálak istenfélő Olvasó tudósítani
Efelől: E' Könyvet két az én idve-
zült Atyám fia Udvarhelyi Peter Ur. még
1646-ban fordította, mint maga keze-
irálából írhatja, mert a' Tiszta-le-írásá-
ban 1647-dik elzendőt jegyzette meg:
azonban Isten őtet az jobbakhoz kíván-
ván által, a' nyomtatása hátráb maradt.
Mellyet nem értvén el-bíttam Szoboszlai
Miklos Uram őkegyelme-is meg-fordít-
ván ezen könyvet, Debreczenben 1648-
ban ki nyomtattatta; Haszonloképpen
úzeni Balás Uram-is Fejérvárat. Mely-
hez képest talám már ennek csak benn
kellertt volna maradni: de mint-hogy
azok az előbbiek igen el-fogytak; én
is az én kedves testvér Atyámfiához va-
lo nagy szeretetemből el nem mulatha-
tám, hogy avagy csak az ő Isten tisztele-
tihez való buzgo indulattyának jó bi-
zonyosságaért, és nevének boldog emle-
kezetiért ezt ki nem nyomtattattam
volna. Legy egészségben, Cassán 4. Aprilis,
1660.

A' D A-

A' DAVID
PARITTYAJABA
Bé-menetel.

A' Mint-hogy az emberek között sem-
mi mesterség és tudomány nincsen,
melynek apod esztendeje nem volna, mely-
ről, mint egy tanúságnak első kezdetitől fog-
va lassan lassan a' nagyobbakra és feljebb va-
lokra bághatni, és a' melyek fundamentu-
mok, melyeken felépül a' többi építetnek; ugy
a' szent írásnak is vagyon apod esztendeje,
és tanúság elei, melyek mind az Isten felől
való egész tudománynak fundamentomi, A'
keresztyéni vallásnak őt Agazati; tudni-
illik: A' Tíz parancsolat, az Apostoli vallás,
(avagy Credo) Az Urtól szerzeztetett imád-
ság. A' keresztségnek rendelése, és a' szent
Vacsorának szerzése. Felelte nagy haszna
volt mindenkor a' keresztyén Anyaszemegy-
házban ez őt fő ágazatoknak, nem csak
meg-erősítésében, de meg-allásában is
az Anyaszemegyház tudományának, min-
den-fele tévelygések és eretnekségek ellen.

A 2

Minek

Minékokaért nem ok nélkül hasonlítottak azok a keresztyéni vallásnak ágazati őt síma kövekhez; mellyekkel volt el-készítve a DAVID PARITTYAIA, mellyel ostromlotta és meg-grózte az Istennek hadi seregét szidalommal iller Oriást a Goliáthot. Mert a mint hogy azokat az őt síma köveket Dávid a melléte folyo patakból válogattá: ugy ez őt ágazati a keresztyéni vallásnak, a SZ. Írásnak felelte igé tisztá folyo vizéből válogattak az Apostoli vallás bizonyára onnan se-degetterett-őszve, a többi pedig szorol-szora válogattattak ki. A mint az Iffiu Dávid tudatlan lévén a hadi fegyverek viseléséhez, azokban fel-őltözvén alig járhatott benne, és tulajd csak a bottal és parittyával készült: alkalmasotblón a Goliáthal valo viadal-ra ugy az Iffibbak és tudatlanbak az Anyaszentegyházban, kik a súlyosabb fegyvereknek viselésére és forgatására alkalmatlanok, a keresztyéni vallásnak ez őt ágazatival el-készültvén, felelte könyű munkával reá tá-madharnak az Anyaszentegyháznak Goliá-thira, és boldogul győzedelmeskedhetnek.

Mert

Mert bizonyára nyilván-valo sokaknak leg-kiváltképpen a köz rendbelieknek tudatlanságok a szent írásban, annyira hogy alig emlékezhettek meg a szent írásnak bizonyágtételiről, mellyek az igazság mellett avagy az eretnekségek ellen használható. Nem könnyen találhatni pedig valakit, hanem-ha vég-képpen-valo tunya embert, a ki e fő czikkelyit (ágazatit) a vallásnak nem tudná. Ismeretes az eretnekeknek is gonofságok, hogy az Írásokot ki-ki maga értelmére von-sza; és az ő eretnekségeknek bizonyításá-ra, vagy mondgyam palástolására csigázzák; de ezeket a tanúságnak első kezdetit, úgy-mint együgyűeket el nem fordíthatják sem el-fordítani nem merik. Ismeretes a Papistáknak ravaságok-is, kik az igazságnak a szent írásban igen tisztán fenylenei kezdő világát nem szenvedhervén, magát a szent írást igyekezik kétségben hozni, és annak méltóságát meg gyalázní, leg-inkább pedig a tudatlanbaknál és együgyűbeknél, kiknek mind-untalan azt vetik elejébe, honnan tudod hogy a szent írás Istentől legyen? ho-

mályos, így mondnak, a' szent irás, és annak magyarázójára az anyaszentegyházra, nem te reád hagyatott; és több efféle, holott ez ő fő részeit a' keresztyéni vallásnak nem is illetik bizonyára, és azokat mint mindeneknél meg-mozdulhatatlan igazságokat, kétségben hozni szégyenlik. Ismeretes végeztetvén ama' rut és meg-sítható nem tudása a' Sz. irásnak a' Pápistában, mely abboltámadott, hogy a' közönséges embereket a' szent irásnak olvasásától tilalmazzák, és ő nékik annyira nem szabad azt olvasni, hogy teljességgel héjában munkálkodik valaki azon, hogy őket a' szent irásból meg-győzhesse, hanem ha ezekből a' keresztyéni vallásnak őt ágazatiból, holott senki nincsen ki ezekre a' tanúság kezdetire meg-nem tanítatott volna. A' miképpen annakokáért, a' szent irás tudományának tanulóinak oly segyverekeket kell ajánlani mellyekkel a' tudósak és vitézebbek ellen meg-víjanak, úgy ő nékik-is olyan segyvért kell elő vinnie, mellyekkel a' gorombábbak ellen forgatbásiak magokat, és a' mellyekkel az Anyaszentháznak akar-mely

mely Goliáthi ellen meg-erősítvén magokat, soha meg-ne győzettefennek, de mindenkor győzedelmeskedgyenek.

Végeztetvén azért ez itt al, hogy e' részben is a' mitanuló Iffiáinknak szolgáljunk; és azoknak szolgálván, egyszer mind a' tudatlanbáknak az anyaszentegyházban, nemelyleknek kértésére és tanácsára segérenénk, és ugyan azoknak segyverekeket, mellyekkel mind magokat oltalmazzák, s' mind az ellenkezők ellé meg-víjanak, oly fundamentumokból nyujtánánk, mellyeket az ellenkezők sem mernek tagadni, és a' kiket mind ezek, s' mind am azok tudhatnak. Ezek a' fundamentumok a' keresztyén vallásnak őt fő részei, mellyeket mivel mindenek tudnak és senki nincsen a' ki nem tudná, mivel-hogymeg-is egyeznek mindenek abban, hogy azok legyenek a' keresztyén vallásnak fundamentumai; azon igyekezünk, hogy nem csak meg-bizonyítsuk és erősítsük azokból az igaz értelmű vallást de egyszer s' mind a'val ellenkező értelműeknek is leg-elsőben-is penig a' Pápistáknak, Ubiquitariuskoknak, Anabaptistáknak, Socinianu-

soknak vélekedéseket, ugyan azon fundamantumokkal többől ki-fordítsuk. Es noha mind ezek ellen, ez ilyen ockal- valo disputálásnak haszna felette igen nagy fog lenni; de sokkal nagyobb leszén a' Pápisták ellen, mert azok közöttül egyedül csak ők, kik a' szent írásnak méltóságát el-rontani, és azt meg-áltkodva tagadni merik, ezeket penig a' keresztyén vallásnak agazatit el-fordítani, avagy helyben nem-hadni, szégyenlik.

A' keresztyén vallásnak öt Agazati mellyeket fellyeb elő-számláltunk ezek; a' Tíz parancsolat, az Apostoli vallás, az Urtól szerzetetett imádság, a' keresztségnek és az Ur Vaccorájának ki szolgáltatósa. (szerzése.) Szokták némelylek a' Menyország költsaival biro hatalmot hozzá-tenni, és a' két Sácramentumokat mind egynek tartani: de mi a' közönségesb számlálást követtyük. Sokaktól mind más-más rendel számlálnak-elő ezek, de arról minékünk nem szükség szorgalmazkodnunk. A' Tíz parancsolatot a' Moses írásából vesszük, a' honnét vették rövid summáját a' Pápi-

a' Pápisták-ú. avagy csak legyen szabad minékünk a' képekről való parancsolatot mellyet ők azon rövid summából ki-hadtanak, hozzá-tennünk. Végezetre a' vetekedésnek elő-hozásában követtyük a' közönséges vetekedésről- való könyveknek rövid uttyát, minéműt követtyünk a' szent írás tudományáról itt kézben-hordozható- könyvetskénben: el-hagyván mindazonáltal azokat, mellyekről kevesebbetekedés vagyon fen köztünk. a' mi a' szent írásról- való kérdést és emlékezetet illeti, holott minékünk fel-tótt rzélünk az, hogy a' derék szent írást el-hagyván, csak a' keresztyéni vallásnak öt fő részéből szállítsuk-le a' vallás felől való perlekedéseket, nem kellene itt a' szent írásnak hasznát, méltóságát, tökéletességét, világos voltát és több efféléket bizonyítani és állatni: de mivel azon öt fő részekben vadnak oly bizonyítások-is, mellyekből ha egyenesen nem-ú, vagy csak jó következtetés által azok-is meg-erősíthetnek, hogy ez részről-ú valami hátramaradás ne essék, azon kezdgyük-el.

A 5 A' SZENT

A SZENT IRÁSROL.

I.

Honné bizonyítod, hogy a' szent írás öröcké való Regulája, (az az, szabott rendi és mérték sinora) legyen a' Hitnek és az erkölcsöknek? a' Pápisták ellen.

A Keresztényi vallásnak öt részeiből. Mert ha azoknak kell lenni, és azok a' mi hitünknek és erkölcsünknek regulái, mérték lineái, tehát a' szent írás sokkal inkább az, melyből azok a' fő részek vétettek. A' Tíz parancsolat bizonyára öröcké való rendi (mértéke) az erkölcsöknek, az az, mind az Istenhez való kegyességnek s' mind felebarátunkhoz való szeretetünknek: Az Apostoli vallás pedig öröcké való szabott

PARITTYAJA.

II

bott rendi a' keresztyéni hitnek, és minden hívőknek az idvességére. Így az Ur-tól szerzettetett Imádság szabott rendi az Istennek segítségül hívásának és minden mi könyörgésünknek: A' keresztségnek és Sz. Vacsorának szerzése szabott rendei a' Sacramentumoknak kiszolgáltatásának. A' szent Írásban pedig ugyan ezenek vadnak gyakorta előforgatva, sok-keppen, s' bőven magyarázva és világosítva.

II.

Hönnan vagy bizonyos, hogy Istenről legyen a' szent írás? a' Pápisták ellen, kik a' szent írásnak méltóságát mi reánk nézve csak az Anyaszentegyház bizonyosság tételehez kötelezik.

Azon bizonyosság-tételből, melyből abban bizonyos vagyok, hogy azok a' keresztyéni hitnek öt ágazati (fő részei) Istenről valók. Azokat Istenről lenni így tudom, I. Mert az egész Anyaszentegyház abban meg-edgysz. Anná-inkább pedig, II. Mert kiválteppen való izenéseknek és

A 6

liste

Isteneiségnek jelei vadnak benne, a' minéműeket semmi egyéb írásokban nem találhatni: de leg-inkáb, 111. Mert a' Sz. Lélek belől az én lelkem ismeretiben bizonyóságot téstzen, hogy azok Istentől valók. Mert akarmit mondgyon az Anyaszentegyház, akarmit bizonyíson azon szent írás, és ezek a' keresztyéni vallásnak abból szedett részei; mindazáltal azokból tellyeffen el nem hitethetném magammal, s' jóvá nem hagyhatnám, ha belől a' szent Lélek meg nem nyitná az én szívemet hogy hinnék. Ezt a' kegyelmét a' szent Léleknek érzem az én szívemben: Annakokáért ezt a' belső bizonyosság-tételét a' szent Léleknek hála-adóképpen tisztetem. Azonban mindazonáltal külső bizonyosság-tételét is a' szent írásnak és az Anyaszentegyháznak becsüllem, mely által a' szent Lélek belől az én szívemben hathato léstzen.

III.

Hönnét bizonyítod a' szent írást tökéletesnek és világosnak? a' Pápisták ellen.

A' keresz-

A' keresztyéni vallásnak öt Agazatiból.
Mert ha azok tökélleresek, és tökéllerefsen meg vagyon benne valamit nekünk az idvességre hinnünk és cselekednünk kell; (a' mint mondottuk az első kérdésben,) ha azok elég világosok, és akarmely tudatlan parasztoktól is megértethetnek: tehát fockál inkább olyan a' szent írás, a' melyből a' keresztyéni vallásnak azok az öt Agazati vétettek, és a' mely mind ezeket bővebben megmagyarázza.

IV.

Hönnét bizonyítod hogy nem kellesek halgatni az emberi találmányokra, sem a' jelenésekre? a' Pápisták és Enthusiásta ellen. [kik az Isteni ihletést avagy jelenést vallyák.]

A' keresztyéni vallásnak öt Agazatiból, közönségesen: és azt két képpen: 1. Azok az öt Agazatok elégségesek az idvességre: azért nincsen szükségünk az emberi találmányokra, sem az ujonnannaló jelenésekre. 1. Ez öt Agazatok minékünk

nékünk ajánlattartak a' szent írásból, né a' találmányokból, nem az ujonnan való jelenésekből: azért sem a' találmányra, sem a' jelenésre nincsen szükségünk.

V.

Honnan bizonyítod hogy egyedül csak a' Sz. írás legyen a' keresztyéni vallás felől való vetélkedésnek (perlekedésnek) leg főb bírája, nem a' Conciliumok (Gyűlések) nem a' régi szent Atyák írásai, nem a' Pápa? a' Pápisták ellen.

A' keresztyéni vallásnak öt ágazatának hasznáiból. Tartoznak a' Conciliumok (Gyűlések,) tartoznak az Anyaszent-egyházban tanító Doctorok az hittől, az hitnek ágazatiból: az erkölcsökről, a' Tíz parancsolatnak hagyományiból, és a' keresztyéni vallásnak több fő részeiből íteletet tenni: Azért azok a' hitnek ágazati fellyeb valok a' Conciliumoknál, fellyeb valok a' Doctoroknál, fellyeb valok a' Pápanál. Ha azok az Agazatok fellyeb valok, tehát az egész szent írás is, melyből azok az hit ágazati ki-szedegertettek.

V i. Hon-

V i.

Hönnét bizonyítod hogy olvasni kelleffék a' szent írást, s' még penig kinek-kinek tulajdon született nyelvén? a' Pápisták ellen.

A' keresztyéni vallás öt ágazatának ajánlásából. 1. Ha szükség olvasnom és tanulnom a' keresztyéni vallásnak öt ágazatit, mellyek a' szent írásból vétettek hasznos rövidségnek okáért; tehát szükség bővebb magyarázattyáért, magat a' szent írást is olvasnom. Még penig magából a' kút-főből edesdedebben ihatni a' vizet. 11. Ha olvasni és érteni kell; tehát magunk született nyelvünk-re is kell fordítani, a' mint az hit ágazatit úgy a' szent írást is.

V i i.

Honnan bizonyítod, hogy az Apocryphus, az az, el-rejtett, és kétséges hitelű könyvek ne legyenek Canonicus, az az, rend-szerent-válo és tellyes hitelű könyvek? a' Pápisták ellen.

1. A' keresztyéni vallásnak ágazatiból, közön-

közönségeffen. A' keresztyéni vallásnak ágazati, nem azokból a' kétséges hitelű könyvekből vétettek, hanem csak magokból a' tellyes hitelű könyvekből, az az, A' Prophéták könyveiből, az O Testámentumból, és az Apostolok könyveiből, az Uj Testámentumból. 11. Az Apostoli vallásból, kiváltképpen. A' keresztyéni vallás Apostoli vallásnak mondatik, az honnét eszemben vészem, hogy semmi nem rend szerént való, avagynem a' mi hitünknek ágazattya (mérték sino-ra,) hanem csak az a' mit az Apostolok és Apostoli emberek, és azoknak előtők valok a' Prophéták irtanak. Az Apocryphus könyvek penig se nem a' Prophétáktul se nem az Apostoloiktul irattanak, azért nem is tellyes hitelűek.

AZ ISTENRÖL.

I.

Honnan bizonyítod az Istent egynek lenni állattában? azok ellen, kik az Istennek sok állattját, három állattját valák.

I. A' Tiz

I. A' Tiz parancsolatból. A' Tiz parancsolat hagyományinak, első parancsolatában, az Isten állattjának egysége, ezen szóccal erősitetik; *En vagyok a' te Urad Istened, ne legyenek idegen Istenid előttem:* mintha mondaná: Csak egy az igaz Isten, a' többi mindnyájan hamisak.

II. Az Apostoli vallásból: a' hol azt mondom, *Híszek Istenben*, tudni illik egyben; és nem, *Híszek Isteneknek*, két-tőben, háromban, és többekben.

III. Az Urrol szereztetett Imádságból. A' Christus engemet így tanított könyörögni, *Mi Atyánk, ki vagy mennyekben;* és nem, *Mi Atyáink, kik vadatok mennyekben;* Azért egy csak az Isten, nem többek. Mert bizonyára az Atyának nevezeti ott nem véteik szent ély szerént, egyedül csak az első személyről, mely a' mi Urunk Jesus Christusnak Atya; hanem állattya szerént az Istenről, Atyáról. Fiuról, és szent Lélekről, ki a' mi Atyánk.

IV. A' ke-

IV. A' keresztségéből. i. A' keresztség nem több hanem csak egy: Azért csak egy az Isten-is a' kiből kereszttelkedünk, 11. Tedd hozzá hogy mi kereszttelkedünk Atyának, Fiúnak, és szent Léleknek nevében, nem nevekben: avagy nem Isteneknek, nevében, hanem Istennek, Atyának, Fiúnak, és szent Léleknek nevében.

II.

Honnan bizonyítod az Istent személyében háromnak, Atya, Fiu, és szent Léleknek? a' szent Háromság ellenségi ellen.

I. Az Apostoli vallásból, a' hol mondom, Hiszek egy Istenben, Atyában; és Jესus Chrístusban, ő egy szűlött Fiában; és a' szent Lélekben: Azért, az az egy Isten, az Atya, Fiu, és szent Lélek, az az, abban az egygyetlen egy Isteni állatban, három személyek vadnak; csudálható és nem vizsgálható szentseges titokkal.

II. A' keresztségnek rendeléséből, (oktatásából) A' Chrístus kereszteni parancsot Atyának, Fiúnak, és szent Léleknek nevében. Csak az egy Istennek nevében keresz-

resztelkedünk peniglen: azért az az egy Isten, az Atya, Fiu, és szent Lélek.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az Atya, és Fiu és szent Lélek, egymástól megkülönböztetett személyek legyenek? a' Sabellianusok, Patripassianusok ellen.

I. A' második kérdésben előhozott hit ágazatiból. Azon megkülönböztetett neveiből, az Atyának, Fiúnak, és szent Léleknek. Mert sem az Atya nem Fiu, sem a' Fiu nem Atya, avagy szent lélek, sem a' szent Lélek nem Atya, avagy Fiu.

II. Az Apostoli vallásból is, másképpen. A' Fiúnak tulajdonittatnak kiváltségekre való cselekedetek és szenvedések, melyek sem az Atyának, sem a' szent Léleknek nem tulajdonittathatnak; tudni illeik, hogy fogantatott szent Lélektől született Szűz Máriától, szenvedett, megfeszített, meg-holt, eltemettetett, hogy leszállott a' pokolra, fel-támadott halottaitól, fel-ment mennyekbe, &c. Holott penig a' szenvedések és cselekedetek személyek-

mélyekhez illenek, hogy ha csak a' Fiunak tulajdoníttatnak ezek, nem az Atyának, nem a' szent Léleknek, következik hogy megkülömböztetett legyen az Isten Fiának személye, az Atyának és szent Léleknek személyétől.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' Fiu, és szent Lélek Isten legyen, s' még pedig egyenlő Isten az Atyával? az Arjánusok, Macedonianusok, és a' mostani és régi Samosateniánusok ellen.

I. Az Apostoli vallásból, a' melyben nyilván Istennek nevezetik mindenik. Mert azok a' szók, *Híszek Istenben*, nem csak az Atyára tartoznak, a' kinek eleibe tétetnek, hanem a' Fiura, és szent Lélekre is, a' holott ismét elől-kezdendők: *Híszek Istenben, Atyában, &c. Es a' Jesus Christusbán, ő egy szülött Fiában, &c. Es a' szent Lélekben.* Mintha mondanád, *Híszek Istenben, ki Atya, Fiu, és szent lélek.*

II. Ugyan azon vallás tételből igy. A' *Istenben* hívzunk, igaz Isten az. Hívzunk

penig

penig nem csak az Atyában, hanem a' Fiuban-is, és szent Lélekben. Azért mint az Atya, ugy a' Fiu-is, és a' szent Lélek-is Isten.

III. A' keresztségnek rendelésétől. A' kiben kereszttelkedünk, szükség hogy az Isten legyen. Kereszttelkedünk penig az Atyának, Fiunak, és szent Léleknek nevében. Azért nem csak az Atya, de a' Fiu, és szent Lélek-is Isten.

V.

Honnan bizonyítod kíváltképpen, hogy az Istennek Fia Isten legyen? ugyan azok ellen.

I. Az Apostoli vallásból. A' Christus Istennek egy szülött Fiának nevezetik: azért ugyan ő maga-is Iste. Mert a' minémű az Atya, ollyanja' Fiu-is. (Lásd-meg erről a' szent János Evangéliának, 10. részét, az 30. 33. és 36. verseket.)

II. Azon vallásból. A' ki meg-ítélen-dő az eleveneket és holtakat, szükség hogy Isten legyen az; A' Christus el-jö-vendő ítélni eleveneket és holtakat. Azért Isten.

III. A'

III. A' keresztségnek és szent Vacso-
 rának szentségéből, közönségesen. A' ki Sácra-
 mentumot szerez, (az az, Isten s' em-
 ber között való szentséges frigyet) Istē
 az. A' Christus szerzte az Uj Testá-
 mentumnak Sacramentumir; A' keresz-
 tséget; Mennyei el tanítatok minden né-
 péket, keresztyének. &c. A' szent Vacso-
 rát; a' mi Urunk Jesus Christus azon étza-
 ka, melyt el-árukt aték vevé a' kenyeret, &c.

VI.

Honnan bizonyítod, hogy a' Fiu és szent Lé-
 lek azon egy-állatu Isten legyen az Atyá-
 val, az az, ugyan azon egy Isten legyen?
 ugyan azonok ellen.

Az apostoli válaszból. Mert azt mond-
 gyuk, Hiszek Istenben, Atya, Fiu, és szent Lé-
 leekben, (és nem azt hogy, Hiszek az Atya
 Istenben, és a' Fiu Istenben, és a' szent Lélek
 Istenben; melyet bizonyára mondhat-
 nánk jó értelemmel; de mindazonáltal
 nem olly értelemmel, mintha más volna
 az Atya Isten, más a' Fiu Isten, más a' Sz.
 Lélek Isten, a' mint szoktuk mondani,
 hogy

hogy Péter ember, Pál ember, János em-
 ber: de) mintha mondanók, Hiszek
 egy Istenben, ki az Atya, Fiu, és szent
 Lélek: ugy annyira, hogy az Atya lé-
 gyen az az egy Isten; A' Fiu legyen az
 az egy, és azon egy Isten, a' ki az Atya;
 A' szent Lélek legyen az az egy és ugyan
 azon Isten, ki az Atya, és Fiu. Annako-
 kéért ez háromnak, Atya, Fiu, és szent
 Lélek, nem csak hasonló állatyok, nem-
 is csak azon állattyok, de ugyan csak a-
 zon egyetlen-egy állattyok vagyon,
 mely köz egymással.

VII.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus a' test-
 nek fel-vétele előtt legyen valami valo-
 ság? a' Samosarénianusok ellen, kik
 azt tanítták, hogy ő a' meg-teste-
 sülés előtt tellyeséggel nem-is volt,
 nem hogy Isten volt volna.

Az Apostoli vallásnak első részéből. Hiszek
 Istenben mindenható Atyában, mennek föld-
 nek teremőjében. Az első személy Atyá-
 nak mondaik, még penig a' menynek
 föld-

földnek teremtésének előtte: hogy ha volt Atya a' teremtésnek előtte, volt Fiu is a' teremtésnek előtte, az az, örökkül fogva.

II. Az Apostoli vallásnak második részéből. Es Jესus Christusban, ő egy szűlött Fiában, mi Urunkban, ki fogantatott szent Lélektől, született Szűz Máriától, szenvedett, &c. A' Christus Isten Fiának mondatik, minekelőtte fogantatnék, minekelőtte születetnék Máriától: Azért volt a' testnek fel-vétele előtt.

VIII.

Honnét bizonyítod, hogy a' szent Lélek személy legyen; nem valami erő és néminémiség mi bennünk? a' Macédoniánusok és egyéb szent Lélek tagadók ellen.

A' keresztségnek szerzéséből. Szintén úgy keresztkedünk a' szent Léleknek nevében, mint az Atyának és Fiuak nevében. Ha azért az Atya és Fiu személyek, következik hogy a' szent Lélek is személy legyen és igaz valóság.

A' TE-

A' TEREMTESRŐL.

I.

Honnét bizonyítod, hogy ez a' világ Istenről teremtetett, nem volt örökké? Aristoteles ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Hiszek Istenben, mindenható Atyában, Menynek földnek teremőjében. Azért az Isten teremtetette e' világot.

II. Az Isten törvényének negyedik parancsolattjából. A' holott a' Szombat a' vagy hetedik nap meg-szentelésének okáért, e' szók forognak elő; Mert hat nap teremte Isten a' mennyet és földet, tengert, és a' mellyek azokban vadnak, és meg-nyugovék a' hetedik napon.

II.

Honnan bizonyítod, hogy nem csak az Atya, de a' Fiu, és szent Lélek is teremtetett? az Ariánusok ellen.

Azon negyedik parancsolattjából az Isten törvényének. Az Isten teremtetette a' mennyet

nyet és földet: A' Fiu, és szent Lélek, Isten: Azért a' Fiu, és szent Lélek-is teremtetett. *Ellen-berés.* Lám az Apostoli vallásban csak egyedül az Atya mondatik menynek földnek teremőjének, *Felelet.* Az Atyának tulajdonitatik a' teremtes, az első cselekedet, mert az Atya kezdeti a' cselekedetnek: és bizonyára az Atya magától teremti, a' Fiu az Atyától, a' szent Lélek az Atyától és Fiutól. Mindazáltal nem kevesbé teremti a' Fiu, és szent Lélek-is, mint az Atya.

III.

Honnét bizonyítod, hogy még az első materia sem volt az előtt, hanem Istentől teremtetett az-is? a' Seleucianusok ellé. Azon negyedik parancsolatryából az Isten törvényének. Hat napokon végezé-el a' Jehova a' mennyet és földet, tengert, és a' mi vagyon azokban: azért azoknak a' materiáját is, mert az-is azokban vagyon.

AZ ANGYALOKROL.

I.

Honnét

Honnán bizonyítod, hogy legyenek Angyalok, mind jók s' mind gonoszok, és bizonyára igaz és valóságos állatok, és nem valami némineműségek? a' Sadduceusok ellen.

Az Uról szereztetett imádságból és bizonyára kétképpen.

I. a' harmadik kérdésből. Légyen te akaratod, miképpen menyben, úgy itte' földön is. A' menyben meg-lelzi az Isten akaratya a' jó Angyaloktól: Látd meg erről a' 103. Soltárnak huszadik versét: azért vadnak Angyalok bizonyossan, és valóságos állatok.

II. a' negyedik kérdésből. Ne vigy minket a' késérterbe, de szabadíts meg minket ama' gonoszról; az az, az ördögtől, mely hivattatik ama' gonosznak. Azért vagyon ördög, és az bizonyára valóságos állat.

II.

Honnét bizonyítod, hogy az angyalok az Istentől teremtettek, nem örökévalok? az Aristoteles tudományát kövevők ellen.

B 2

AZ

Az Isten törvényének negyedik parancsolatjából. Teremté Isten az eget és földet, tengert, és a melyek azokban vadnak. A' jó angyalok pedig az égben vadnak, a' mint mondtuk az első kérdésben. Azért azok-is teremtetek. A' gonosz angyalok-is az előtt az égben voltak, de már onnan alá-hányattak: Lásd meg erről. Jelen. 12. 8. Jud. v. 6. 2. Pet. 2. 4.

AZ ISTENNEK KE- PERŐL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az embernek lelke halhatatlan legyen? a' Sadduceusok és egyebek ellen kik a' léleknek halandóságát állatták.

Az Apostoli vallásból. Ama' czikkelből; Biszem a' testnek fel-támadását. a' testnek hitük fel-támadását, nem a' léleknek, oka ez, mert csak a' test hal-meg, a' lélek nem, mert az halhatatlan.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Adámban eredendő.

dendő igazság lőtt legyen? a' régi és mostani Palágiánusok ellen.

A' tíz parancsolatból; Jo következés által. Az Isten az embertől kívánja, hogy őtet mind igazán meg-ismerje, s' mind tisztelje, és hogy igaz és szentséges dolgokat cselekedjék: Azért adott volt az Isten régenten hatalmat az ő ismeretire és tisztelgetire, a' jonak igaznak cselekedetire; melyet a' maga tulajdon vékével veszte-el, az eset által. Mert bizonyára illetlen volna ha az Isten azt kívánná az embertől, a' melyet soha neki nem adott.

A' B Ű N R Ő L.

I.

Honnan bizonyítod, hogy a' bűn nem Istentől, nem Isteni rendelésből, nem a' csillagok járásából, avagy a' természetből; hanem minnem magunktól, és az öröktől legyen? a' Manichaeusok és Floriánusok ellen &c.

II. Hogy minnen magunktól legyen a'

bűn, meg-bizonyítatik az Urtól /szerez-
tetett Imádságból, és annak ötödik kéré-
séből; *Bocsásd-meg nekünk a' mi bűneinket,*
miképpen mi-is meg-bocsátunk a' mi elle-
nünk vétetteinek Ha a' bűnők miéink
tehát sem Istennek, sem a' természetnek,
sem az ég forgásinak, sem az Isteni akarat-
nak nem kell tulajdonítani.

II. Hogy az ördögtől, és az ő izgatá-
sából legyenek a' bűnők, meg-bizonyi-
tom ugyan az Uról tanult Imádságból, és
annak hatodik kéréséből; *Ne rigy min-*
ket a' kísértetbe, az az. Ne engedd hogy
mi a' bűnbe esünk; *De szabadíts-meg*
minket a' Gonosztól, az az, az ördögtől,
ki szerző oka a' gonoszra-valo kéferte-
teknek, és a' ki felette igen figyelmetes
minden alkalmatosságokra melyek által
minket el-híthetessen, és a' vétkekre iz-
gathasson.

III. Istentől hogy ne legyen, meg-
bizonyítatik kíváltképpen ide aláb. Az
Istennek gondviseléséről való harmadik kér-
ésben.

II.

Hon-

Honnan bizonyítod, hogy legyen eredendő
bűn, és az egyaránt a' kis gyermekekben-
is, mint a' meg-állapodott idejűekben? a'
Pelágiánusok ellen &c.

I. Az Apostoli vallásból. Hiszem a' test-
nek fel-támadását, nem csak a' meg-áll-
apodott idejűek testének, de a' kis gyerme-
kekének-is. Ha a' kis gyermekek-is egy-
aránt meg-halnak, mint a' meg-állapo-
dot idejűek, következik hogy a' kis gyer-
mekek-is egyaránt alája vettek a' bű-
nőknek mint a' meg-állapodott idejűek.
A' kis gyermekeknek pedig nincsen cse-
lekedett bűnők; azért eredendő bűnők
vagyon.

II. Ugyan az Apostoli vallásból. Hiszünk
az örök életet, de nem különben;
hanem bűnünknek bocsánatya által,
mely elől tétetetik az Apostoli vallás-
ban. Ha azért a' kis gyermekeknek va-
gyon örök életet, tehát meg-bocsátat-
tak ő nekik-is az ő bűnők. Ha meg-
bocsátatnak az ő bűnők, tehát vagyon
bűnők. Nincsen pedig cselekedett bű-

B 4

nők,

nők, tehát eredendő bűnők vagyunk, mely az ő születésekből való.

III. Az Urrol tanult imádságból. Azt mondom az ötödik kérdésben, *Bocsásd meg a mi bűneinket*: mellyet nem kérek csak magamért, de minden emberekért; és így a' kis gyermekekért-is. Vagyon azért adóságot a' kis gyermekeknek-is, úgy mint, a' bűn a' mellyet meg kell nékik engednünk. A' kis csecsemő gyermekek pedig cselekedet szerint nem vétkeznek; vagyon tehát eredendő bűnők, mely ő nékik természet szerint való, és vélek született.

IV. A' keresztségéből. A' gyermekek egyaránt meg-kereszteltetnek, mint szintén a' meg-állapodott idejük; (a' mint meg-bizonyítatik aláb a' keresztfejről való kérdésben:) és azt cselekszik az ő bűnök el-mosásának bizonyására és peccsértlésére. Azért a' kis gyermekeknek-is vagyon bűnök; nem cselekedett, azért eredendő.

III.

Hon-

Honnan bizonyítod, hogy az eredendő bűn miatt úgy meg-romlottanak az emberek, hogy elméjük a' lelki dolgokban tellyességgel vak, akarattjuk a' iora mindenestől fogva alkalmazatlan? ugyan azon régi és új Pelágiánusok, Pápisták, Sociniánusok, Arminianusok ellen, &c.

I. A' tíz parancsolatból, közönségesen! Szükség volt hogy az eset után az Isten az ő törvényét ujonnan ismét ki-adgya, mellyből csmérhetné-meg az ember, mit kelleitnék néki cselekedni, és mit el-távoztatni: azért az embernek elméje az eset által meg homályosodott volt annyira hogy nē tudhatná mellyek a' jok.

II. Ugyan a' tíz parancsolatból; ha nem szóról szóra-is, avagy csak meg-bizonyithato-képpen. A' törvény azt parancsolja, hogy jót cselekedgyünk, s' a' gonoszt el-hadgyuk: azért jót nem cselekedünk vala, s' a' gonoszt el-nem hadgyuk vala. Mert, a' gonoszt erkölcsök-ből tamadnak a' jó törvények. Ellen-vetés: Az ép embernek is adatott vala tör-

B 5

vény

vény ki: mindazáltal abból nem következik hogy ő gonosz volt volna. *Felelet.* Adatott vala törvény az ép embernek, mert vékezhetik vala. Törvény adatott a' meg-romlott embernek-is, mert nem cselekedheti hogy ne vékezzék. *Ellen-vetés.* Képtelen dolognak látszik, hogy az Isten olyat kíván, melyet ember meg nem cselekedhet. *Felelet.* Adott vala az Isten régenten hatalmat a' törvénynek végbe vitelére: honnét annak a' nagy hitelben adonak, megmarad az ő igazsága, hogy az ővét megkerhesse; bár-ha az ados meg nem fizetheti-is. *Ellen-vetés.* Mi végre kívánnya tehát az Isten azt a' mi lehetetlen? Hőjábanne? *Felelet.* Cselekedzi azt az Isten különb-külömb végre, mind a' választottakért, s' mind a' meg-vettettekért. A' választottakért, hogy meg-ismérjék és meg-firassák az ő tehetetlenségeket, és keressenek a' Christusban tehettséget, és azt el-vévén, igazán hálá-adók legyenek arról. A' meg-vettettekért, hogy

ma-

magok-menhetetlenecké tetessenek, keményben büntetessenek, és avagy csak a' külső fenyték tartassék-meg.

III. Az Apostoli vallásból. 1. Hiszek szent Lélekben: az az; a' ki mind magától szent, s' mind a' ki minket-is meg-szentel. Ha a' Sz. Lélek a' mi meg-szentelőnk, tehát következik, hogy mi magunktól meg-feresztettek és tisztátalanok vagyunk. Ha a' mi szentségünk a' szent Lélektől vagy on, tehát nem mi magunktól. 11. Hiszem bűnünknek bocsánatját, és bizonyára semmi emlekezetet nem tévén a' magunk saját cselekedetünkér: Annakokáért meg-vallyuk, hogy mi bűnösök vagyunk, és semmi igaz jót nem cselekedünk.

IV. Az Uról szerzettetett Imádságból, és annak öt rendbeli kéréséből. 1. Kérjük hogy szenteltesék neve az Istennek: Azért azt mi magunktól, az Istennek segítségénélkül, nem tudjuk meg-szentelni, avagy meg nem szentelhetjük. 11. Kérjük hogy jöjjon-el az Istennek országa mi hoz-

mi hozzáánk; az az, hogy a' szent Lélek-
től vezerettségünk, és így mi magunkat
az Istennek birodalma alá vessük: nem-
is vagyunk az Istennek országában,
hanem az ördögnek országában. 11.
Kérjük hogy *légyen akarattya* az Istennek
mi tőlünk: Azért nem cselekedhettyük
az Istennek akarattját az Isten kegyel-
me nélkül. Továbbá, hogy az úgy légye
a' földön, mint a' menyben: Azért senki
nincsen e' földön, a' ki cselekedgye az
Istennek akarattját. 1 v. Kérünk kell
mindennap és szüntelenül, *Bocsásd meg
mégünk a' mi vétkeinket*: Azért minden-
nap és szüntelenül vétkezünk. v. Kér-
jük, *Ne vigy minket a' kísértetbe*; az az,
ne engedgyed hogy mi a' kísértetekbe
essünk: Azert egy szem-pillantásban
sem áthatnánk meg, ha az Isten nem tar-
tana minket. Ezt hozzá tészük, *De szá-
badíts meg minket a' Gonoszról*: Azért a'
gonosznak hatalmában vagyunk, ha-
nem ha Isten meg-szabadít abból; ki sem
fejthettyük magunk erejével magunkat
az ördög-

az ördögnek töréből, de az csak egyedül
az Istennek segítsége által leszen, a' mel-
lyet itt kiávnunk.

V. *A' keresztségből, közönségeffen. A'
keresztség jegye a' mi lelki ujonnan való
születésünknek*: Azért a' mi testi szüle-
tésünk meg-veszett és vétkes.

VI. *A' szent Vacsorának szerzéséből*:
ezen szókból, *Ez az testem, mely ti érette-
sek adattatik meg-tőrettetik*: Ez az én vé-
rem, mely sokakért ki-ontatik bűnöknek bo-
csánattjára. Ha szükség volt a' Christus-
nak a' mi bűneinkért meg-halni: Azért
mi minnen-magunktól semmi jót nem
cselekedhetünk a' mi idvetségünkresés a'
Christus nélkül a' bűnökben heverünk
és maradunk. IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' gonosz kíván-
ság, mely vagyon még a' meg-igazult em-
berekben is bűn legyen? amazz a' Pélá-
gianusok, s' ezt a' Pápisták ellen.

I. *A' tíz parancsolatból*: és anna' tizedik
parancsolatjából. *Ne kívány*. a' kíván-
ság tiltatik az Istenől: azért az bűn.

II. Az Urtól szerzetetett Imádságból. Kérnünk kell a' mi mindennapi kenyerünket ma: semmit azon fellyül kérnünk avagy kívánnunk nem szabad, ha nem szabad, tehát bűn.

V.

Honnan bizonyítod, hogy minden bűnök halálajok legyenek, mind idő-szerűt való, s mind örökké való büntetést érdemeljenek; és hogy ne legyenek azok között némelyek magokban és magok természetiben meg-bocsátandók, hanem a' Christusért? a' Papisták ellen.

Az Apostoli vallásból. Ama' két melléje rendelt ágazatokból, Hiszem bűnünknek bocsánattját, és az örök életet. 1. Hiszük bűnünknek bocsánattját: tehát a' meg nem bocsáttatott bűnök ártanak az idvességnek. 11. Az örök életet né hiszük különben, hanem ha eléb meg-bocsáttainak bűneink: Azért az hol nincs a' bűnöknek meg-bocsátása; ott bizonyosan kell válni az örök halált.

II. Az Urtól szerzetetett Imádságból: és annak

annak ötödik kéréséből; Bocsásd-meg a' mi bűneinket. 1. Kérjük bűneink bocsánattját akar miném ők legyenek azok: tehát akar miném ők legyenek a' bűnök, ha a' meg-bocsátás hozzájuk nem járul, kárhozatosok. 11. Minden bűneink minket adósokká tesznek az Istennek: azért minden bűnök büntetést érdemelnek.

III. A' szent Vacsorának szerzéséből: ez igekből; Ez az én vérem az Új Testamentumnak vére, mely sokakért ki-ontatik bűnöknek bocsánattjára. Ha a' Christus vére bűnök bocsánattáért ontatik ki, következik hogy azok a' bűnök kárhozatosok voltak.

A' SZABAD AKARATROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az embernek az eset urán, a' romlott állapotban csak a' gonoszra legyen szabad akarattja, és nem a' jóra-ú?

jora-ú? a' Pelágianusok, Pelágianus szabásuk, Pápiák, Sociniánusok, Arminiánusok, Új keresztyének ellen.

Meg-bizonyítatik ez az erősségekéből melyekből fellyeb az eredendő bűnről meg-bizonyítattott, hogy a' meg-romlott embernek akarattva a' jora tellység-gel alkalmatlan: (*Lásd-meg erről, ez közelebb volo helyen a' harmadik kérdést.*) melyet itt summa szerint elő-tzámlálni hasznosnak itélek. Meg-bizonyítatik azért ez,

I. A' Tíz parancsolatból. Az Isten törvényt itt elejekben, nem azoknak kik tudgyák a' törvényt, és nem az igazaknak, de a' tudatlanoknak, és hamissaknak. Azért, azoknak semmi akarat-tyok nem volt a' jora.

II. Az apostoli vallásból. I. Hiszük hogy mi a' szent lélektől meg-szenteltetünk: azért mi nem vagyunk szentek. II. Hiszük bűnünknek bocsánattját, nem a' mi szentségünket: azért bűnösök vagyunk. Ha szentek nem vagyunk, ha-

nem

nem bűnösök, következik hogy mi bűnünk az akarat nem a' jora, hanem a' gonoszra vagyon.

III. Az Uról szereztetett Imádságból. I. Kérünk az Istentől kegyelmet, mellyel meg-szentelhesünk nevét az Istennek: azért mi magunkban és mi magunktól nincsen az Isten nevének meg-szentelésére valo erőnk. II. Kérjük hogy az Istennek országa jöjön mi hozzánk: azért nem vagyunk az Istennek országában, hanem az ördögnek országában; és ezért semmi szabadságunk nekünk a' jora nincsen, hanem a' gonosznak szolgálatja vagyon mi rajtunk. III. Kérünk kegyelmet mely által mi tőlünk legyen akarattja az Istennek, s' még pedig a' miképpen menyben az meg-lészen: azért nem cseleketzük azt magunk magunktól; s' nem-is léssen az e' földön, a' földiektől: annakokáért az ő akarattjuk is a' jora alkalmatlan, és nem egyező az Isten akarattjával, I v. Mindenkor kérjük, hogy meg-bocsáttas-

sanak

fanak nekünk a' mi bűneink: azért mindenkor vétkezünk; annakokáért vagy on bizonyára szabad akaratunk a' gonoszra; de a' jora nincsen. v. Kérjük hogy mi szabadittassunk meg a' gonosztól: azért szolgai vagyunk a' gonosznak; annakokáért az akaratnak semmi szabadsága nincsen a' jora.

IV. A' kérészségből. A' kérészség jegye az ujonnan-való születésnek: azért semmi természet szerént való ereje nincsen a' szabad akaratnak a' jora.

V. A' szent Vacsorából. A' mi bűneinknek szüksége volt a' Christus vérével való el-törlésre: azért mi bennünk semmi jo nem volt.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az a' vétkezésre való szabad akarat, igazán mondati assék szolgának (szolgálat alá vettettetnek;) a' bűnre nézve, melyre egyedül vitettedik? ugyan azonok ellen.

Az Urto! szereztetett Imádságból: az holott kerjük, Szabadíts meg minket a' gonosz-

gonosztól. Ha kerjük hogy szabadittassunk meg a' gonosztól, tehát szolgai vagyunk a' gonosznak. (fő rabjai.)

III.

Honnét bizonyítod, hogy mindazáltal ez az akarat szabadon marad; a' kényszerítéstől tudni-illik, és természetiben? azonok ellen.

Az Urto! szereztetett Imádságból: az holott a' bűnök miéinknek mondatnak, és mi adóságinknak. Az eredendő bűn bizonyára miénk és mi adóságunk természet szerént és születésképpen: a' cselekedett bűnök pedig miéink, és mi adóságinknak hivattatnak, mert akarat szerént való, vagy a' szabad akaratból származottak, az az; két akatva cselekedtük őket, nem kényszerítve; szánt szándékból lettek és estek mi tőlünk, nem természet szerént.

A' B Ű N N E K B Ű N - T E T E S E R Ő L.

Honnan bizonyítod, hogy az idő szerént való halál a bűnnek büntetése legyen? a Pelagianusok, Socinianusok ellen.

Az Apostoli vallásból, és a szent Vacsorának szerzéséből, egész s' mind. Hiszük hog' a Christus meg-holt: s' még penig mi e-rettünk; az az, a' mi bűneinkért; a' szent Vacsorának beszédi szerént, ez az én testem, melyti éreztetek meg-tőrettetik, ez az én vérem új Testámentumnak vére, mely sokakért ki-ontatik bűnök bocsánatjáért. Ha a' Christus mi érettünk holt-meg, és a' mi bűneinkért, következik, hogy a' mi bűneink az idő szerént való halált-is meg-érdemlették. Ellen-vetés. Miért tehát hogy mi-is meg halunk? Felelet. A' mi halálunk nem a' bűnért való elég-tétel, hanem el-törlése a' bűnnek, és által-menés az örök életbe: és a' halál többé nem büntetés, avagy nem átkozott; hanem áldott.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az idő szerént való halálon kívül, örökkévaló halál is szá-

lyon

lyon az istentelenekre? a' Basilidianusok, és Socinianusok ellen.

I. Az Apostoli vallásból, 1. A' Christus el-jövendő az eleveneknek és holtaknak meg-ítélésére. Ha a' holtak-is meg-íteltetnek, szükség hogy ujonnan meg-elevenedgyenek ugyan azok-is, és az idő szerént való halálon kívül, annakutánna az örök halálnak ítéletibe szállyanak; mely léfzen meg-halni, és meg-nem halhatni. 11. Hiszem a' testnek fel-támadását, nem csak az igazak tettének; de az hitelenekének-is, nem a' boldog életre; azért a' kárhozatra, és az örök halálra. 111. Hiszem az örök életet, az hiveknek adadni: azért az örökkévaló halált az hiteleneknek.

II. A' kerefsztégnek rendeléséből. A' ki nem hiend el-kárhozik. Kárhozik, nem annyira idő szerént való halállal, (mely köz mind hivelkel hiteleneckel, im-czeknek áldott, csak szintén ezeknek átkozott;) mint örökkévaló halállal, mely csak magoké a' hiteleneké.

III. Hon-

Honnét hamisítod meg közönségesen, a Pápisták Purgatoriumát, az Atyák és kis gyermekek Limbusát? a Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. I. Az Apostolok vallásában, csak a Menynek, és Pokolnak, a kárhozottak helyének vagy on emlékezteti; nincsen a Purgatoriumnak, az Atyák avagy kis gyermekek Limbusának. Mert bizonyára a Christus a Pokolra mondatik le-szállotnak; az az, a Pokolbéli kénoknak alája bocsátotta magát; az után pedig Menybe ment: Semmi emlékezteti nincsen a Purgatoriumról, az Atyák és kis gyermekek Limbusáról. II. Nem hiszük a Purgatoriumot az Atyák és gyermekek Limbusát, de az örök életet, és annak ellenébe tétetett ítéletet, és az örök kárhozatot.

II. A keresztségnek rendeléséből. A ki hiend és meg keresztelkedik idvezül: A ki pedig nem hiend, el-kárhozik. Azért csak kevé az állapot, tudni-illik az idve;

P A R I T T Y A J A. 47
idvezülendőké, és kárhozandóké.

IV.

Honnan bizonyítod kíválsképpen, hogy ne legyen a tűznek Purgatoriuma, mellyel ez élet után a Lélek meg-tisztításék a bűnöktől? a Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. melyben csak két modgyát hiszük a bűn el-törlésének, a szent Lélek által, és a Christus vére által; harmadik mod nem adatik. I. Hisznek szent Lélekben; az az, a ki magában is szent, és engemet-is a bűnnek seprétől, és bennem maradásától ki-tisztít, meg-fizetel: nem valamely meg-tisztító tűzből, mely engé a bűntől meg-tisztítana. II. Hiszem bűneimnek bocsánatját, a Christus által tudni-illik, kinek vére tisztít meg minket minden bűneinkből, az az, a bűnért való meg-lakólastól: nem a bűnnek a tűz által való ki-tisztítását a Purgatoriumban, a Pokol mellett.

II. Az Urtól szereztetett Imádságból. Az Istentől csak bocsánatját kérjük

juk a' bűnnek, nem tűz által való meg-
tisztítását-is. Mert azt mondgyuk, Bo-
csáskod-meg a' mi bűneinket. és nem mond-
gyuk, Tisztos-meg a' mi bűneinket a' Pur-
gatoriumnak tűze által.

III. A' keresztségnek szerzéséből: amaz
igékből: A' ki hiend és meg-keresztelkedik,
idvezül; A' ki pedig nem hiend, el-kárhozik.

I. A' Christus nem mondgya, a' ki hi-
end és meg-tisztítatik a' Purgatorium-
nak tűzével, az idvezül, de, A' ki hiend
és meg-keresztelkedik, az az, a' ki meg-
tisztítatott lejjend a' Christusnak vérével
és lelkével, mely tisztításnak jegye és pe-
cséti a' keresztség, az idvezül. II. A'
Christus nem mondgya, A' ki hiend
meg-tisztítatik a' Purgatorium tűzében,
és az után idvezül; de, a' ki hiend, idve-
zül, nem tévén azon igék közébe ezt a'
Purgatorium tűzét. III. A' Christus
nem mondgya, A' ki nem hiend, avagy,
a' ki semmi, avagy nem elég Poenirenti-
át tart ez életben, és olzán ez élet után a'
tűznek Purgatoriumában egészlen igen
meg-

tisztítatik; hanem, A' ki nem hiend,
(a' beréntaz-is a' ki meg nem tér, avagy
illendőképpen nem térend-meg,) el-kár-
hozik.

IV. A' szent Vacsorának szerzéséből.
A' Christus mond, Ez az én vérem, új
Testamentomnak vére, mely sokakért ki-
ontatik bűnőknek bocsánattárá. A' Chri-
stusnak vére rendeltetett a' bűnőknek
meg-bocsátására: azért nem a' Purga-
torium tűze.

Honnét bizonyítod kíváltképpen, hogy az A-
nya-szentegyházban lévő csecsemő gyer-
mekek, még a' keresztség nélkül megha-
lók-ú, az örök életre tartozzanak; és
hogy nem köteleztetnek a' csecsemő gyer-
mekeknek Limbusához? a' Pápi: ellen.

Meg-bizonyíttatik az, aláb az u-
to' so helyen, az örök életről való második
kérdésben. Lásd-meg ott.

VI.

Honnán bizonyítod, hogy minekutánna meg-
bocsáttatik a' vérek, mindgyárt meg-
engedtetik a' büntetef-ű? a' Pap: ellen.

I. Az Urtól szereztetett Imádságból; és annak ötödik kéréseből: Bocsásd meg nekünk a' mi bűneinket, miképpen miis meg-bocsátunk a' mi ellenünk vétetteknek. Mi, midőn meg-bocsáttyuk felebarátunknak vétkei, nem hadgyuk fenn a' büntetést; hanem meg-bocsátván a' vétke, a' büntetést és bosszúállást is egyfensz mind meg-engedgyük: Azért az Isten is meg-bocsátván a' vétke, meg-engedi eg'gyütt a' büntetést is.

II. A' szent Vacsorának szerzéséből. A' Christulnak teste mi érettünk adatottnak, meg-tőretetnek mondatik; A' Christulnak vére sokakért ki-ontatottnak mondatik, bűnöknek bocsánattá: A' honnét azt hozom ki: Meg-bocsátatnak nekünk a' bűnök, a' mi helyettünk meg-büntettetett Christusért; azért meg-bocsátatván a' bűnök, újab büntetést nem vehetni rajtunk: mert ugy az Isten azon egy bűnt kétféle büntetne meg.

AZ

AZ ISTENI GOND- VISELESRŐL.

I.

Honnét bizonyítod, hogy az Istennek Gondviselése ki-terjed teljességgel minden dolgokra: az Atheusok ellen, &c.

I. A' Tíz parancsolatnak, első, második, harmadik, és ötödik parancsolatból. Az hol nem a' történetnek és ferencének, hanem az Isteni Gondviselésnek tulajdonítatnak, az Izraelnek Egyptomból való ki-fabadítása, a' büntetések és jótétemények, mellyek az emberekre következnek, sőt még a' hofszú élet is.

II. Az Apostoli vallásból. Hisek a' mindenható Istenben. az az, a' ki mindennek mint egy kezében tart, a' ki mindeneket hatalmasul végbe visen, meg-enged, meg-ült, igazgat; annyira hogy az ő akarattya nélkül semmi ne légyen, semmi el ne mulljon.

III. Az urtól szereztetett Imádságból.

C 2

I. Min-

1. Mindeneket a' mellyek az Istennek dicsőségére, és a' mi idvességünkre tartoznak, Istentől kérünk: azért mindenek az Istennek kezében és hatalmában vadnak. 2. Mind ezeket kérvén ezt mondjuk, *Mert tiéd az ország és a' hatalom*; az az, te mindeneket igazgatsz, és mindeneket cselekedherel, és cselekefel.

II.

Honnét bizonyítod, hogy az Istennek Gondviselése még a' bűnök körül-is legyen? a' Pápiák, Flaccianusok, és Arminianusok ellen.

Az Urtól szerzettetett Imádságból: s még penig két képpen. 1. A' negyedik kérdésből. *Ne vigy minket a' kísértetbe:* az az, ne engedd hogy mi a' kísértetbe esünk; ne engedd hogy mi kísértésünk az ördögtől, és az ő katonáitól, a' világtól, és a' mi testünktől. Azért a' bűn az Istennek az ő rendelése alá vettetett, bizonyára nem az ő munkálkodo avag' cselekedő rendelése alá, hanem az ő meg-engedő rendelése alá. 2. Az első

keres-

kérésből, *Szenteltesék-meg a' te neved:* az az, nem csak azt cselekedd hogy mi szentellyük a' te nevedet, de te-is benteld-meg azt, az az, igazgass mindeneket, meg a' bűnöket-is a' tenevednek dicsőségére. Alája vettetett hát a' bűn az Istennek még meg-határozó és igazgató rendelésének-is.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az Isten gondot viselvén a' bűnről, az az, meg-engedvén, meg-határozván, igazgatván a' bűnt, ne legyen oka a' bűnnek? ugyan azokoknak patvarkodások, és a' régi Florianusok ellen, &c.

I. *A' Tíz parancsolatból, közönségesen.* Az Isten a' bűnöket az ő törvényében büntetésnek fenyegetése alatt tiltja; és azokkal ellenkező jószágos cselekedeteket, jutalomnak ígéreti alatt parancsolja: Azért nem szerző oka a' bűnnek.

II. *Az Apostoli vallásból, az Urtól szerzettetett Imádságból, és a' szent Vacsorá-*

C 3

nak

nak szerzéséből. Hiszük és kérjük bűnünknek bocsánatját; és bizonyára a Christus vérének ki-ontásáért. Ha a' bűnőket kegyelemből és könyörülete-ségből bocsátta-meg az Isten, tehát igen-is nem szerző oka a' bűnnek. 2. Ha a' bűnők meg nem bocsáttatnak különben, hanem ha a' Christus vé-re vel töröltetnek-el, és úgy áll bocsút az Isten azokon. Ha bocsút áll és meg-bünteti, gyűlöltői-is azokat: ha gyűlöli, nem oka a' bűnnek.

III. Az Urtól szereztetett Imádságból: Es bizonyára sok képpen. 1. Az első kérdésből. Szenteltesék-meg a' te neved. az az, igazgass minden dolgokat a' te nevednek szentelésére. (a' mint fellyeb a' második kérdésben.) A' ki a' bűnt jo végre igazgattya, nem oka a' bűnnek. 2. A' hatodik kérdésből. Ne vigy minket a' kísértetbe, de szabadíts-meg minket a' gonosztól: az az, távoztasd-el hogy bűnbe ne esünk. A' ki tiltja és megtartoztattya a' bűnt, az nem oka a' bűnnek. 3. A' második és harmadik ké-

résből. Jöjjön-el a' te országod: Légyen te akaratom. A' ki minket bir, igazgat az ő igéjével és Lelkével, és azzal indit ben-münket, hogy az ő akarattját tegyük, az nem oka a' bűnnek. 4. Az ötödik kérdésből. Bocsásd-meg nekünk a' mi bűneinket. az az, engedd-meg nekünk a' mi adósságinkat. Ha a' bűnők mi adósságink, azoknak szerző oka nem az Isten. 5. Az hatodik kérdésből. Ne vigy minket a' kísértetbe, de szabadíts-meg minket a' Gonosztól. az az, az ördögtől, a' ki minket a' gonosságra kísért, kizttet, s' hiteget. Ha az ördög a' bűnnek oka, bizonyára az Isten nem oka a' bűnnek. Lásd-meg erről fellyeb a' Bűnről az I. kérdést.

AZ ELEVE ELVALASZTASRÓL.

I.

Honnét bizonyítod, az Istennek eleve való el-választását, mellyel öröktől fogva bizonyos embereket az örök élet-re elválasztott, a' többit pedig meg-vetette légyen?

a' régi és uj Pelagianusok, Arminianusok, &c. ellen.

Az apostoli vallásból. Hísem a' közönséges Anyaszentegyházat: az az, Hísem hogy az Isten az egész emberi nemzetből, bizonyos emberi társaságot választott: legyen magának, melyet magának fentel igaz hittel és kegyes élettél; a' többi, kik magok vétkeikkel vesznek-el, el-hagyván.

II.

Honnét bizonyítod, hogy az az El-választás, az Istennek jó tetszéséről függ, nem a' mi eleve meg-látott bűnünktől, avagy szentségünktől? a' Papisták, Flaccianusok, s' Atminianusok ellen.

I. a' Tíz parancsolatból. Az első parancsolatból. En vagyok a' Jehova, a' te Istened: (Mindeneknek Istene ugyan közönségesképpen; de a' választottaké kiváltsággal:) mintha mondaná. En választottalak téged, te nem választottál engem.

II. az Urrol szerzettetett Imádságból.

1. Az

1. Az Isten a' Mi Atyánk, mi az ő fia i vagyunk. Valamint hogy mi az ő Fiának nemzétében, fintén ugy a' mi fiuvá fogadtatásunkban, el-választatásunkban semmit nem használhatunk. 2. Istentől kérjük hogy mi tőlünk szenteltetésékneg neve, legyen akarattya az Istennek: azért nincsen a' mi hatalmunkban hogy megfenteltessék neve, hogy meg legyen akarattya az Istennek; hanem az Isten hatalmában vagyon.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az Isten választása állandó és megváltozhatatlan legyen? ugyan azonok ellen.

Az apostoli vallásból, és az Urrol szerzettetett Imádságból. Ha az Isten mindenható, ha az Istene a' hatalom, a' melyeket elrendelt, végbe viheti, senki ellene nem állhatván, senki meg nem akadályozhatván. Ha az Istene a' dicsőség, tehát semmi változandóság, semmi rendelésének meg-változtatása ő nála nincsen.

C 5

A' MEG-

A' MEG-VALTASROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy a' meg-válto Christus nem mindeneket váltott-meg, hanem tulajdó csak a' választottakat; nem mindenekért holt-meg, hanem csak a' választottakért? a' Flaccianusok, Arminianusok, és egyébeken ellen.

I. Az Apostoli vallásból. 1. Hiszem a' kézónfeges keresztyén Anyaszentegyházat; az az, hiszem hogy a' Christus az ő maga vérével ferzett és fentelt magának Anyaszentegyházat, az az, bizonyos gyülekezetet, melyet az egész emberi nemzetségből fededetett. Azért nem tett tellyefiséggel minden embereket magájává a' Christus. 2. Hiszem a' szenteknek eggyeségét, az az, hiszem, hogy nem minden embereknél, hanem csak a' szenteknek vagyon egymás között a' Christusban, és minden ő jótéteményiben s' ajándékiban eggyeségek.

II. A' szent Vacsorának szerzéséből.
az ho-

az holott a' Christus azt mondgya; 1. Ez az én testem, mely ti érettetek adattatik. Nem mondgya, hogy mindenekért, de, hogy ti érettetek adattatik. Azok a' szok, ti érettetek, csak az hívő sívekhez tartoznak. 2. Ez az én vérem, új Testamentumnak vére, mely sokakért ki-onatit, bűnöknek bocsánatgyára. Ha a' Christus vére sokakért ontatott ki, bizonyára nem minden emberekért.

II.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus váltásága az Elégtételben álljon; és hogy az ő halála mi helyettünk való elégtétel legyen? a' Socinianusok ellen, kik azt mondgyák, hogy a' Christus csak a' mi példánkra holt-meg.

I. Az Apostoli vallásból. H ílek a' Jesus Christusbá, ki szenvedett Pontius Pilatusnak alatta, meg-feszítettetett, meg-holt, eltemettetett, pokolra szállott. A' Christus mind ezeket szenvedte vagy magáért, vagy mi érettünk. Nem magáért avagy a' maga vétkéért, melyek nem volka-

nek: Azért a' mi bűneinkért, mert mi kezesünk vala.

II. A' szent Vacsorának szerzéséből: ama' szokból; Ez az én testem, mely ti érettetek adattatik: Ez az én vérem, mely sokakért ki-ontatik bűnőknek bocsánattárra. 1. A' Christus teste halálra adatott, mi érettünk, az az, mi helyettünk, kik meg-érdemlettük vala azt a' halált a' mi bűneinkel. 2. A' Christus vére ki-ontatott, sokakért; az az, azok helyett a' sokak helyett, kik azt a' vérontást, és az abból függő halált, az ő vérkekkel meg-érdemlették vala.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az Isten különben meg nem bocsátta a' bűnt, hanem hogy éléb az ő bocsátu-állo igazságának elég legyen? azon Socinianulok ellen.

I. A' szent Vacsorának szerzéséből: ugyá azon szokból, Ez az én vérem, mely sokakért ki-ontatik, bűnőknek bocsánattárra. Nem várhatunk bűn bocsánatot különben, hanem csak a' Christus vére-

nek

nek ki-ontása után: azért nem bocsátta meg az Isten a' bűnt különben, hanem elég-tétel után.

II. Az Uról szerzettetett Imádságból: melyben Ellen-vetés és Felelet vagy. Ellen-vetés az örök kérdésből Kérjük hog' az Isten nekünk meg-bocsássa bűneinket, miképpen mi-is meg bocsátunk a' mi ellenünk vétetteknek. Minékünk pedig meg kell bocsátanunk a' mi felebarátinknak, elég-tétel nélkül: Azért az Isten-is ugy bocsátta meg, könyörületeségből, elég-tétel nélkül. Felelet az első kérdésből. Kérjük hogy az Isten bocsássa meg nekünk bűneinket, de ugy, hogy meg-szenteltesék az ő neve: az az, ne fertődjek meg az ő igazsága. Azért azt a' hasonlatosságot nem kell igen ki-terjeszteni, hanem maradgyon a' kétfőkéletes és ingyen való meg-bocsátásnak határiban. Hogy az Istennek meg-bocsátása ingyen való legyen, im ezekből ki-tetzik. 1. Mert az elégtétel, mellyet az ő igazsága kívánna, nem

C 7

kíván-

kévánnya mi magunktól, hanem a' kezestől. 2. Mert azt a' kezest nem mi tőlünk vártavagy vette, hanem azont minékünk ő maga szabad akarattya be-rent adta.

A' CHRISTUS SZEMELYERŐL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus igaz Isten legyen? az Arianusok, Socinianusok, és egyebek ellen.

Hog' a' Christus igaz Iste, és a' testnek fel-vétele előtt igaz valóság lett legyen, meg-bizonyítottuk fellyeb, az Istenről, a' negyedik, ötödik, hatodik és hetedik kérdésekben.

II.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus igaz ember legyen? a' régi Cerdonianusok, Marcioniták, &c. és mostani Ujke-rebtyének ellen, kik azt mondgyák, hogy a' Christus az égből hozta alá az ő testét.

I. Az

I. *Az Apostoli Vallásból.* Hisek a' Jesus Christusban, Istennek Fiában, ki fogontaték Szent Lélektől, születék szűz Máriától, szenvedé, &c. 1. A' Christus jollehet csudaképpen fogontatott a' Szent Lélektől, de mindazáltal fogontatott; jollehet csudaképpen született a' Szűztől, de mindazáltal született: Azért igaz ember. 2. A' Christus született a' szűz Máriától, az az, a' Máriának magvából és véreből: azért igaz ember; kinek teste nem az égből, hanem a' Máriából volt. *Ellen-vetés.* De a' Szent Lélektől fogontatott. *Felelet.* A' Christus fogontatott nem a' Szent Léleknek állatyaiból, hanem munkálkodásából és erejéből. 3. A' Christus bizonyossan szenvedett, meg-feszítettetett, meg-holt: Azért igaz ember; nemivalami álomi jelenés.

II. *a' szent Vacsorának szerzéséből:* az hol Christus mond, *Ez az én testem, mely ti érettetek meg-töretik:* *Ez az én vérem, mely sokakért ki-ontatik.* 1. A' kinek va-

gyon teste és vére, (tudniillik emberi) szükség hogy az nem lélek, nem álomi jelenés, hanem igaz ember legyen. 2. A' kinek teste meg-törtethetik (az az, halálra adathathatik) vére ki-onthatatik, szükség hogy annak valóságos igaz teste és vére legyen.

III.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus igaz Isten és ember legyen az egy személyben? a' Nestorianusok ellen.

I. Az Apostoli Vallásból. Hisz k' a' Jesus Christusban, Istennek egy szülött Fiában, ké fogantatott Szent Lélektől, született szűz Máriától. Azon egy Christus, azon egy személy mondatik ott Isten Fiának, és Mária Fiának; nem más az Istennek Fia, se nem más a' Mária Fia: Azért a' Christus személye egyetlen egy, kinek két meg-külömböztetett természeté legyen.

II. A' Kereszttségnek rendeléséből. Keresztelkedünk az Atyának, és Fiának és Szent Léleknek nevében. Nem keresztelke-

telkedünk kettős Fiúnak, hanem egy Fiúnak nevében, a' ki tudniillik Isten és Ember egy személyben.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christusnak Isteni természeti nem vált emberi természetté? az Uj-kerebtyének ellen.

Az Apostoli Vallásból. Mert hiszünk a' Jesus Christusban, Istennek egy szülött Fiában, az az, a' ki nem csak régenten volt Istennek egy szülött Fia; hanem a' ki még mostan-is az, mindenkor az volt, és az lében: mindazáltal ki született szűz Máriától, az az, a' ki valóságos emberi természetet vett-fel, a' szűz Máriának méhéből: és továbbá meg-maradván, a' mi vala (az előtt); a' mi nem vala, azazá lón.

V.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christusban két meg-külömböztetett természet legyen, a' tulajdonságoknak egybe-elegyedése nélkül? az Ubiquitariusok ellen.

Az Apostoli Vallásból. A' Christus szenvedett-

vedettnek, meg-holtak mondatik; bizonyára nem Isteni terméseti szerént; hanem emberi terméseti szerént. Innen azt hozom-ki. Ha a' fenvedés és halandóság nem közölthetetik az Isteni termésettel; tehát az Isteni tulajdonságok sem közölthetnek az emberi termésettel, ugymint, a' mindenütt jelen-létel, mindenhatóság, mindent-tudás, &c. Igaz az első, azért ez utollo-is.

VI.

Honnan bizonyírod kíváltképpen, hogy a' Christusnak emberi természetű, avagy a' Christus teste ne legyen mindenütt? azon Ubiquitariusok ellen.

1. Az apostoli vallásból: és azt külsőmből külsőmből képpen. 1. A' Christus teste született a' szűz Máriától: Azért az, sem az előtt, sem az után, nem volt mindenütt. Ha az előtt mindenütt volt volna, nem szükség volt volna születetni: ha az után, nem született volna, hanem egyet-s-mind az anyai méhben is ma-

is maradott volna. 2. A' Christus az ő emberi természetű szerént holt-meg; és ugy bizonyára az ő lelke testétől valóságosan el volt válva. Azért, sem lelke né volt mindenütt, sem teste: mert ugy az az el-válás meg né lehetett volna. 3. A' Christus teste meg-feszítettett volt: azért nem volt mindenütt. Mert ha mindenütt volt volna, meg nem feszítettett volna, (egy bizonyos helyen.) 4. A' Christus teste el-temettetett volt: azért a' koporsóban volt, né a' koporsón kívül; azért nem mindenütt. Sőt, ha mindenütt volt volna, el nem temettethetett volna, és oly boros helyb, a' reá fordított kövel bé nem zároltathatott volna. 5. A' Christus teste fel-támadott halottaitól: azért nem volt mindenütt. Mert ha mindenütt volt volna, nem kellett volna fel-támadni a' koporsóból. Sőt fel sem támadott volna, hanem egyet-s-mind a' koporsóban is maradott volna. 6. A' Christus az ő emberi természetű szerént méne-fel mennyégbe: azért most

most azon emberi természetű szerént
nincsen itt e földön. 7. A' Christus
onnan lézen el-jöendő ítélni eleveneket és
holtakat: azért most nincsen itt; sem
mindenütt.

II. A' *szent vacsorának szerzéséből.* 1. A' Christus teste meg-tőretettnak mondatik: tudniillik mind fájdmackal, mind veseőckel, bőviseckel, fegeckel, lántsával; s' mind halállal, avagy lelkének és testének egymástól el válásával. De a' mi mindenütt vagyon, né-tőretetetikugy meg, avagy né-válhatik ugy el, a' mint csak az éléb mondók. 2. A' Christusnak véreki-ontatottnak mondatik. De, a' mi mindenütt vagyon, az ki nem ontathatik. Sőt ha mindenütt volt a' Christus vére, ugyan az, meg-maradtott a' testben, és az ereken, és a' testen s' annak erein kívül-is volt: mely ellenkezik a' vérnek ki-ontásával, mely lézen a' testből, és a' testnek eréből valamely helyben, mely attól a' vértől őrcs.

VII. Hon-

VII.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus Isteni természeti szerént kellesek imádnunk, nem emberi természeti szerént? a' mi időnkbeli Pápisták, Lutheránusok, Sociniánusok, &c. ellen.

Az Urul szerezetetett imádságból. A' Christus azt parancsollya vala az ő Tanítványinak, hogy midőn könyörögni akarnának, ezt mondanák, *Mi Atyánk ki vagy a' mennyégben.* A' Christusnak pedig emberi természetű akkor nem vala az égben, azért azt nem kellett imádni. Lásd ezt aláb a' könyörgésről való helyen, az első kérdésben.

VIII.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christusnak emberi természeti, noha nem lett Istenné, mindazáltal nagy méltóságra emeltetett, az angyalok és emberek felett? a' Lutheránusok ellen.

Az Apostoli vallásból: A' Christus *úle* az Istennek jobbjára: az az, a' Christusnak nem csak Isteni természetű, mely az előt foglaj

bolgai formában vala el-rejtve, mutatá-
meg ismét az ő dicsőségét, de még az ő
emberi természetét is leg nagyob töké-
leteségre, méltóságra, hatalomra, di-
csőségre emeltetett-fel; mindazonáltal
meg-határozatottira, né véghetetlenre.

A' CHRITUSNAK TISZTIRÓL.

I.

*Honnan bizonyítod. hogy a' Christus köz-
benjáró legyen, mind a' két természeti
szerént? a' Pápisták és Sociniánusok
ellen.*

I. *Az Apostoli vallásból. 1. Híveka' Jesus
Christusban, ő egy született Fiában. A' Je-
sus az a' Christus, az az, közben-járó,
a' mennyiben Istennek egy született Fia:
azért Isteni természeti szerént is közben-
járó. 2. Mi Urunkban. A' mellyik ter-
mészeti szerént mi urunk a' Christus, azon
természeti szerént közben-járó is. De
mindenik természeti szerént mi Urunk,
nem csak a' mennyiben Istennek egy szü-
letett*

*letett Fia, hanem a' mennyiben szűz Má-
riától született is. Azért mind két ter-
mészeti szerént, mind Isteni s' mind em-
beri természeti szerént közben-járó. 3.
Ki ül a' mindenható Atya Istennek jobján.
A' Christus a' szerént a' természeti szerént
közben-járó, a' mely természeti szerént
ül az Istennek jobján, De nem csak em-
beri természeti szerént, hanem Isteni ter-
mészeti szerént is az Istennek jobján ül;
tudni-illik Istennek azon egy született
Fia, és Máriának Fia. Azért mind két
természeti szerént közben-járó.*

II. *A' keresztségnek rendeléséből. A'
Christus parancsolja, hogy keresztel-
kedgyünk, Atyának, Fiának, és Szent Lélek-
nek nevében. Keresztelkedünk a' Fiának
névében, nem csak úgy mint Istennek, ha-
nem főképpen mint közben-járonak ne-
vében. Ha a' mi közben-járonk hi-
vatatik Isten Fiának, és ha az Isten Fia
a' mi közben-járonk, tehát a' mennyi-
ben Isten Fia, ugy-is közben-járó; és
azért nem csak emberi természeti szerént,*

rént, hanem Isteni természetű berént-is
közben-járo.

II.

Honnan bizonyítod, hogy csak a' Christus
légyen a' mi közben-járunk; és nem a'
Szentek-ü? a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból: és annak má-
fodik rékenek, mely a' Christusról va-
gyon, majd minden czickelyiből. 1. E'
fokból. Hiszek a' Jesus Christusbán. Isten-
nek egy szülött Fiában, mi Urunkban. Mely
fokban sok erősségek vadnak el-rejtve.
Elsőször, nem mondom, hogy hiszek a' Je-
susokban, Christusokban, mi Uraink-
ban; hanem, hiszek a' Jesusban, az az,
eggyetlen egy idvezítőben, hiszek a' Chri-
stusban, az az, a' meg-kenettetett, és az
Atyától minékünk rendeltetett eggyet-
len egy közben-járobán, és azon mi egy-
gyetlen egy Urunkban: s' nem a' Szentek-
ben-is, kik ha mi közben-jároink vol-
nanak ök-is, több számmal kellett volna
élni, avagy hozzá kellett volna tenni,
Es a' Szentekben. Másodszor, vallom hogy
hiszek

hiszek a' Jesusban, az az, ama' Názáret-
beli Jesusban, a' kinek egyedül adatta-
tott volt ez a' név az Angyaltól, Jesus,
az az, idvezítő, mert ő néki kellett az ő
népét meg-kegyelmezni az ő bűneitől.
Azért senki nincsen ő kivülötte id-
vezítő, közben-járo. Harmadszor, vallom
hogy hiszek a' Christusbán, az az, abban,
ki az Atya Istentől rendeltetett, és a'
Szent Lélektől fel-kenettetett, mi nagy
Prophetánk, Papunk, és Királyunk; és
el-annyira mi eggyetlen egy közben-
járunk, a' ki minden népet a' közben-
járásnak igen tökéletesen véghöz víti.
Senki nincsen azért ő kivülötte köz-
ben-járo. Negyedszer, vallom hogy hi-
sek a' Jesus Christusbán, Istennek egy szü-
lött Fiában, az az, oly idvezítőben és
közben-járobán, ki az Istennek egy szü-
lött Fia, csak eggyetlen egy pedig az
Istennek egy szülött Fia: azért egy a'
közben-járo és idvezítő-is. Ötödször,
vallom hogy hiszek az Istennek egy szü-
lött Fiában, az az, olyanban, a' ki igaz
D és egyen-

és egyenlő Isten az Atyával: azért csak ő maga egyedül elégséges a' közbenjárásnak tőle, s' nincsen is semmi segítő társ közbenjárókra bűköse. *Ha tudszor és utolsor, vallom hogy hiszek a' Jesus Christuban, mi Urunkban, az az, oly közbenjáróban, ki a' mi Urunk, a' ki tudniillik minket az ő drágalatos vérevel váltott meg, és csak egyedül magának sajátivá tulajdonított; és bizonyára csak egyedül magának vagyon hozzánk közi, és rajtunk uralkodása, és nem engedi hogy mi mások fogai és hírei legyünk. Annakokáért a' Szentek nem is uraink minékünk, né hogy olyan módon volnának. Nincsen azért minékünk csak egy Szent oltalmazónk és közbenjárónk is ez egygyetlen egy Urunk és közbenjárónk kívül. 2. Ime' fokból, *Ki fogontaték Szent Lélektől születték szűz Máriától.* Csak egyedül a' Christus fogontatott a' Szent Lélektől férfiúi munkálkodás nélkül, születék szűz Máriától; hogy üres lévén eredendő bűn-*

dő bűntől, üres lévén minden bűntől, lehetne mi közbenjárónk az Istennél. A' több emberek mindnyájan, még a' leg fentebbek is, bűnökben fogontattak és születettek: Azért nem lehetnek mi közbenjárónk az Istennél. 3. Ime' fokból, *Szenvede Pontius Pilatus alatt, meg-feszítették, meg-hala, el temették, szálla poklokra.* Csak egyedül maga a' Christus szenvedett, meg-feszített, meg-holt, pokolra szállott: nem a' Szentek is. Annakokáért nem ők, hanem csak maga egyedül a' Christus a' mi közbenjárónk. 4. Ime' fokból, *Harmad napon fel-támad a halottaiból, fel-méne mennyégbe, ülén az Atya mindenható Istennek jobbjára.* Csak egyedül a' Christus ment fel mennyégben, fel-támadván halottaiból, és ült a' mindenható Atya Istennek jobbjára, hogy tudniillik ott mi éretünk esedeznénk az ő Atyánál: nem a' Szentek is. Azért egyedül ő, nem ezek a' közbenjárók.

II. A' Keresztiegnék rendeléséből.

Keresztelkedünk *Atyának, Fiúnak és Szent Léleknek* nevében. és bizonyára a Fiúnak nevében, ugymint egyetlenegy Közben-járájában: nem a Máriának, Péternek, Pálnak, avagy más Szenteknek nevében; melynek mindazáltal meg kellene lenni, ha ők is mi Közben-járáink volnának.

II. A' szent vacsorának szerzéséből. A' Sz. Vacsorában csak egyedül a' Christusnak mi érettünk meg-tőrettetett teste, és csak egyedül a' Christusnak mi érettünk ki-ontatott vére, példázattá: nem a' kenteknek-is mi érettünk meg-tőrettetett teste, nem a' kenteknek mi érettünk ki-ontatott vére. Azért nem a' kentek-is, hanem csak egyedül a' Christus a' mi egyetlenegy közben-járonk.

III.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus nem csak tudományával és példájával, hanem érdemével és elég-tételével is mi közben-járonk legyen? a' Socinianusok

fok ellen.

Meg-bizonyítottatt fellyeb, a' meg-váltásról való helyen, a' második és harmadik kérdésekben. Lásd-meg ott.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus nem csak testében, hanem lelkében is szenvedett legyen? a' Pápisták ellen.

Az Apostoli vallásból. A' Christus nem csak meg-feszítettetettnek, meg-holtnak mondatik, de a' pokolra le-szállottnak-is. Amaz volt pedig a' testnek szenvedése és halála, ez legkiváltképpen a' lélek szenvedése.

V.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus nem csak idő szerint való halált, hanem örök halált-is, avagy azzal szinte egyenlőt szenvedett legyen? a' Socinianusok ellen.

Az Apostoli vallásból. A' Christus nem csak meg-holtak mondatik, hanem a' pokolra szállottnak-is: az az, nem csak az idő szerint való halált kóstolta-meg, hanem a' pokolbéli kénokat-is, melyek-

lyekkel a' püsta embereknek, és csupa teremtetett állatoknak örökké-valóság adattatik; holott senki a' pokol kényaiból ki nem menekedhetik, hanem ha egyser-s'mind Isten-is lejend, mint a' Christus, ugymint ki Isten és ember.

V I.

Honnan bizonyítod, hogy a' közben-járó Christus nem mindenkéért, hanem tulajdon csak a' választottakéért holt meg? a' Flaccianusok, Arminianusok és egyebek ellen.

Meg-bizonyítatott ez fellyeb, a' Meg-váltásról való első kérdésben. Lásd ott.

V I I.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus a' választottaknak minden bűnökéért holt meg, nem csak az Adám vétkéjéért, avagy a' keresztség előtt való bűnökéért? az Új keresztyének és Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból, és az Uról szerzetetett Imádságból mind együtt. Am-abban vallyuk, hogy hiszünk bűnünknek bocsánattját; ebben, a' Christus tanítá-

sa se-

te berént, kérjük, *Bocsásd-meg nekünk a' mi bűneinket, &c.* Itt hiszünk és kérjük bűnünknek bocsánattját, nem csak némellyikének, hanem minden bűneinknek: Azért a' Christus minden bűneinkért holt meg, nem csak némellyekéért. Ha csak némellyik bűnünkért holt volna meg a' Christus, és a' több bűneinkért mi magunk tennénk eleget, nem hinnók, avagy nem kérnők bűneinknek bocsánattját közönségesen, hanem némellyikének bocsánattját, némellyeknek pedig magunk által való el-törlesztét.

II. A' szent Vacsoránac szerzéséből: az holott a' Christus azt mondgya; *Ez az én vérem Új Testamentumnak vére, mely sokakért ki-ontatik bűnöknek bocsánattjára.* Bűnöknek bocsánattjára, ugymond: nem az Adám vétkének, vagy más némely vétkeknek bocsánattjára; hanem meg-határozás nélkül és egy-által-lyában, bűnöknek bocsánattjára, minden bűnöknek tudni-illik, csak egyet sem rekeztvén ki közözlők.

AZ ISTENNEK FRIGYERŐL AVAGY SZÓVETSÉGERŐL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az Istennek mind O s' mind Uj Testamentumbéli azon egy [embereketl való] szövetsége avagy frigy kötése, nem érdemből hanem ingyen való: azok ellen, kik azt tanítják, hogy más az O s' más az Uj Testamentumbéli szövetség: sőt hogy három részen való az idvességnek uta, a' Természet törvénye, a' Mojses törvénye, és a' Christus törvénye. (Socinus, s' Arminus ellen.)

Az apostoli vallásból. 1. Hiszék Istenben, mindenható Atyában, melynek földnek teremtményében: Es János Christusban, s' egy szülött Fiában, &c. az az, Hiszem, hogy nincsen más utya az idvességnek, hanem a' mely vagyon az Atyától a' Fiú által; nincs más, ugymond, hanem a' mely vagyon a' Christus által. 2. Hiszem

sem a' közönséges keresztyén Anyaszentegyházat, az az, egyet, mely minden időben, minden helyben, minden fémelyekből álló, csak egy Anyaszentegyház: Annakokáért, nem más Anyaszentegyházakat, nem külömb-külobm utakat az idvességre, hanem csak egyet: Azért nem más-más szövetséget, hanem csak egyetlen egyet; mely ingyen való, a' bűnöknek tudni-illik ingyen való meg-bocsátásából, a' mint következik, Hiszem bűnünknek bocsátatását. 3. Hiszem a' Szenteknek egyjességét, mind magok között, s' mind az ő fejeikkel a' Christussal együtt valót. Ha vagyon egyjesség minden Szentek között, tehát egy azoknak fejek, egy az idvességnek oka és utya, egy oka a' szövetségnek, egy ígérlet: mert az hol a' közönséges egyjesség, ott az egyesülés.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az O Testamentumban, nem csak testiek voltak az ígéretek: hanem lelkiek is és örökre valók:

szintén úgy mint az Új Testamentumban?
a' Servetianusok's' Anabaptisták ellé.

Az apostoli vallásból: az hol 1. Nem csak a' közönséges keresztyén Anyaszentegyházat hiszem, az az, a' ki megfő ki-terjett, és minden időben azon egygetlen egy; hanem abban, Bűnünknek bocsánattýár, a' testnek fel-támadásár, és az örök életer-. Azért az O Testa-mentumbéli Anyaszentegyházban-is volt reménlég a' bűn bocsánat felől, a' testnek fel-támadása felől, és az örök élet felől; szintén úgy mint az Új Testa-mentumbéli Anyaszentegyházban. 2. Hiszem a' Szenteknek eggyeségét. Azért, azon egy ígértet tétetett, mind az O's' mind az Új Testamentumbéli Szentek-nek: (a' mint a' közeleb való kérdésben-is mondtuk.) Ha azért az Új Testamentumnak ígérteti lelki és örök-kévalo, tehát olyan volt régenten az O Testamentumnak-is ígérteti, a' testi ígértetek alatt el-rejve.

AZ

AZ EVANGELI- OMROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az Evangeliom-nak praedikállása, a' keresztyén gyüleke-zerben hasznos és szükséges legyen? a' régi Enthusiasták, és Svenkfeldianu-tok ellen-.

A' keresztségnek rendeléséből: Mennyetek-el tanítsatok minden népeket, meg-keresz-telvén őket, Atyának, Fiának, és Szent Lé-leknek nevében. Tanítani parancsollya a' Christus minden nemzetségeket, és azt akarja, hogy minden teremtet állatnak praedikáltassék az Evangelium, (a' mint fent Márknál vagyon, lárd a' követke-zendő kérdésben.) Azért hasznos az, és szükséges az idvességre.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Evangeliom-nak szentséges titkait, nem keveseknek, hanem mindenkinek meg kellesték je-lenteni? a' régi Basilidianusok, és a' Pápiisták ellen-.

A' ke-

A keresztségnek szerzéséből: azon igéből, Mennyetek el. tanítások minden népeket: melyet fent Márk Evangelista így hoz elő, El menvén ez egész világra, hirdesétek az Evangeliumot minden teremtet alattnak. Azért nem kevelteknek, hanem mindeneknek, és kinek-kinek egyen-egyen meg kell jelenteni az Evangeliumnak bensőleges titkait.

A' SACRAMENTUMOKROL KÖZÖN- gelesen.

I.

Honnan bizonyítod, hogy a Sacramentumokban magokban nincsen az Istennek kegyelme, hanem jedzik azt: nem-ü adnak idvességet a magok cselekedetiből s erejeből, hanem meg-erősítik azt: Annakokáért nem szükségesek egyáltalában, az eszközre nézve, úgy mint a jegyeztetett dolog: hanem a Christus parancsolattára nézve szükséges azok-
kal

kal való élésünk? a' Pápisták és egyebek ellen, kikről alab nevezet fent emlékezünk.

I. az apostoli vallásból: az hol a' többi között hűzen bűnömnek bocsánattját-is, és az örök életet. Ha hiszem bűnömnek bocsánattját, és az örök életet; tehát nem a' Sacramentumokkal való élés által tésem ferit azoknak. Mert az hit a' Christus érdemén fundáltak, nem a' magam cselekedetén. Ellen-vetés. Tehát a' Sacramentumok héjában valok? Felelet. Semmiképpen nem: hanem, hittel véfuk a' Christus érdemét, a' Sacramentumokkal nem véfuk, de az előtett erőssítjük-meg. Ha a' mi meg-erősítetieink nem héjában-valo, tehát a' Sacramentumok sem héjában-valok.

II. a' keresztségnek rendeléséből, és a' szent Vacsorának szerzéséből, a' mint hogy egybűnnen-ü, ugyan az meg-bizonyittatik alab, nevezet fent, mind a' keresztről, s' mind a' fent Vacsoráról való helyeken külön-külön. Lásd-meg a' ke-

rejtéséről való helyen a' IV. kérdésben,
és a' bent Vacsoráról való helyen, a'
XII kérdésben.

II.

Honnan bizonyítod, hogy csak kettő legyen
az Új Testamentumnak Sacramentuma,
a' keresztség és a' szent vacsora? a' Pá-
pisták ellen, kik más öt Sacramentu-
mokat toldanak hozzá.

A' keresztségnek és a' szent vacsoranak
rendeléséből. Csak két Sacramentumu-
kat találunk a' keresztyéni vallásnak öt
Agazati között, a' keresztséget és a' bent
Vacsorát: azért nincsenek többek.
Mert ha a' Christustól több Sacramentu-
mok fereztettek volna, többek volná-
nak a' keresztyéni vallásnak Agazati-is:
mely nem igaz.

A' KERESZTSEGRŐL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy csak az Egyhá-
zi szolgáknak legyen szabad keresztselni?

az

az aszszonyi állatoknak és másoknak
nem szabad, a' szükségnek és kételesség-
nek (mellyet költöttek) történetiben?
a' Pápisták, és Fiacciánusok ellen.

A' szent keresztségnek rendeléséből. 1. A'
Christus nem a' köz rendű népnek, nem
az aszszonyi állatoknak, hanem az ő A-
postolinak, és azoknak fiemélyekben
minden Egyházi szolgáknak mondgya,
Mennyetek el, tanítsatok, kereszttelyletek.
Azért, nem a' köz népnek, nem az as-
szonyi állatoknak, hanem csak az Egy-
házi szolgáknak kell e' ferennt tanítani
és keresztselni a' keresztyéni gyülekeze-
tet. 2. A' kiknek mondatik az, hogy
Tanítsatok, ugyan azoknak mondatik
az-is, hogy kereszttelyletek. De csak az
Egyházi szolgákat illeti hogy ilyen mo-
don tanítsanak, nem az aszszonyi állato-
kat: Azért ugyan csak amazoknak sa-
bad keresztselni, nem ezeknek.

II.

Honnan bizonyítod, hogy a' keresztségben
csak a' víz kívántassék; és hogy a' so-
nyál.

nyál, kenet, a keresztnék jele, és több es-
félék ne kívántassanak? a Páp. ellen.

A keresztségnek rendeléséből. A' Christus
azt mondgya, kereszttelyletek. (a' mely
lében vízzel:) nem mondgya, lozza-
tok, pókjetek, kennyetek, kereszt jele-
vel jegyezzetek.

III.

Honnan bizonyítod, hogy bolondul elegyít-
tetik a keresztséghez az ördög-üzés. a-
vagy az ördögnek Istenre kényszerítése,
hogy ki-mennyen a kereszttelendő gyer-
mekből a' Pápiák &c. ellen.

I. A' keresztségnek rendeléséből. A' Chri-
stus azt mondgya, Kereszttelyletek Atyá-
nak, Fiúnak, és Szent Léleknek nevé-
ben: nem mondgya, hogy kényszeríté-
tek Istenre az ördögöt, hog' ki-mennyen
a' kereszttelendő gyermekből, és adgyon
helyt a' Sz. Léleknek.

II. Az apostoli vallásból. Hiszem a'
két Gyén Anyaszentegyházat, és a' Ben-
teknek egyetiségét. Ha a' hiveknek
küldedgyek, és a' több kereszttelendők

Gen-

sentek, nincsen ördögjök: és azért nem-
is kell az ördögöt ki-üzni belőlök.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' keresztség, a'
bűnnök bocsánattya, és az ujjonnan vá-
lo születést jedzi és meg pészérli: de nem
használ csak magán annak cselekedeti:
és azért nem szükséges egyáltalában,
hanem csak valami szerént, az az, a'
Christus parancsolattya nézve? (a'
mint fellyeb az első kérdésben a' Sacra-
mentumokról mondtuk) a' Pápiák
és Flaccianusok ellen.

I. A' keresztségnek rendeléséből. I. A'
Christus nem mondgya, A' ki meg-ke-
restelkedéndik idvezül; hanem, a' ké-
bijend és meg-keresztelkedéndik, idvezül.
Azért a' keresztiség hit nélkül nem idve-
zit: és így a' keresztiségnek külső csele-
kedeti, avagy külső ki-boláltatása és
fel-vétele sem idvezithet; hanem ha je-
len lejend a' hit, mely a' Christust meg-
fogja, mely mivel-hogy csak egyedül
idvezit minket, a' külső keresztiség
által

által erősfittetik-meg. 2. A' Christus nem mondgya, a' ki meg nem kereskedéndik el-kárhozik az; (azt mondaná pedig, hia a' maga cselekedetiből a' keresztség idvességéhezna:) hanem azt mondgya, *A' ki nem hiend, el-kárhozik*; tanítván ezzel, hogy a' hit egyáltalában szükséges légyen az idvességre. Mert a' ki el-hagyattatik hitiben, az meg nem tartathatik: De azért nem mindgyárt fosztatik-meg idvességétől, a' ki meg-fosztatik a' keresztségtől; mert bizonyára nem a' meg-fosztatás, hanem a' keresztségnek megutálása kárhoztat-el.

II. Az Apostoli vallásból. 1. Hiszek Sz. Lélekben, az az, a' ki mind magában is benti, s' mind pedig minket-is meg-bentel. Ha a' mi meg-benteltetésünk és ujonnan való bűlérésünk a' Sz. Lélektől függ, az ujonnan való bűlérésnek és meg-bentelésnek eggyetlen egy szerző okától; bizonyára nem függ és nem berezttetik a' keresztségtől, mely azt minékünk

nékünk csak jedzi és meg-pecsétli. 2. Hiszem bűnünknek bocsánattját, és az örök életet. Ha hittel nyerjük bűnünknek bocsánattját és az örök életet; tehát bizonyára nem a' keresztséggel, hanem azzal, a' mivel a' keresztség hit által vétettétvén, minékünk meg-erősfittetik. Lásd ezt fellyeb a' Sacramentumokról közönségesen való helyen az I. kérdésben.

V.

Honnan bizonyítod, hogy a' hív keresztyéneknek kisedgyeket, szintén úgy meg-kellesték keresztselni, mint a' fel-nevekedett hívőket, és a' hit felől vallást tévőket? az Anabaptisták ellen.

A' keresztségnek szerzéséből. Mennyetek-el tanítsatok minden nemzetiségeket, megkeresztelvén őket, Áryának, Fiumak, és Sz. Léleknek nevében. A' ki hiend, és megkeresztelkedéndik, &c. A' Christus a' fel-nevekedettek avagy meg-állapodott idejűvek között, nem akarja hogy valakik meg-keresztelkedgyenek, hanem csak azok, kik eléb meg-tanítottak, és a' keres-

a' keresztényi hitről vallást téstnek, és azzal a' vallás tétellel magokat az Anyaszentegyház tagjainak lenni jelentik, és az Anyaszentegyház kívül való hitetlenektől magokat el-vonfák. Azért nem akarja hogy senki-is keresztelkedgyék, hanem csak a' ki az Anyaszentegyháznak tagja leendő: Es bizonyára igen akarja, hogy meg-keresztelkedgyenek eggyen-eggyen, valakik tagjai az Anyaszentegyháznak. Valamint pedig a' megállapodott idejűvek az Anyaszentegyház tagjainak ítéltetnek vallás tételekkel; úgy a' híveknek kisdedyek tagjai az Anyaszentegyháznak ígérattal: (amaféleként, *Lélek te Istened, és a' te magodé te utánad. Gen 17.7. Tinéktek és a' ti gyermekeiteknek tétetett az ígératt, Act. 2. 34.*) Ha azért a' híveknek kisdedyek tagjai az Anyaszentegyháznak, ki tagadná hogy azokat is meg kellesték keresztelni, és a' keresztelés által az Isten Anyaszentegyházában plántálni, és a' hitetleneknek gyermekitől meg-külömböztetni? *El-lenve-*

lenvetés. Ha közönséges cz, *Mennyeteket, tanítasatok előbör, az után keresztelhetek:* A' ki *hiend és meg-keresztelkedendik.* A' kisdedyek pedig se nem taníttathatnak, se nem hístnek: azért nem kell őket meg keresztelni. *Felelet.* De sőt kiváltképpen való az, mely csak tulajdon magokat a' meg-állapodott idejűket illeti: mint az-is a' mi utánna következik, *a' ki nem hiend, el-kárhozik.* Mert a' kisdedyek nem hístnek, de mindazáltal el nem kárhoznak; a' mint magok-is az Anabaptisták meg-vallják. Sőt amaz ellőt-is, *a' ki hiend és meg-keresztelkedendik, idvezül,* bukáség hog' csak a' meg-állapodott idejűkre hártásák az Új keresztények; holott azt erőstítik, hogy a' kisdedyek idvezülnek, de hogy hidgyenek, és meg kellesték őket keresztelni, tagadgyák. Ha azért azt a' mi utol tétetett azon ígékben, csak a' meg-állapodott idejűkekről kell érteni, miért nem azt-is a' mi annak eleibe tétetett, *Mennyeteket, tanítasatok, keresztelhetek: a' ki &c.*

Honnan bizonyítod, hogy a' harangokat ne kellesék meg-keresztelni, a' mint a' Pá-pistában szokott lenni? a' Pá-pisták ellen.

A' keresztségnek rendeléséből: melynek ki-fejezett bavaí ezek; Menyeret-ek, ta-nítások minden népeket, és meg-keresztel-lyétek őket: a' ki hijend, idvezül; a' ki nem hijend, el-kárbozik. A' harangok se nem népek, se nem taníttathatnak, se nem hi-hetnek, se nem idvezülhetnek, se el nem kárhozzhatnak: Azért nem-is kell meg-keresztelni a' harangokat.

AZ UR VACSORA- J A R O L.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az Ur Vacsorájá-
a' magunk tulajdon született nyelvün-
kön, fenn szoval és meg-külömböztetett
igéccel kellesék ki-szolgáltatni? a' Pá-
pisták ellen, kik azt deák nyelven és
magok-

magokban birbitelő fockal fogál-
tattyák-ki.

A' szent vacsorának szerzéséből. tudniil-
lik a' Christusnak példájából. 1. A'
Christus vévén a' kenyeret, és a' po-
hárt, meg-áldá, avagy hálákat ada Isten-
nek: de nem deák nyelven, mely annak
a' népnek idegen és esmérlelen nyelv
vala; hanem Sido avagy Syriai nyel-
ven, ugymint annak a' népnek kületett
nyelvén. 2. A' Christus monda, nem
magában futogva berbitelé, Ez az én
testem, Ez az én vérem, &c.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Ur Vacsorájá-
ban mind a' két szent, ugymint, mind a'
kenyeret, s' mind a' bort kellyen adni?
a' Pá-pisták ellen, kik a' közönséges
embereket meg-foszták a' pohártól.

A' szent vacsorának rendeléséből. 1. A'
Christus mind a' két finnel élt: azt
mondom, nem csak kenyérral, hanem
kenyérrel és borral együtt. Mert, a' mi
Drunk Jesus Christus, azon érszakan, mel-
lyen

ilyen el-árvultatik, vévé a' KENTERET, hála-
lakit ada, meg-szegé, és monda; Ez az én
testem, &c. Hasonlatosképpen a' POHART-
is vévé, minekutánna vacsorált volna,
mondván; E pohár az én vérem, &c. 1. A'
Christus a' pohárt vévén, és hálakit ad-
ván, adá nékiek, mondván, Igyatok ab-
ból MINDNYAJAN. Ha minden hívek-
nek innya kell abból a' pohárból, tehát
gonoszul és méltatlan istsa csak maga a'
Pap, méltatlanul fohsít meg egyebeket
attól.

III.

Honnan bizonyítod, hogy a' szent Vacsorá-
ban közönséges kenyérrel kellesiek élni,
nem a' pénznek formájára csinált amaz
igen vékony kenyérrel, kinn a' feszülés
vagyon? a' Pápiák ellen.

A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A'
Christus azon vacsorában vévé a' keny-
eret; tudni-illik közönséges és eledeli ke-
nyeret, a' minémű azon vacsorán eleik-
be tétetett vala; mely akkor pogácsa
vala, a' Húsvétnek innepéjért; mely
egyé

egyébkor kovásos fokott volt lenni.
2. Ha közönséges borral élünk a' bent-
Vacsorában, kenyérrel-is közönséges-
sel kell élünk. Mert azon egy tekinte-
ti vagyó annak mind a' két finnek. Igaz
pedig az első: Azért a' következés-is.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' kenyérnek meg-
szegése szükséges, és nem igazán bagya-
tik-el a' szent Vacsorában? a' Pápiák,
és egyebek ellen.

A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A'
Christus a' kenyeret vévén meg-szegé, és
adá a' tanítványoknak: Azért az Egyhá-
zi foglak-is a' bent Vacsorában-valo
kenyeret meg-bejék. 2. A' Christus a'
meg-begett kenyeret adván, monda, Ez
az én testem, mely ti érettetek meg-töretik.
Ha a' kenyér bejegése a' Christus berzése
berint jegyez valamit a' szent Vacsorá-
ban, tehát semmiképpen nem kell el-
hadni. A' kenyérnek meg-törése pedig
jedzi a' Christus testének meg-törését,
azaz, meg-feshittetését és halálát. Mert a'
E mint

mint hogy ostorockal, tövisszel, fegeckel, láncsával meg-tórettetett és fag-gattatott az ő teste, úgy az halál által lelke az ő testétől el-fakasztott és el-választott.

V.

Honnét bizonyítod, hogy a' szent Vacsorá-ba' szaraz kenyérrel kellesekélnünk, nem borbamártott kenyérrel? a' Pápisták el-len, kik meg-fegvén az ostyát, egy-gyik részét a' pohárba vetik, és a' borral ös-fak-ki.

A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A' Christusk cselekedetiből és példájá-ból. A' Christus, először a' kenyeret vevé, meg-fegé, és adá a' tanítványoknak hogy meg ennék; az után, minek-után-na vacsorált volna, a' pohárt-ú vevé, és adá ő nekik hogy innának: és bizonyá-ra a' szent vacsorában való kenyeret és bort, kevés idő-közzel meg-külömböz-teté egymástól; nem elegyité-egybe.

2. A' Christus a' pohárt a' tanítványok-nak adván, monda, Ez az én vérem új

Teste

Testamentumnak vére, mely sokakért ki-on-tatik bűnőknök bocsánattárá. Annak-okaért a' Christus azt akarta, hogy a' borral az ő vére jegyeztessék, mely az ő testéből ki-ontatott: A' bornak-is azért meg kell külömböztetni a' kenyértől, mely a' Christus testét jedzi.

VI.

Honnan bizonyítod, hogy azokat a' szent jegyeket, a' kenyeret és bort, babonáság nélkül kellesekélnünk? a' Pápisták el-len, kik azokat nem adgyák a' ke-zekbe, hanem a' térdekre esetteknek a' hájokba tofogattyák; és a' hájok-nak melegségétől és nedvességétől meg-olvadt kenyeret el-nyelik, nem meg-esik; a' pohárbéli mara-dékot ki-nyallják, &c.

A' szent vacsorának szerzéséből. 1. A' Christus, a' kenyeret nyújtván, monda, Vegyétek, egyétek. Kézzel kellett a' ke-nyeret el-venni, hájjal meg-enni. De mi módon kellett meg-enni? Nem egé-szen kellett el-nyelni, hanem először fo-

E 2

gackal

gackal kellett meg-rágni, s' az után a' gyomorba alá-bocsátani. 2. A' Christus, *vénén a' pohár, adá nékiek; né a' sá-jokba ugyan, hanem a' kezekbe: mond-ván, Igyatok abból mindnyájan; nem mondgya, hogy mindenitek ki-igya, és mindenestül fogva ki-üresitse, avagy minden cseppetskét ki-nyallya. 3. A' kenyér és bor vétetnek vala a' le-telepedett, nem a' térdre esett tanítványoktól.*

VII.

Honnét bizonyítod, hogy az Ur Vacsorájában valo kenyér és bor nem változik Christus testévé és vérévé; hanem annak jegyei és pecsétai? a' Pápisták vélekedése ellen, kik azoknak temétfetekben és állattyokban valo el-változásokat állattyák.

I. A' Szent Vacsorának szerzéséből.

1. A' Christus nem mondgya, *Ez az én testem lészén, avagy, Ez kenyér én testemmé változik; hanem, Ez az én testem.* De miképpen ő teste? Nem tulajdonképpen; hanem a' mennyiben jegye és emléke-

rető

rető záloga a' Christus testének: a' mint hogy hozzá-is adattatik: hogy, *Ezt cse-lekedgyétek az én emlékezetemre.* 2. A' Christus a' pohár felől így szól, (s'ent Lukás Evangelista és s'ent Pál Apostol szerint,) *E' pohár Új szövetség, az én vérem által.* A' miképpen mondatik a' pohár bővetségnek lenni, azonképpen mondatik a' kenyér Christustestének, a' bor Christus vérének lenni: A' pohár pedig, avagy a' bor a' pohárban nem változik bővetséggé, de jedzi és meg-pecsétli a' bővetséget. Azért a' kenyér sem változik Christus testévé, sem a' bor Christus vérévé, hanem jedzi és meg-pecsétli azt.

II. *Az Apostoli vallásból.* A' Christus testét a' Szűz Máriából hívők formáltattnak és sületetnek lenni; nem a' s'ent Vacsorának kenyeréből. Ha a' s'ent Vacsorának kenyeréből-is Christus teste lenne, a' hit ágazatiban azt kellett volna mondani, hogy a' Christus rés s'erint a' szűz Máriától sületett, rés s'erént a' s'ent Vacsorában valo kenyérből és borból

E 3

formál-

formáltatott. 2. A' Christus immár lett és születetett a' szűz Máriától: azért nem fűklég, hogy ujonnan légyen a' kenyérből. 3. A' Christus teste immár a' mennyégben vagyon, és ott marad az ítéletig: azért immár nincsen és nem formáltatik e' földön, a' kenyérből.

III. Az Urtól bereztetett Imádlágból: és annak IV kéréséből. *A' mi mindennapi kenyerünket adjad nekünk ma.* Mindennapi kenyeret kérünk Istentől: annakokáért balgatág volt, azon kenyérből Istent csinálni, az ajándékból adakozót.

VIII.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus teste és vére, nincsen valóságosan jelen a' kenyérben és borban, benne, véle, és alatta, hanem sacramentumimodon, jedzés képpen? a' Lutheránusok ellen.

I. A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A' Christus azt mondgya, *Ez az én testem, Ez az én vére:* nem mondja, a' kenyérben benne, véle és alatta vagyon az én testem, a' bor-

a' borban benne, véle és alatta vagyon az én vérem. 2. A' Christus a' kenyeret megenniek és a' bort meg-inniok adván a' tanítványoknak, mond, *Ezt cselekedjétek,* (valamenyifer ejendetek, valamenyifer ijándotok,) *az én emlékezetemre:* Szent Pál Apostol ezt-is hozzá tési, *Mert valamenyifér ejenditek e' kenyeret, és ijándgyátok e' pohárt, az Urnak halálát hirdessétek,* MIGLENELE-JÖVEND. Ha a' Christus teste és vére valóságosan jelen volna a' kenyérben és borban, benne, véle, és alatta, né fűkléges volna annak emlékezeti. Mert a' másut és távol lévő dolgokról fókunk meg-emlekezni, nem a' jelen valokrol.

II. Az Apostoli vallásból. A' Christus teste fel-ment mennyégbe, és ott maradandomiglen onnét el-jövend eleveneket és holtakat itélni. Ha azért a' Christus teste most mennyégben vagyon, és ott marad az utolsó napig, tehát bizonyára nincs már e' földön, az Ur Vacsorájában való kenyérben és borban, benne,

véle, és alatta.

I X.

Honnét bizonyítod, hogy a' szent Vacsorának nem minden szava itt tulajdon-képpen, de némellyeket más jedzésben kell érteni? azon Pápások és Lutheránusok ellé.

A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A' Pohár mondatik Christus vérének. A' poháron pedig, a' mint az ellenkező Atyafiak is meg-vallyák, nem maga a' pohár érttetetik, hanem a' pohárbéli bor, és bizonyára oly föllásnak nemével, midőn egy dolognak nevezeti alatt, más dolog jegyeztetik. 2. A' bent Máthé és bent Márk irások berint, a' Pohár Christus vérének mondatatik az új szövetségben: a' bent Lukács és bent Pál irások berént pedig a' Pohár mondatatik új szövetségnek a' Christus vérében. Ha amaz első föllásnak nemét, a' mi ellenkezőink tulajdon-képpen-valo föllás nemének állatryák, búkség, hogy avagy csak ez utolsót hasonlatosság berént valonak lenni állásák. 3. A' Christusnak

stusnak teste mi érettünk adatottnak mondatik lenni, tudni-illik halálra, értelem foglaló mod berént; meg-tőrettetni, nem tulajdon-képpen, hanem az igének jegyzéséről, más értelemre való által-vitel berént, tudni-illik: az ő megfeszítése és halála által, a' mint fellyeb az IV kérdésben mondatik a' Christus vére ki-ontatni, &c.

X.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christus teste és vére, a' szent Vacsorában, nem test szerént vétetetik, testi szájjal; hanem lélek szerént, az hitnek szájával? azok ellen.

I. A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A' bent Vacsorában valo kényerről és borrol mondatatik ez: Egyetek, Igyatok; tudni-illik terméket berént: A' Christus testéről véréről ez: Ezt cselekegyetek az én emlékezetemre. A' meg-emlekezés pedig nem szokott lenni test berént az ételben, italban; hanem lélek berént,

E s

elménk-

elmenkben forgatván. és sokat küldöm-
böz egy-mástól, fájjal enni és fájjal hir-
detni, és mindenek előtt jelenteni s' di-
csérni. 2. A' Christus így szól, ez az én
testem, melyti érettetek adattatik, az az,
a' menyiben ti érettetek az halálra adat-
tatik: ez az én vérem Új Testamentum-
nak vére, mely sokakért ki-ontatik, az az,
a' menyiben ki-ontatik. A' s'ent Vacso-
rában azért a' Christus teste nem ugy
adattatik, a' menyiben dicsőséges, a' mi-
némű mostan az égben az Istennek job-
ján ülván; hanem a' menyiben meg-holt,
a' mint régenten volt, midőn meg-fesí-
tetett volna. Így a' Christus vére, a' s'ent
Vacsorában nem ugy adattatik nekünk
a' menyiben dicsőséges, a' minémű mo-
stán a' meg-dicsőült testnek ereiben, de
a' menyiben ki-ontatott, a' minémű ré-
genten volt, a' meg-holt testnek erein
kívül. Miképpen ennők pedig test se-
rént, avagy innók a' mi már most nem
ollyan, hanem a' mely régenten volt ol-
lyan, a' minéműt nekünk ennünk és
innunk

innunk kellene? Fenn marad azért,
hogy a' régen meg-holt Christustestet,
és régen ki-ontatott vérét, a' s'ent Va-
csorában, lélek szerént vegyük; és bi-
zonyára igaz hittal, mint kinek min-
denek, mind el-múlt, s' mind jövőndő
dolgok elő-hozattnak mint a' jelenva-
lok, a' Sidokhoz írt Levélnek 11 részé-
nek 1 verse szerént.

II. Az Apostoli vallásból. Hiszük hogy
a' Christus teste szerént ment-fel a' menyég-
be, és hogy ott marad miglen el-jövend
ítélni eleveneket és holtakat. Ha a' Chri-
stus teste és vére már most távol vagyon
a' földtől, bizonyára nem ehettyük ihat-
tyuk test szerént a' s'ent Vacsorában.

III. Az Uról szeretett Imádságból.
kérjük hog' adassék Istentől minékünk,
a' mi mindennapi kenyerünk, a' mel-
lyet meg-együnk: Balgatság volna
azért, azon kenyérből Istent csinálni, és
így magát az Istent meg-enni, avagy
az adott kenyérben benne, véle, vagy
alatta, egyfets' mind az Istent meg-enni

a' ki a' kenyeret adgya.

XI

Honnan bizonyítod, hogy a' kenyeret és bort minden *communicans* vésti ugyan, de a' *Christus* testét és vérének csak a' hűvek véstik? ugyan azok ellen.

A' *szent Vacsorának* szerzéséből. 1. Ez az én testem mely ti érettetek meg-törettetik. Ezek a' fők, ti érettetek, hívó fiúveket kívánnak, és bizonyára tulajdon csak magokra a' hűvekre tartoznak. 2. A' *Christus* vére mondattatik ki-on-tatottnak, nem mindenkéért, hanem sokakéért, bűnöknek bocsánattárá. Ezt a' főt, sokakéért, csak egyedül magokról a' hűvekről kell érteni.

XII.

Honnét bizonyítod, hogy a' *szent Vacsorával* való éléssel, bűneinknek bocsánattárá, és a' *Christus* érdemével szereztetett örök élet jelentetik és pecsételtetik meg, s' nem használ az a' menyiben pusztacselekedet: és azért nem egy-általlában szükséges, de (*secundum quid*) valami-szerént? a'

Pápisták

Pápisták ellen, &c: a' mint fellyeb a' *Sacramentumok*ról közönségesen az 1. kérdésben emlekeztünk.

1. A' *szent Vacsorának* szerzéséből. 1. Nem a' *szent Vacsorában* való kenyér, hanem a' *Christus* teste mondattatik éret-tünk halálra adatottnak, a' mi lelkünk idvességére. Azért nem a' kenyér hoz idvességet, hanem a' kenyérral példáz-tatott *Christus* teste. 2. Nem a' pohár avagy bor, hanem a' *Christus* vére mondattatik ki-on-tatottnak bűnünknek bocsánattárá. Azért nem a' *szent Vacsorában* való bor hoz minékünk idvességet, hanem a' *Christus* vére, mely a' borral jelentetik. Annakokáért a' *Christus*nak teste és vére, egy-általlában bűktégek az idvességre ugy-mint érdemes okai az idvességnek, mellyeknek tellyességgel nem léte, ok-vetetlen kár-hoztat. A' *szent Vacsorában* való kenyér és bor pediglen valami szerént bűktégek, ugy-mint jegyei és pecsétai annak a' kegyelemnek mely a' testnek meg-tö-

E 7

retto-

rettetésével és a' vérnek ki-ontásával be-
reztetett, és a' mellyeknek nem az el né
véreie, vagy azoktól való meg-fosztatá-
sa, hanem meg-urálása kárhoztat.

II. Az Apostoli vallásból. Hisem bűnünk-
nek bocsánattját, és az örök életet; tudni-
illik a' mely bereztetett a' Christus testé-
nek meg-tőrettetésével és vérének ki-
ontásával. Azért nem nyerem azt a'
sönt Vacsorával való éléssel, hanem a'
meg-nyert bűnöm bocsánattját és örök
életet erőssitem-meg. Lásd ezt fellyeb a'
keresztségről való 4 kérdésben.

XIII.

Honnét bizonyítod, hogy a' szent Vacsorás
nem csak a' Papnak kel venni? a' Pápi-
sták ellen.

A' szent Vacsorának szerzéséből: mely-
ben emlekezet vagyon, mind arról a' ké-
adgya, s' mind azokról a' kékvesszik. Azért
nem jól véli csak egyedül maga a' Pap,
hogy a' többi csak nézzék.

XIV.

Honnét bizonyítod, hogy nem szükséges-
képpen

képpen kellesek dél előtt venni a' szent Va-
csorát? a' Pápi sták ellen.

A' Sz. Vacsorának szerzéséből. 1. E' Sacra-
mentü Vacsorának nevezetetik: azért este
vétetett 2. A' mi Urunc Jesus Christus, aző
északán mellyen el-árultaték vévé a' kenye-
ret, &c. Ha a' Christus este és ésbaka vet-
te, szabad minékünk-is, vagy aző, vagy
az időnek más akarmely rében vennünk,
a' mint az alkalmatosság hozza.

XV.

Honnan czáfolod-meg az oltárt, a' nappal
meg-gyujtott viasz gyertyákat, a' ki-
váltképpen való formán csinált kelyhet?
a' Pápi sták ellen.

A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. A'
Christus a' sönt Vacsorát nem oltáron
vitte véghez, hanem as talon. 2. A'
gyertyát étszaka a' szükség miatt gyuj-
tatta-meg: nem kell azért azt nappal
meg-gyujtani, Isteni tiszteletnek oká-
ért. 3. A' Christus vévé a' pohárt, a'
mellyet a' vendég-fogado-háznál adta-
nak vala elő: azért nem ál azon, akar-
minémü

minémü formájú avagy materiájú legyen-is a' Pohár.

XVI.

Honnan czáfolod-meg a' Míse áldozattját, melyben azt költötték, hogy a' kenyérnek és bornak színe alatt a' Christus, vér hullás nélkül való módon áldoztatik az Atyának a' bűnökért? a' Pápisták ellen.

I. A' szent vacsorának szerzéséből. 1. A' Christus a' kenyeret nem az ő Attyának áldozá, hanem vévé, és meg-áldván-megszegé és a' Tanítványoknak adván azt hagyá hogy meg-egyék. A' Christus a' bort nem az Atyának áldozá, hanem vévé, és hálákor adván adá az ő Tanítványinak, és parancsolá hogy meg-igyák. Azért a' szent Vacsorát nem kell áldozattá változtatni. 2. A' Christus azt mondgya, Ez az én vérem az Új Testamentumbá, mely sokakért ki-ontatik, bűnöknek bocsánattárá. Azért nem használ a' vétek el-törlésére a' vér hullás nélkül való áldozat, (a' minéműnek költötték lenni a' Misének áldozattját,) mely lefzen vérnek

vérnek ki-ontása nélkül.

II. Az Apostoli vallásból. Hiszük hogy a' Christus szenvedett, meg-feszítettett, meg-holt legyen: azért nincsen szükségünk más vice szenvedésre, meg-feszítésre, halálra, mely legyen a' Pap által. Nem hiszük azt, hogy a' Pap minden napon feszíti és áldozza a' Christust, hanem azt hiszük hog ő maga a' Christus egyszer szenvedett, meg-feszítettett, meg-holt.

XVII.

Honnan bizonyítod, hogy a' szent Vacsora csak magoknak az élő communicánsoknak használ, és nem a' holtaknak-ú? a' Pápisták ellen.

A' szent Vacsorának rendeléséből. 1. A' Christus így szol; egyétek, egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek adaratik, &c. Nem mondgya, Egyétek a' holtakért, Igyatok a' holtakért, hanem ti érettetek. 2. A' Christus azt mondgya, Ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre; Szent Pál Apostol-is, Valamenyszer ejenditek, ijandgyá-

íjándgyátok, az Urnak halálát hirdesétek.
Ez pedig a' holtakat nem illeti, hanem az élőket: és szolgál a' hitnek erőssítésére, mely meg-erősítésre az élőknek vagyon búkségek, nem a' holtaknak.

XVIII.

Honnét bizonyítod, hogy a' szent Vacsorában valo kenyeret, nem kell fel mutatni, környül-hordozni, imádni, és továbbra-is meg-tartani? a' Pápisták ellen.

I. A' szent Vacsorának szerzéséből. A' Christus nem mutatta-fel, nem hordozta-környül, hanem meg-enni adta a' szent Vacsorában valo kenyeret. A' Christus nem mondgya, Tartsátok-meg, környül-hordozzátok, Imádgjátok; hanem, *Vegyétek, egyétek, ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre.*

II. Az Apostoli vallásból. Hísfünk a' *Jesus Christusban*, Istennek egy szülött Fiában; nem a' meg-benteltetett ostyában. Azért nem-is kelimádnunk az ostyát, hanem ő magát a' Christust, az Istennek Fiát.

III. Az Uról szerzettetett Imádságból.
A' Chri-

A' Christus azt parancsollya, hogy mi segítségül hijuk a' mi atyánkot, *ki a' mennyegben vagyon*, nem az oltáron meg-benteltetett ostt, yámely a' mise-mondo Paptól a' csinált ég alatt hordoztatik.

A' BELSŐ HIVATALROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy legyen nem csak külső hivatal, hanem belső-is: az az, hogy az Isten nem csak külső-képpen, az ige és a' Sacramentumok által hijon bennünket az hitre, a' meg-térésre, és jó cselekedetre; hanem belső-képpen-is adgya kegyelmét az el-menetre, az az, hogy hidgyünk, meg-térjünk, és jó dolgokat cselekedgyünk? a' Pelágiánusok, Pápisták, Arminiánusok ellen.

I. A' Tíz parancsolatból, és az Uról szerzettetett Imádságból, egyker-s'-mind. A' Tíz parancsolatban az Isten azokat parancsollya a' mellyeket kíván mi tőlünk hogy meg-cselekedgyünk. Az Uról szerzettetett Imádságban kérünk az Istenől kegyel-

kegyelmet, mely által cselekédhesük azokat, a' melyeket kíván mi tőlünk, midőn azt kérjük, hogymeg szenteltesék az ő neve, hogy légyen az ő akarattya, miképpen menyben, ugy itt e földön-ü. Azért nem csak külső hivatal vagy on, hanem belső-is.

II. A' keresztségnek rendeléséből: az hol mind a' két hivatal egyben-kötetik. A' külső hivatal ajánlattatik imé' fokban; Mennyetek-el, tanítsatok minden népeket és keresztteljetek. Mert a' külső hivatal, a' külső érzékenységek által lében, mind az ige, s' mind a' Sácramentumok által. A' belső hivatal e' fokkal öntetik belénk; Keresztteljétek őket, Atyának, Fiának, és Szent Léleknek nevében: az az, tegyétek bizonyosokká őket, többek között, a' Szent Léleknek-is ujjá-fúló kegyelme felől; a' mely tudni-illik a' természet-berént való vesettségét napról-napra inkább-inkább el-törli, és a' hitre s' kegyelmségre erőt nyújt. Hi annak-okáért az Isten, né csak külső képpen, hanem belső-keppen-is. II. Honnét

II.

Honnét bizonyítod, hogy a' külső hivatal nem elég, és a' mi meg-térésünkre; sőt semmit nem használ, hanemha a' belső hivatal-is hozzá-járuland? ugyan azok ellen.

Azon fő ágazatiból a' Keresztyéni vallásnak, azon-képpen.

I. A' Tíz parancsolatból, és az Urto! szereztetett Imádságból. Az Isten nem csak a' Tíz parancsolatban parancsollya, a' melyeket kíván hogy cselekedgyünk; hanem az Urto! szereztetett Imádságban-is tanít minket kegyelmet kerni, a' melynek segítségével azonokat végbe vihesük. Ha e' kegyelem nélkül, vagy csak egyedül a' külső hivatalra meg-terithetnők-is magunkat, tehát bizonyára elég volna a' Tíz parancsolat, és annak hirdetése; és nem kellene nekünk még afelől így könyörgenünk; Meg-szenteltesék a' te neved, jöjön te országod, légyen te akaratom.

II. A' keresztségnek rendeléséből. A' Chri-

Christus nem csak azt mondgya, Tani-
tsatok és keresztyeltek; hanem azt-is,
hogy keresztyeltek a' Sz. Léleknek nevé-
ben: az az, nem csak azt akarja, hogy az
Evangeliumnak hirdetése által, és a' Sá-
cramentumoknak ki-folgáltatása által,
külső-képpen hivattassanak az embe-
rek, a' hitre és meg-térésre; hanem bi-
zonyosokká-is akarja őket: éretetni a' ke-
rekség által, belső munkálkodása és se-
gitsége felől, mely által hiheffének és
meg-térheffének.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az embernek
meg-térése nem függ az embernek aka-
rattyától, avagy a' szabad akaratnak ere-
jéből; hanem csak az Istennek, belől hat-
hato képpen munkálkodo kegyelméből?
azonok ellen.

I. Az embernek meg-vehet akarattyát,
és a' jora valo szabad akarattyának ere-
jét tellyességgel a' földig romlottnak
lenni, meg-bizonyítottuk fellyeb, a'
Bűnről valo helyen, a' III kérdésben. és a'

szabad

Szabad Akaratrol valo helyen az I ker-
ésben. A' melyből fűkségesképpen kö-
vetkezik, hogy az ember maga magát,
sem meg nem térítheti, sem a' meg-té-
réshez nem késiheri. Lásd ott. 2.
Hogy csak egyedül az Isten légyen az,
a' ki a' külső hivatal által, belől vonsa
az embert, (meg-világosítván elmejét,
és fel-indítván akarattyát) hogy el-jő-
jön, meg-bizonyittatik.

I. Az apostoli vallásbol. Hisek a' szent
Lélekben, az az, a' ki mind magában
szent, s' mind a' választottakat meg szen-
teli, ujjá-fűli, és meg-téríti.

II. Az Uról szerezterett Imádságbol: az
I. II. III. kérdésből. Az Isten az, a' ki-
től kell kérni, és a' kitől adattatik a' ke-
gyelem, mely által meg-szentelhesük
az ő nevét, mely által az ő országában
legyünk, mely által az ő akarattyát cse-
lekedgyük.

III. a' keresztségből. A' keresztség jed-
zi és meg-pecsétli minékünk, az ujjon-
nan születésnek kegyelmét, mely a' szent
Lélek-

Lélektől függ.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy csak a választottaknak adattatik a belső hivatalnak ez idevezető kegyelme; nem mindeneknek egyenesleg? ugyan azonok ellen.

Az Apostoli vallásból. Hiszem az Anyaszentegyházat: mint-ha mondaná; Hiszem hogy a választott embereknek bizonyos gyülekezeti vagyon, kik csak magok benteletnek-meg, egycbek elhagyattatván.

V.

Honnét bizonyítod, hogy a Szent Léleknek ez ujjonnan szóló kegyelmének ellene nem áthatni? azonok ellen.

I. A' Tiz parancsolatnak I parancsolatnyából. En vagyok a' te Urad Istened, ki kihoztalak tégedet Egyiptomból, a' szolgálatnak házából. A' miképpen az Isten az Izraelitákat hatalmason vitte-ki a' testi szolgáltnak házából, ugy hatalmason ugyan ő visen-ki minket a' lelki szolgáltnak házából, senki meg nem akadályoz-

lyozván, senki ellent nem tartván. Mert azok a' testi cselekedetek a' Tiz parancsolatban, példázati a' lelkieknek.

II. Az Apostoli vallásból. Hiszek egy Istenben, midenható Atyában menynek földnek teremőjében. Ha az Isten midenható, tehát bizonyára, a' kiket akar, meg-téritheti, senki ellene nem áthatván, senki meg nem akadályozván; A' teremtetett allat meg nem akadályozhattya az ő maga teremtetését, azért az ő ujjonnan való teremtetését avagy ujjonnan sülettetését sem akadályozhattya-meg.

III. Az Urtól szereztetett Imádságból. az holott, minnek-utánna kérté hogy adatsásék énnékem az Istennek kegyelme, mely által szenteltsék-meg az ő neve, jöjjon-el az ő országa, légyen az ő akarattya, ugyan azt így végezem-el, Mert tiéd az ország, és a' hatalom, &c. mind öröcké, Amen: mint-ha mondanam; Tenéked hatalmad vagyon, ezeknek meg-

cselekedetire, és senki tégedet meg nem akadályozhat.

A' MEG-IGAZULAS- R O L.

I.

Honnét bizonyítod, hogy az ember egyedül csak a' hit által az Istennek merő kegyelméből idvzül, a' Christus érdeméért; nem az ő cselekedetiből, avagy tulajdon maga érdeméből? a' Papiák ellen.

Ez a' kérdés négy águ, és azért külön-külön kell elő-hozni, és meg-bizonyítani.

1. Hogy mi az Istennek merő kegyelméből idvezüllyünk, meg-bizonyittatik.

I. A' Tíz parancsolatból. 1. Az II parancsolatból, az holot az Istennek minden meg-fizetése az Istennek kegyelméből származik; Irgalmafságot cselekedem ezer iziglen azokkal, kik engemet szeretnek, &c. Lásd egy kevelésé tovább, a' 4. részben. 2. Az V parancsolatból. Hogy sokáig ély a' földön, melyet a' te Urad

Istened

Istened ád tenéked. A' Canaán földé példázattya az örök életnek: azért, vala-mint hogy amaz az Istennek ajándékából volt, ugy ez-is. Ha ajndék, tehát kegyelemből: mert, mindenajándék ingyen való.

II. Az apostoli vallásból, és az Uroltatnult Imádságból: ez holott 1. Híbbük és Mi Atyánknek kiáltjuk az Istent. Az Atyának neve pedig kegyelemnek és irgalmafságnak neve: azért valamink vagyon attól a' mi Atyánktól, kegyelemből vesszük. (Lásd egy kevelésé tovább az 3. részben). 2. Híbbük és kérjük Istentől, bűnünknek bocsánattját. Ha a' mi bűneink Istentől meg-bocsáttatnak, búkség hogy a' mi meg-igazulásunk (melynek nagyobb része a' bűntől való meg-fabadítás) kegyelemből való legyen. Mert a' hol a' bocsánat ott a' kegyelem. Tedd hozzá hogy ezt a' bűn bocsánatot Istentől kérjük, és könyör-géssel nyerjük-meg.

III. A' keresztségnek rendeléséből. Ke-

F2

reftel-

rebelkedünk az *Atyának-és* nevében: az az, az *Atyának* kegyelmében és könyörületességében, ki mi rajtunk könyörülvén, az ő Fiát nekünk küldte, és meg-váltonak adta.

2. *Hogy mi a Christu-nak érdeméért és elég tételéért idvezülünk, meg-bizonyittatik.*

I. Az *apostoli* vallásból. *A' Christus* szenvedett, meg-feszitterett, és meg-holt, nem magáért, avagy *a' maga* saját vetkeiért, melyek nem-is voltak; hanem mi éretünk és *a' mi bűneinkért*: Azért az ő elég-tételével menekedünk-meg, és igazulunk-meg.

II. *A' keresztségnek rendeléséből.* Keresztelkedünk *a' Fiának* nevében: az az, az ő vérében; mellyel oly bizonyossan meg-tisztítatunk *a' bűntől*, mint *a' külső vizzel* hogy meg-mosattatunk. Azért *a' Christus* véres érdemével lében *a' bűnöknek* bocsánattya.

III. *A' szent Vacsorának szerzéséből, holott a' Christus mond*: Ez az én testem,

stem, mely ti érettetek meg-tőrettetik. Ez az én vérem *Új Testamentumnak vére*, mely sokakért ki-ontatik, bűnöknek bocsánattýára. Azért *a' Christus*nak elég-tételével és érdemével kereszterett mi-nékünk *a' bűnnek* bocsánattya.

3. *Hogy csak a' Hit legyen a' meg-igazulásnak eszköze, mellyel az Istennek kegyelmét, és a' Christusnak érdemét meg-fogjuk, és mi magunkévá tesszük, megbizonyittatik.*

I. Az *Apostoli* vallásból. amaz igékből; *Híszek Istenben, Atyában*: *Híszek a' Jésus Christusban*, *Öc.* *Híszem bűneimnek bocsánattýát*: *Híszem az örök életet*: mintha mondanám; az *Atyának* kegyelme, *a' Jésus Christus*, és az ő fennvedése, halála, és meg-váltása, és ezekből függő bűn-bocsánat, és az örök élet, nem külföldben enyimek, avagy léfnek enyimé, hanemha *híszek*: mondom, nem más eszközzel foglalhatom-el, és tehetem magamévá, hanem *hittel*.

II. *A' keresztségnek rendeléséből, amaz*
F 3 *igéckel*;

igéckel; *A' ki hiend és meg-kerefsztelkedendik, idvezül: a' ki pedig nem hiend, el-kárhozik.* Az hit annakokáért az, mely az Atyától adatott, s' a' Christustól be-rezterett idvességet el-vési; a' keresztség csak meg-erősíti: a' mint fellyeb-is *a' keresztségről valo helyen*, az IV kérdésben mondtuk.

Ezek-is a' mellyek a' hitnek meg-igazitásáról mondatnak, a' *Hitról valo következendő helyre a' IV kérdésre tartoznak.*

4. *Hogy senki nem igazulhat meg a' cselekedetekből, és maga tulajdon érdemből, meg-bizonyittatik, az elő fámlált hit ágazatinak ellen-vetésiből; és bizonyára.*

A' keresztyén vallásnak mindenik fő részeiből.

I. *A' Tíz parancsolatból. 1. A' II parancsolatból. En vagyok a' Jehova a' te Istened, &c. ki irgalmaságot cselekedemezer iziglen azokkal, kik engemet szeretnek, és meg-tartják az én parancsolatimat. A' kik*

kik szeretik az Istent és meg-tartják az ő parácsolatit, könyörületességet nyernek: annakokáért semmit nem érdemlenek. A' kegyességet bizonyára megfizeti az Isten, de nem külömben, hanem kegyelemből: meg-jutalmazattya, de könyörületességéből, nem a' mi érdemünkért. 2. Az V parancsolatból. Az örök élet, a' mint-hogy a' Canaán földé-is Istennek ajándékából vagyoni; azért nem érdemből. (*a' mint fellyeb az első ágában mondtuk.*)

II. *Az apostoli vallásból. 1. Híszek a' Jésus Christusban, ki szenvedett, &c. Ha a' Christus én érettem benvedett, nem kívántatnak az én szenvedésem, avagy érdemim; hanemha a' Christus elégtelen Meg-válto volna; mellyet hinnünk oktalanság. 2. Híszem bűnünknek bocsátatnyát, és az örök életet. Ha híszem, tehát nem cselekedetemmel érdemlem, nem én víszem végben: mert a' kegyelem a' hitet meg-előzi, a' hit a' cselekedetet ki-rekeszti; és a' másét kapcsollyá*

magához, nem a' maga saját érdemét. Ha az én bűneim Istentől *bocsáttatnak meg*, tehát nem én magamtól fizettetek meg, sem el nem töröltetnek valamely magam saját érdemivel. *Az örök életbűn bocsánat* után következik, né a' cselekedeteknek érdeme után: mint ha mondanám; *hiszem hogy az örökélet né a'* az én érdemből, hané a' bűnöknek *ingyēvalo meg bocsátásából* adattatik. Sohul nem hiszem a' cselekedeteknek érdemből való meg-fizetését; hanem az örök életet, nem különben, hanem a' bűnöknek ingyen való meg-bocsátása által

III. *Az Apostoli vallásból*, az hol *Híszek az Atya Istentben*: *Az Ur* *tól tanult imádságból*, az hol mondom, *Mi Atyánk, ki vagy mennyégben*: *A' keresztségnek* *rendeléséből*, az holot parancsoltatik, hogy *keresztelkedgyünk az Atyának nevében*. Ha *az Isten* *Mi Atyánk*; tehát semmit nem érdemlünk ő tőle, de valamink vagyon ő tőle kegyelemből vettük. Mert az *Atya* az ő gyermekekről *szabad-akarattal*

rattal *ők* *berént* *viselnek* *gondot*. Így az Isten az ő javait, minden mi érdemünk nélkül közli mi velünk. Az *Atya* *tól* *maratt* *atyai* *örökséget* a' *fiak* *foglaltak* *el*: Így mi az örök életet birni fogjuk, de nem úgy mint ha azt a' mi érdemünkkel nyertük volna, hanem úgy, mint a' mely a' mi mennyei Atyánktól a' *Chriflusban* *kegyelemből* *kétfittetett*.

IV. *Az Ur* *tól* *szereztetett* *Imádságból*, 1. *A' IV* *kérésből*. *A' mi* *mindennapi* *kenyerünket* *add meg* *nékünk* *ma*. Ha még csak egy falatotska kenyeret sem érdemelhetgyünk, hanem mindennap ő Istentől *kén* *berittertünk* *koldulnunk* a' *mi* *kenyeres* *táskánkat*; sokkal inkább nem érdemellyük az örök életet. 2. *Az V* *kérésből*. *Bocsásd meg* *nékünk* *bűneinket*, &c, 1. *Ha* *mindennapon* *kérnünk* *kell* *mi* *nékünk* *bűnünknek* *bocsánattal*, tehát *mí* *dén* *ap* *vétkezünk*. *Ha* *mindén* *ap* *vétkezünk*, a' *mi* *jocselekedetük* *avagy* *fémik*, *avagy* *né* *tökéllereffek*: *annak* *okáért* *semmit* *nem* *érdemlünk*. *Ha*

mindennap vétkezünk, többittyük-
is mindennap az adótságot. Ha adótsá-
gunkat mindennap többittyük, tehát
eleget sem tehetünk, nem hogy valami
érdemlenénk Istentől. 2. Ha kér-
nünk kell minékünk *adótságinknak meg-
engedését*, avagy bűneinknek bocsánat-
tyát; tehát mi nem vagyunk elegek a'
meg-fizetésre, se nem tehetünk-eleget
mi magunk a' bűnökért. Ha meg nem
fizethetünk; tehát semmit nem-is érde-
melhetünk. *Ellen-vetés*: De imé ezt tes-
tűk hozzá, *Miképpen miis meg-bocsátunk
a' mi ellenünk vétetteknek*. Azért a' mi
meg-bocsátásunkkal láttatunk érdem-
leni az Istennek meg-bocsátását. *Felelet*.
1. A' mint mi tartozunk felebarátink-
nak meg-bocsátani, ingyen, minden
eleg-tétel nélkül; ugy bocsáttya-meg az
Isten-is a' mi bűneinket, ingyen, a'
Christus elég-tételéért bizonyára, de
minden mi elég-tételünk nélkül, és sa-
ját érdemünk nélkül. 2. A' Christus
azzal az hozzá-adott igéekkel, nem ar-
ra tanít

ra tanít hogy mit érdemellyünk, hanem
mivel tartozunk: mondom, nem arra
hogy a' mi meg-bocsátásunkkal érde-
mellyük az Istennek meg-bocsátását;
hanem hogy az Istennek meg-bocsátá-
sáért, tartozunk miis felebarátinknak
a' meg-bocsátással. *Vesd egyben ezt a' vá-
lasztásról való helyen, a' III kérdéssel*.

V. A' keresztségnek rendeléséből. 1. A'
keresztség jele a' mi lelki ujjá fületé-
sünknek, a' Szent Lélek által: Azért
magunktól mi magunk semmi jót nem
cselekedhetünk. Ha semmi jót nem cse-
lekedhetünk, semmit nem-is érdem-
lünk. 2. A' keresztség arra tanít, hogy
a' Christus vérével mosattak és töröl-
tettek-ele' mi bűneink: Azért mi ma-
gunk azokat a' mi tulajdon érdemünk-
kel el-nem mossuk avagy el-nem töröl-
lünk, sem el-nem moshattuk avagy tör-
ölhettük. 3. A' Christus azt mondgya,
*A' ki hiend és meg-keresztelkedendik, idve-
zül: a' ki nem hiend, el-kárhozik*. Nem
mondgya, A' ki cselekedendik, avagy
F 6 érdem-

érdemlendi, idvezül. hanem, A' ki hi-
end: Hittel bereztetik azért az idvetség,
nem cselekedeteckel.

VI. A' szent Vacsorának szerzéséből. A'
Christus teste mi érettünk adattatott: A'
Christus vére sokakert ontattatott bűnök-
nek bocsánattyára. Ha a' Christus halálá-
val és érdemével igazultunk-meg, te-
hát nem a' mi magunk saját érdemével
igazulunk-meg. Ha bűkségünk volt
más és vicé érdemre, tehát a' magunk
saját érdeme nem használ. *Ellen-vetés.*
Tehát a' jo cselekedetek nem használ-
nak, s' nem-is kellek cselekednünk.
Felelet. Cselekednünk kell, halá-ado-
voltunk helyett, az Istennek diczőségé-
gére. Használnak, a' mi hitünknek és
idvetségünknek meg-erősítésére, és
ismét felebarátítnak épületire es has-
nára..

II.

Honnan bizonyítod, hogy mi nem az hit-
nek méltóságával igazittatunk-meg;
hanem az hittel meg-fogott fel-tett
czell-

czellnak méltóságával: tudni-illik az
Istennek kegyelmével, és a' Christushoz
érdemével? a' Pápiák és Sociniánu-
fok ellen..

I. Az Apostoli vallásból. Hiszünk bűnünk-
nek bocsánattyát, mely bereztetett a' Chri-
stus szenvedésének és halálának érdemé-
vel: Azért az hit nem érdemli a' bűnnek
bocsánattyát, hanem a' Christus érde-
mével berezett bűn bocsánatot foglal-
lya magának.

II. Az Uról szerzetetett Imádságból.
az V kérdésből. Bűnünknek bocsá-
nattyát Istentől kérjük: Azért nem az
hit érdemli azt, hanem az ingyen ado-
Istentől vésti..

III.

Honnan bizonyítod, hogy egyedül csak a'
Christus elég-tételével igazulunk-meg,
nem a' Szentekével-is? a' Pápiák
ellen..

Meg-bizonyittatott ez fellyeb, a' Chri-
stus tisztiról való helyen, az II kérdés-
ben. Lásd-meg ott.

Honann bizonyítod, hogy a' Christus érdeméért, nem csak a' vétek, hanem a' büntetés is meg-bocsáttatik: és az nem halasztatik halálunk után a' Purgatorium tűzére? A' Papisták ellen.

Meg-bizonyítottatott ez fellyeb, a' Rómnak büntetéséről való helyen: először bizonyára az V kérdésben. az után pedig az III és IV kérdésekben. Lásd ott.

AZ HITRÖL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy az idvezülendő Hitnek kiváltképpen és nevezet szerént meg-érezhető czéllyal, a' kiváltképpen való kegyelemnek igéreti a' Christusban; és az nem tartozik csak az Isten igéjére közönségesen? a' Papisták ellen.

Az Apostoli vallásból: az hol nem csak azt vallom, hogy hiszek a' teremő Istenben; hanem kiváltképen, a' meg-válto Jésus Christusban, és a' meg-szentelő Szent Lélekben; ismét, hogy hiszem bűnünknek

nünknek bocsánattját, és az örök életet.

II. Az Uról szereztetett Imádságból: az hol nem csak közönségesen kérem az Istennek valamely kegyelmét; hanem kiváltképpen-is, még pedig leg-inkább azt a' kiváltképpen való kegyelmét az Istennek, mely minékünk adatik a' Christusban: úgy mint hogy el-jőjön mi hozzánk a' kegyelemnek országa, hogy meg-bocsáttassanak nekünk a' mi bűneink, hogy meg-szabaduljunk a' gonosztól, &c. Kérem pediglen mind ama' kegyelmet, s' mind ezt, a' hitből: Azért az én hittem mind a' kettőre tartozik.

III. A' keresztségből: mely a' mi hitünket, nem annyira az Istennek közönséges igéjére, mint a' Christusban kiváltképpen való kegyelemre vezérli. Mert a' keresztségnek vizével jelentetik, először a' Christus vére, és az igazulátnak abból függő kegyelme, az után a' Christus lelke, és a' meg-szentelésnek abból függő kegyelme.

IV. A' szent vacsorából. A' szent Vacsorában.

rában valo kenyér és bor, a' mi hitünk-
ket, a' Christusnak amaz kiváltképpen
valo kegyelmére vezérli, mely által az ő
teste mi érettünk meg-tőrettetett, az ő vé-
re mi érettünk ki-onttatott, bánunknek
bocsánattára.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Hit, nem
szintén csak jóvá hagyás, hanem egyszer-
s' mind bizonyos esméret-is legyen; és
hogy nem-is igaz hit legyen az, midőn
valaki hiszen, és nem tudja mi legyen
az a' mit hiszen? a' Pápiák ellen.

I. Az Apostoli vallásból. 1. E' szóbol,
Hiszek. Hinni bizonyára nem annyit té-
ben hogy kételkedni, vagy az isméret-
len dologban meg-nyugodni; hanem a'
meg-ismért dolgot javallással rá-hadni.
Mert az isméret kívül valo dolgot mi-
képpen hiszi valaki? Midőn annak-
okáért mondom, Hiszek Istenben, fin-
tén annyit tében, mintha azt monda-
nám, Tudom hogy vagyon Isten, és ab-
ban meg-nyugodom. 2. Nem csak azt

mon-

mondom, hogy Hiszek; hanem azt-is
hozzá-tésem, mit hiszek: annak okáért
az hit a' dolognak tudását fel-téfi, és
meg nem állhat a' tudatlansággal egy-
gyütt. Példának okáért: nem csak azt
mondom, Hiszek Istenben, de azt-is hoz-
zá-tésem, mit hidgyek ő felőle; tudni-
illik; hogy egy legyen az Isten, hogy
azon egy Isten három személy legyen,
Atya, Fiu, és Szent Lélek legyen. Istenét,
hogy az, mindenható legyen, meny-
nec földnek teremője. S' nem-is csak azt
mondom, Hiszek a' Jesus Christusban,
hanem sok szóval azt-is hozzá-tésem
mit hidgyek ő felőle: hogy ő az Istennek
egy szülött Fia legyen, mi Urunk; hogy ő
a' szent Lélektől fogottatott legyen, a' szűz
Máriától születtetett, hogy ő Pontius Pi-
latus alatt szenvedett legyen, meg-feszít-
tetett, meg-bolt, és el-temettetett; hogy
ő pokolra szállott, harmad napon halottái-
ból fel-támadott; fel-ment mennyégbe,
hogy ő ül a' mindenható Atya Istennek
jobbán; hogy ő onnan legyen el-jöendő
ítélni

itélni eleveket és holtakat. Ha annak-
okaért mind ezeket nem tudnám, nem
mondhatnám, hogy Hiszek; hanem iga-
zabban azt mondanám, Nem tudom.
ki fenvedné pedig ilyen vallás-tételét
a' hitnek? Nem tudom az Isten, a' min-
denható Atyát, menynek és földnek terem-
tőjét: Nem tudom a' Jesus Christust, nem
tudom hogy ő az Istennek egy szülött Fia
légyen, &c. 3. Nem mondom, hogy Hi-
szí az Anyaszentegyház, mert az énné-
kem nem használna; hanem, én Hiszem;
Az én dolgom forog ebben: az Anya-
szentegyháznak hiti engem meg nem
igazít, hanem az én hitem: Senki nem
a' mások hitéből, hanem minden ember
a' maga hitéből él.

II. Az Urtól tanolt Imádságból. Kérem,
hogy jöjjön én hozzám az Istennek orszá-
ga: az az, többek között, hogy meg-
világosítsa az én elmém, minden
idvésséges tudománnyal. Ha azon kő-
nyörgők, hogy tudatlan ne legyek, és
tudományt kérek Istentől, tehát a' tu-
datlan

datlással né kérkedheté hit gyanánt.

III. A' keresztségnek és a' szent Vacsor-
ának rendeléséből. A' Christus a' Sácra-
mentumokat azért szerzé, hogy azok-
kal a' mi hitünket bővebben tanítsa és
meg-erősítse. Azért nem lehet az hit,
avagy nem mondathatik hitnek, a' mely
nem tudja azt, a' mit hisen, és a' mit
vall hogy ő hisen.

III.

Honnét bizonyítod, hogy az idvezítő Hit
teljes bizodalom legyen: és azért nem
csak pusztá javallás, hanem hiedelemmel
teljes javallás legyen; avagy a' Christus-
nak és az ő elég-tételének hiedelemmel
való el vétele? a' Pápisták, Soc:&c. ellé.

I. Az Apostoli vallásból: ama' főköl,
Hiszek Istenben, Atyában: Hiszek a' Jesus
Christusban: Hiszek a' Szent Lélekben:
mely igék nyilvánossággal hiedelmet je-
lentnek. Mert ez a' állásnak modgya,
Hinni az Istenben, többet tében, hogy sem
mint, Hinni az Istent, és Hinni az Istennek.
Mert bizonyára, Hiszi az Istent, a' ki
hísi

hísi lenni az Istent; *Híszem az Istennek*, a' ki hísem az Istennek midőn valamit mond; *Híszem az Istenben*, a' ki mind ezek felett bizik az Istenben, és ő benne helyhezterti reménséget. és bizonyára ez az értelme az Apostoli vallásnak. *Híszek Istenben*, *Atyában*: az az, nem csak hísem lenni az Istent, és azt az Istent a' Jesus Christus Attyának lenni, és minden válaftottaknak a' Christust ért; hanem bizom-is hogy az az Isten légye az én Istenem, és az az Atya légye az én Atyám-is. *Híszek a' Jesus Christusban*: az az, nem csak hísem, hogy a' Názáretbéli Jesus légyen a' Christus, hogy e' világnak meg-váltoja légyen; hanem bizom-is hogy ő légyen az én meg-váltóm. *Híszek Szent Lélekben*: az az, nem csak hísem lenni a' Szent Lelket, és hogy ő sentel, vigasztal-meg minden válaftottakat; hanem abban-is bizom, hogy ő engemet meg-sentel, meg-vigasztal, &c.

II. Az Urrol szereztetett Imádságból.
Azok

Azok az igék, *Mi Atyánk ké vagy menyégben*; ímet azok, *Mert tied az ország, és az hatalom, és a' dicsőség, mind örökké Amen*, jelentik a' könyörgőnek sűbéli bizodalmat. Ha azért a' könyörgés hitből származik, következik hogy az a' hit sűbéli bizodalom.

III. *A' keresztségnek és a' sent Vacsorának rendeléséből*. A' Sacramentumokban a' mi hitünk erősfittetik-meg; midőn minékünk a' Christus kegyelme nem csak közönségesen hirdetterik, és meg-peccéltetetik, hanem külön külön mindenikünkre reánk szabattatik: mely kiváltképpen valo reánk szabás jelenti a' hiedelmet.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy csak egyedül az hit légyen a' kegyelemből valo meg-igazulásnak eszköze? a' Pápisták ellen. Meg bizonyított az, fellyeb a' meg-igazulásról valo helyen, az I kérdésben, az 3 részben. Lásd ott.

V. Hon-

Honnan bizonyítod, hogy az Hit ne legyen kételkedes, és hogy az hü keresztyennek nem kellésük kételkedni az ő idvesége felől: a Papisták ellen.

I. az Apostoli vallásból. 1. amaz igékből; Hiszek Istenben: Hiszek a Jესus Christusban: Hiszek a Szent Lélekben: Hiszem bűnömnek bocsánattya: Hiszem az örök életet. Mely igéktől mint az ég a földtől oly messze vadnak ezek a következendő igék; kételkedem az Istennek hozám való kedvében: kételkedem, ha váltotté-meg engemet-is a Christus: kételkedem, ha jelen vagyóné énné-kem-is a Szent Lélek: kételkedem az én bűneimnek bocsánattya felől: kételkedem az örök élet felől, adatiké az énnékem. Egy summában, a Hit nem kételkedés, a kételkedés nem Hit: hanem, a ki hisen, bizonyosnak tartja azt a mit hisen, és a ki kételkedik, nem hisen az. 2. A több hasonló hittet hiendő Agazatokból. Ha, midőn hisem

hisem a testnek fel-támadását; nem kételkedhetem, avagy nem kell kételkednem arról; tehát midőn hisem-is bűnömnek bocsánattya, és az örök életet, nem kételkedhetem, avagy nem kell kételkednem arról. Ha kételkedés nélkül hisem, hogy az Isten teremő legyen; a Christus az Istennek egy szülött fia Szent Lélektől fogantatott, szűz Máriától született, szenvedett, meg-feszített, meg-bolt, el-temettetett, &c. Annakokáért kételkedés nélkül hiszem bűnömnek bocsánattya-is, és az örök életet. Mert a hasonló dolgokrol azon itéletet kell tennünk.

II. A keresztségnek rendeléséből: im ez igékből; A ki hiend és meg-keresztelkedéndik, meg-tartatik: a ki nem hiend, el-kárhozik. Mely igéket bizonyára nem úgy kell érteni, mint ha a Christus azt mondotta volna; A ki kételkedik meg-tartatik: hanem, a ki bizonyosan hiend, és minden kételkedést igaz hittet meg-győzend, az idvezül.

A MEG-

A' MEG-TERESRÖL.

I.

Honnét bizonyítod, hogy a' Meg-térés, vagy poenitentia tartás ne legyen Sacramentum? a' Pápisták ellen.

A' keresztségnek rendeléséből. A' keresztség jegye az ujjonnan való sületésnek, és azért a' meg-térésnek-is. Ha azért a' meg-térés jedzett dolog, nem lehet jegy; annakokáért Sacramentum sem lehet, mely látható jele a' láthatatlan kegyelemnek.

II.

Honnan bizonyítod, hogy két része legyen a' Meg-térésnek, tudni-illik, az ó embernek Meg-ölése, és az új embernek Meg-elevenítése? a' Pápisták ellen.

A' keresztségből. 1. A' vizzel, nem csak a' bűnyek mosattatnak-el, hanem a' félség-is meg-adattatik: Így a' Meg-térésnek keresztsége tanít mind arra hogy a' vértkeket el-hadgyuk, s' mind arra, hogy az életnek ujságára igyekezzünk.

2. A' víz-

2. A' vízben való bé-merítés, és a' vízből való ki-menekedés jelentik az ó embernek meg-ölését és el-temettetését, és az új embernek meg-elevenedését és fel-támadását: melyek között, imez bánattal vetkezi-le a' bűnt, amaz pedig örömmel véli-fel az új életet.

III.

Honnét bizonyítod, hogy a' fülbe sugással való gyónás, mellyel a' bűnök, meg-bocsátásnak reménsége alatt, a' Papnak a' fülébe meg-jelentetnek, csufiaság és semmire-kellő legyen: s' nem-a' része a' meg-térésnek? a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Hisem bűneimnek bocsánattját, Istentől tudni-illik, nem a' Gyontato Paptól; különben, hanem hogy azon bocsánat, az igének Hirdetőjétől, hirdettetik az Isten igéje szerint, a' hívőknek és megtérőknek.

II. Az Urtól szereztetett Imádságból. A' Christus engemet úgy tanított hogy Istennek vallyam-meg bűneimet, és ő

tőle kérjem bűneimnek bocsánatgyát: Azért nem szükség hogy azokat a' Papnak fülében sugjam, és ő tőle várjak bocsánatot.

III. A' szent Vacsorának szerzéséből. A' Christus Jesulnak vére ontatott-ki a' bűnőknek bocsánatgyára: Azért nem függ az a' fülbe sugással való gyonáftól, avagy a' Papnak bűn-bocsátásától.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy annak a' Pápi-stai elég-tételnek, melyet a' meg-gyonsz személyekre vetnek, semmi érdeme ne legyen, nem hogy az a' meg-térésnek része volna? a' Pápi-sták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. A' Christus szenvedett és eleget tett mi helyettünk: Azért nem használnak a' magunk sa-ját elég-tételink.

II. Az Apostoli vallásból, és az Ur-tól tanult imádságból. Híffük és kérjük bűnünknek bocsánatgyát. Az hol a' bűn bocsánat vagyon, s' még pedig ingyen ott nincsen helye a' magunk elég-tételinknek.

III. A

III. A' szent Vacsorának szerzéséből. A' Christus vére ki-ontatott a' mi bűneink-ért: Azért nem kell a' mi elég-tételünk. Lásd ezt az igazulástól- való helyen, az I kérdésben.

A' JO CSELEKEDE- T E K R Ó L.

I

Honnan bizonyítod, hogy a' jo cselekedeteket nem kellesek intézni a' mi jo igyekezetünkben; hanem az Isten törvényének hagyományából? a' Pápi-sták ellen.

I. A' Tíz parancsolatból. I. közönségesen. Ha a' jo igyekezet elégséges volna a' jonak cselekedetire, nem szabott volna az Isten törvényt, a' mely szerint kívánja hogy rendellyük mind a' jo igyekezetet, s' mind magokat a' jo cselekedeteket. 2. Kiváltképpē, ugyā az bizonyítatik-meg az I és II parancsolatból. Az I parancsolatban mondatik; *En vagok a' Jehova a' te Istened*: Mint-ha mondaná. *En vagyok a' te törvény szerződ.*

G 2

az én

az én hagyományim szerint ély, nem a' magad tulajdon vélekedésed szerint. A' II parancsolatban, kárhoztattatik minden mi tetczélünk avagy szabad-akaratumk-berént való tistelet, akar mely jo igyekezetből való-is. *Lásd a' következendő II kérdésben.*

II. Az Urrol szerzettetett Imádságból. Az 3 kérdésben így szolittyuk-meg az Istent, *légyen te akaratod*; Nem ugy, hogy *légyen a' mi akaratunk*: Nem ugy, mondom, a' mint mi jonak itéllyük, hanem a' mint te. *Vesd egyben ezt a' következendő II kérdéssel.*

II.

Honnan bizonyítod, hogy nem kelleffék jo cselekedet gyanant tartani amaz embe-
rektől ki-gondolt és hagyott dolgokat?
a' minéműek, a' kiváltképpen-*való* ele-
delnek és öltözetnek nevei, a' nőtelen-
ség, mezitelenység, szarándokság, vesz-
teg-halgtatás, viasz gyertyák hordozása,
&c. a' Papiſtak ellen.

I. A' Tiz parancsolatból: Mind közön-
séges.

fégeffen, s' mind kiváltképpen: *Közönsege-
sen* két képpen: 1. Azokat a' cselekedete-
ket né találó hogy parancsolva volná-
nak a' Tiz parancsolatban: azért né ité-
lem azokat jocsélekedeteknek lenni. A-
vagy, ha jo cselekedetek volnának, tehát
bizonyára azokról a' fő törvény szerző
az Isten emlekezetet tett volna. 2.
A' mely jo cselekedetek az Isten pa-
rancsolt, azok vagy az Istennek bere-
tetire, vagy felebarátink beretetire tar-
toznak. Ezek a' cselekedetek pedig,
sem az Istennek beretetire, sem feleba-
rátunk beretetire nem használnak:
Azért nem Isten parancsolta azokat, s'
nem-is jo cselekedetek. *Kiváltképpen*,
a' Tiz parancsolatnak első és második
parancsolatiból. Az 1 parancsolatban
mondatik, *En vagyok a' Jehova a' te Iste-
ned*, &c. mintha mondaná. En vagyok
a' te fő törvény szerződ, az én törvé-
nyemnek hagyománya berént ély, nem
valamely teremtetett állatnak hagyomá-
nya berént, nem valamely emberi talál-

mányok serént. A' II parancsolatban. Az Isten tiltya, hogy más módon őtet ne tiszteljük, hanem a' mint az ő igéjében elsőnkben adta. Azért hejában tiszteltetik az Isten embereknek hagyományival.

I. Az Urtól szereztelett Imádságból: tudni-illik az III kérésből. A' holott azt kerem; I. *Légyen te akaratom.* Ha az Isten parancsolati kívül, az emberek parancsolatit-is meg-kellene tartanunk, nem csak azt kellene nekünk kérnünk, *Légye te akaratom;* de azt-is, *Légyen az emberek akarattya,* kik minket fent jámbori találmányokkal terhelnek. 2. Ezt hozzá tésem, *Miképpen menyben, azonképpen a' földön-is.* A' menyben pedig nem leßen az emberek akarattya, de egyedül csak az Isten akarattya. Az égben semmi helye nincsen az emberi találmányoknak: azért a' földön sincsen...

III. A' keresztsígnék rendeléséből: Az holott kereszstelkedünk Atyának, Fiu-

nak,

nak, Szent Léleknek nevében. Nem köteleztetünk a' keresztségben senkihez-is, hanem egyedül csak az Istenhez, a' ki Atya, Fiu, és Szent Lélek. Azért tulajdon csak ennek parancsolatit kell megtartanunk; ne-is legyünk embereknek foglái, és ne engedgyük az emberi találmányok teihét és igáját mi réánk vetni.

III.

Honnét bizonyítod, hogy egyedül csak az Istent kell tisztelni, és nem a' szenteket-is vagy Angyalokat, vagy a' meg-holt embereket: a' Pápiák ellen.

I. A' Tíz parancsolatból. az 1 parancsolatból. En vagyok a' Jehova, a' te Istened, ki Egyiptomból ki-hoztalak &c. Ne legyenek előtted idegen Istenid. Azért az Isten kívül senkit nem kell tisztelnünk.

II. Az Apostoli vallásból. Csak egyedül azt kell tisztelnünk a' kiben hiszünk. Egyedül pedig csak az Istenben, Atya, Fiu, és Szent Lélekben hiszünk. Azért csak

egyedül az Istent, Atyát, Fiut, és Szent Lelket kell tisztelnunk: né a' szenteket-is. Hísbűk bizonyára az *Anyaszentegyházat*, de nem az *Anyaszentegyházban*: Hísbűka' *Szente*nek egyjességét, nem a' Szente

III. *Az Ur*tol szereztetet: *Imádság*bol. Azt kel egyedül keresztényeni félelemmel tisztelnunk, a' kit egyedül kell segítségül hinunk, kell pedig segítségül hinunk *csak* egyedül a' mi Atyánkat, ki a' mennyégben vagy; nem a' Szente

IV. A' kereszttségnek rendeléséből. Csak egyedül azt kell keresztényeni félelemmel tisztelnunk a' kiben keresztelkedünk. Keresztelkedünk pedig tulajdon csak a' Atyának, Fiunak, és Szent Léleknek nevében. Azért csak egyedül az Atya, Fiu, és Szent Lélek Istent kell keresztényeni félelemmel tisztelnunk: nem a' Szente

lelemmel való tisztelettről közönségesen: A' Szente

IV.

Honnan bizonyítod, hogy az Istennek képeit, sem csinálni sem imádni nem kell; a' teremtetett állatoknak képeit-is keresztényeni tiszteletnek okáért csinálni és tartani gonofság? a' Pápisták ellen,

I. A' Tíz parancsolatból. 1. A' második parancsolatból. Ne csinály magadnak képet és semminémű hasonlatosságot ki ne gondoly azoknak ábrázattjokra, kik avagy oda fel vadnak az égen, avagy itt alatt a' földön, vagy a' föld alatt a' vizekben: meg ne hajt magadat az azoknak, se ne tisztellyed azokat. Azért, az Istent ki sem kell faragni, sem az ő képe alatt nem kell őtet tisztelni; sem valamely teremtetett állatot, sem azoknak képeit nem kell tisztelni. 2. Az első parancsolatból. En vagyok a' Jehova, az az, amaz leg-főb és véghe-

retlen *Lelki állat*. Ha az Isten véghetőlen, s' ki nem jelentethetik semminémű ábrázattal, tehát nem-is kell ki-ábrázolni. 3. Az első és harmadik parancsolatból, mellyek között iméz csak egyedül az Istennek tiszteletit, még pedig kép nélkül való tiszteletit parancsolja; honnét így okoskodom. Ha ő magukat a' szenteket nem kell tisztelni. (mely tiltatik az 1 parancsolatban,) annál inkább nem kell azoknak képeit tisztelnunk, (mely tiltatik a' ii parancsolatban.)

II. Az *Apostoli vallásból*; Hiszek Istenben: nem hiszek a' képekben, azért nem-is kell tisztelni a' képeket.

III. Az *Urrol szerzetetett Imádságból*.

1. A' *Christus* nem a' szentek képeit hatta segítségül hini, hanem ő magát a' mi Atyánkat, ki a' mennyégben vagyon: nem is a' szenteket, nem hogy a' szentek képeit. II. A' *ki a' mennyégben vagyon* azt kell imádnunk: azért nem a' képeket, mellyek e' földön vadnak.

LII. A' *ki*

III. A' *ki a' mennyégben vagyon*, mi tőlünk nem láttathatik, annakokáért ki sem ábrázoltathatik, avagy ki sem kell ábrázolni.

IV. A' *Kereszttségnek rendeléséből*. Ke-restelkedünk ő magának az Istennek, Atyának, Fiunak, és Szent Léleknek *nevében*; nem az Isten képének *nevében*. Azért az Istent magát kell imádni-is, nem az Istennek képét; ő magát az Atyát, Fiát, és Szent Lelket, nem az Atyának, Fiunak, és Szent Léleknek képét: nem hogy a' szentek képét.

V.

Honnan bizonyítod, hogy a' jó cselekedetek ne legyenek érdemeik, kik valamit érdemlenének Istentől, (akar illendőségre, s' akar méltóságra nézve, a' mint ők mondgyák) a' mellyek mondom igazulást és örök életet érdemlenének? a' Pá-pisták ellen.

A' keresztényen vallásnak minden részeiből; Meg-bizonyított ez fellyeb, az igazulástól való helyen, az első kérdésnek

G 6

negye-

negyedik ágában. Lásd-meg ott.

VI.

Honnan bizonyítod, hogy a' jó cselekedetek szükségességek legyenek az idvességre, noha semmit nem érdemlenek? né-melleyek ellen.

I. A' Tíz parancsolatból. A' Tíz paran-csolat jó cselekedeteket kíván az el-esett embertől: azért sokkal inkább a' meg-váltott embertől.

II. Az Apostoli vallásból. Hiszem a' Szent Gyülekezetet (Anyaszentegyhá-zat) Hiszem a' szenteknek egygyűségét: azért a' fenség az Anyaszentegyháznak tagjaiban teljességgel bűkséges.

III. Az Urtól szereztetett Imádságból. A' Christusnak hagyásából, csak egy kéréssel kérem a' testi jokat; egy kéré-szel kérem bűneinknek bocsánatnyát; négy kéréssel kérem pedig az Istennek azt a' kegyelmét, mellyel jó cselekedeteket cselekedhessem, midőn kérem hogy én tőlem szenteltesék az Istennek neve, hogy én hozzám jöjjon az Isten orszá-

országá, hogy én tőlem legyen az Isten-nek akarattya, hogy ne vitessem a' kísir-terbe, de meg-szabaditassam a' gonosztól. Szükség annakokáért, hogy a' jó cse-lekedetek az idvességre felette ké-vántassanak.

VII.

Honnan bizonyítod, hogy az Újjá-fülettett embereknek jó cselekedetek ez életben tökéletesség nélkül valók. a' Papi-sták, Perfectisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Az Újjá-fület-tettek hiszik bűnöknek bocsánatnyát: azért nincsenek bűn nélkül; annakokáért nem-is tökéletessek ez életben az új-jonnan-fülettettek.

II. Az Urtól szereztetett Imádságból. I. Az I, II és III kérésekből. Az új-já-fülettettek mindennapon kérik, Szenteltesék meg a' teneved. Jöjjon el a' te országod, legyen a' te akarato: Azért még nincsenek a' tökéletességnek álla-potjában, mert ha tökéletesek és gyaróság nélkül valók volnának, mi-ért.

ért kellene ezeket kérni? II. Az V kérésből. Az ujjá-fülettettek minden nap (azon) könyörögnek, bocsásd meg nekünk a mi bűneinket; azért minden nap vétkeznek; s' ezokáért ez életben gyarlók, nem tőkélletesek. A' IV kérésből. Az ujjá-fülettettek minden nap könyörögnek a' kisértetnek el-távoztatásáért, és kéri hogy meg-szabadtassanak a' gonosztól: Azért minden nap harcolnak a' ki kisértetekkel, és a' gonossal. A' kiknek mindennap harcolnani kell az ő gyarloságokkal, azok még nem tőkélletesek; hanem tőkélletességre igyekeznek bizonyára, melyet mindazáltal az élethez végén, és halálok után érnek-el.

III. Az Ur vacsorájából. Az ujjá-fülettettek valamig élnek az Ur Vacsorájával élnek, mely ő nekik meg-peccétli bűnöknek bocsánattját: a' bent Vacsorának igéje szerént. Ez az én vérem Uj Testámentumnak vére, mely sokakért ki-ontatik bűnöknek bocsánattjára: Ezt csele-

csekedgyétek valamennyiszer ijándgyátok az én emlekezetemre, (míglen el-jövend.) Azért valamig itt élnek az ujjá-fülettettek, vétkeznek: és azért nem tőkélletesek. Ha tőkélletesek volnának, nem volna többé már bűkségek a' Sacramentumokkal való élésre.

VIII.

Honnan czáfolod meg, a' kellestinél több (az az, melyekkel ember nem tartozik) jó cselekedeteket, mely cselekedetek felől költették azt hogy másoknak is el-adhatták, és használhatnak vélek? a' Pápiáék ellen.

Azon részekből es erősségekből. Mert ha nem adattatik tőkélletesség a' jó cselekedetekben, kellestinél (tartozással) több jó cselekedetek sem adattatnak, melyek az előnkben adattatott parancsolat felett valok volnának. Meg-bizonyittatik azért,

I. Az Apostolivallásból. Még akarmely leg bentségesb emberek is hiszik az ő bűnök bocsánattját: azért nincsen tartozás

tozás felett való jó cselekedetek, avagy kelletinél több.

II. Az Urtól szereztetett imádságból.

1. Akar mely fenteknek-is búkség mindennapon így könyörgeniek, *Bocsásd meg nekünk a' mi bűneinket*: azért nem dicsekedhetnek a' kelletinél több, és tartozás felett való jó cselekedetekkel. 2. minden napon könyörögnék hogy ő tőlök meg-szenteltetésük az Istennek neve, hogy ő hozzájuk-is jöjjön-el az Isten országa, hogy ő tőlök-is legyen az Istennek akarattya, végre (hogy) ne essenek a' kísértetbe, szabadittassanak meg a' gonosztól. Ha azért azokat a' jó cselekedeteket-is meg nem cselekedhetik, mellyeket Isten kíván tőlök, hanemha Istentől kiváltképpen lésnek meg-szitterve, mit cselekedhetnének tartozás felett valót?

III. A' szent Vacsorából. Akarmely Szentek-is mind egek életeknek végéig élnek a' bent Vacsorával, az ő vigasztalásokra, az ő gyarlóságok és vét-

kek

kek ellen: Azért tartozás felett valót nem cselekednek.

IX.

Honnan bizonyítod, hogy a' Bőjt magában ne legyen jó cselekedet; holott a' jó cselekedetnek segítő eszköze támasza legyen? a' Pápisták ellen.

I. A' Tíz parancsolatból. Ha jó cselekedet volna, meg-parancsoltatnék a' Tíz parancsolatban. Meg vagy on bizonyára parancsolva az ételnek italtak mértékletelése; de magán a' Bőjt nincsen parancsolva.

II. Az Urtól szereztetett Imádságból. Könyörgéssel kérjük a' Bőjtnak avagy éhségnek el-távoztatását, midőn kérjük a' mi mindennapi kenyerünk hogy adassék minékünk ma: azért a' Bőjt magán nem jó cselekedet.

X.

Honnan czáfolod meg a' szokott (álló) Bőjtöket a' Pápistaságban, tudni-illik a' negyvennapit, a' négy kántorit, a' Péntekit és Szombatit, és több afféléket? a' Pápi-

a' Pápiſták s' egyéb babonás népek ellen.

A' keresztýén vallásnak semmi részeiben nem ajánlattatnak avagy parancsolatnak ezek az álló bűjők: azért nem az Isten rendeléséből valok, hanem emberéből; annakokáért babonások, és héjbavalo, és senkit nem köteleznek.

A' KÖNYÖRGESRŐL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy egyedül csak az Istent kell segítségül hini, nem a' szenteket is, akár az Angyalok között, s' akár a' meg-holt emberek között? a' Pápiſták ellen.

I. A' Tíz parancsolatból; és annak I Ré-széből. En vagyok a' te Urad Istened, ki ki-hoztalak tégedet Egyiptomból, a' solgálat-nak házából: Ne legyenek idegen Istenid én előttem. Mely igékből így hozom ki: I. Ne legyenek, azért ne-is tiszteljed: Ne tiszteljed, azért ne-is könyörögnékik: (ne híd

(ne híd segítségül): Lásd ez előtt valo helyen a' jo cselekedetekről az 3 kérdést. 2. Idegen Istenid, az az, más Istenid amaz egy igaz Isten kívül, annakokáért még a' szentek selegyenek. 3. csak az egy igaz Isten vett-ki minket a' lelki Egyiptomból, nem a' szentek.

II. Az Apostoli vallásból. 1. Hiszek Istenben, mindenható Atyában, menyekes földnek teremőjében, és Jesus Christusban, ő egyetlen egy Fiában, mi Urunkban; és a' Szent Lélekben: Azért egyedül csak őtet imádom-is, és hívom segítségül. Nem hiszek a' szentekben: Azért őket nem-is imádom, sem segítségül nem hívom. 2. Hiszem az Anyaszentegyházat; nem hiszek az Anyaszentegyházban; annakokáért sem azt sem annak tagja-it nem imádom. 3. Hiszem a' Szenteknek eggyességét. Ha azért a' Szentek én szolgál-társaim, és velem egy állapo-tuak, és azon egy dicsőségnek örökös társai, bizonyára (tehát) nem kell en-nékem őket imádnom.

III. Az

III. Az Urtól szereztetett Imádságból. A' Christus így hagyott ennékem jmatkoznom; *Mi Atyánk ki vagy a' mennyégben, &c.* Nem hatta hogy azt mondgyom, *Idvez légy Maria, kegyelemmel tellyes, &c.* Sem ezt nem hatta mondanom, *Szent Péter, Szent Pál, könyörögj én érettem, &c.* sem így, *Szent Angyalok imátkozzatok én érettem, &c.* De csak azt parancsolta, hogy midőn könyörögni akarnék ezt mondanám, *Mi Atyánk ki vagy mennyégben.* Azért csak egyedül azt a' mennyei Atyát imádom; és nem a' Szenteket.

IV. A' Kereszttségnek rendeléséből. A' Christus csak az egy Isten nevében hadgya hogy keresztelkedgyünk, és bizonyára az *Atya, Fiu, és Szent Lélek nevében.* Azért egyedül csak azt az egy Istent-is, Atyát, Fiait, és Szent Lelket kell segítségül hini: nem a' Szenteket-is; ha a' Szenteket segítségül kellene hini, hogyhogy nem keresztelkednénk az ő neveken-is, mert a' kereszttség

restség bé-foglallya annak segítségül hívását, a' kinek nevében fel-véretik.

II. Honnan bizonyítod, hogy csak egyedül a' Christus legyen az Isten előtt a' mi közben-járonk; nem a' Szentek-is? a' Pápisták ellen.

I. Az apostoli vallásból. I. Hiszek a' Jesus Christusban: az az, Hiszem hogy az Istennek Fia a' Jesus, az az, *Idvezítő, és Christus, az az, ama' Fel-kenetett, és az Atyától rendeltetett közben-járo; Közben-járo, mondom, nem csak a' meg-engesztelésben, de még a' mi éretünk való esedezésben-is.* 2. Csak egyedül a' Christus szenvedett, és holt-meg mi éretünk senki a' Szentek között nem elegyítette ide magát; hogy ezt a' közben-járasnak dicsőffségét, a' Christus egyedül csak maga bírná, minden tisztbéli társ nélkül. Ha nincs a' Christusnak tisztbéli társa a' meg-békéltetésnek közben-jároi tisztiben; Azért az esedezésnek közben-jároj tisztiben sincsen tisztbéli társa: Mert az egyenlő dolgoknak

nak azon okok vagyon. 3. Csak egyedül a' Christus ül a' mindenható Atya Istennek jobján, hogy ő nála mi érettünk esedeznek. Azért a' Szentek nem esedeznek, mert az Atyának amaz jobjára (ők) nem helyeztettek.

II. Az úrtól szerzettetett Imádságbol. Az a' mi szoszollunk és közbenjaronk az Istennél, a' kiért az Isten lőtt mi Atyánk. Ama' mi Atyánk pedig, ki az egekben vagyon, csak egyedül a' Christusért az örökké való Atyának Fiáért, lőtt mi Atyánk, nem a' Szentekért. Azért, nem a' Szentek, hanem csak egyedül a' Christus a' mi szoszollunk.

III. A' szent Vacsorának szerzéséből. 1. Csak egyedül a' Christus adta mi érettünk, az ő szent testét halálra; csak egyedül a' Christus vére ontatott-ki a' mi bűneinknek bocsánatjára. Azért csak egyedül a' Christus a' mi közbenjaronk mind a' meg-békéltetésben, s' mind az érettünk való esedezésben: mert mindenikének fundamentuma, a' Christusnak

nak azon egy érdeme. 2. A' Christus a' Vacsora szerzésében azt akarta, hogy az ő mi érettünk meg-tőrettetett testének, és ki-ontatott vérének emlékezeti szüntelen meg-maradjon, miglen el-jövend. Azért innen és nem máshunnan függ a' mi idveffégünk: Nincsen-is más eszköz a' mi idveffégünknek magunkhoz kapcsolásunkbá a' Christuson kívül semmi. Semmi hely nem hagyatik azért a' Szentek esedezésének: mely ha minékünk szükséges volna, és segitségül kellene hinunk, önnön magától a' Christustól-is ajánlatott volna minékünk. Vessd hozzá a' 11. Kérdést a' Christusnak tisztiról való helyen.

III.

Honnan hamissítod-meg a' babonás ceremóniákat a' könyörgésben; úgy mint az olvasót, a' keresztt hányást, csengettyüket, és több hasonlokatt a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásbol. Hibek a' meg-feszítettetett Christusban; nem a' keresz-

kereftben, avagy a' kereftnek jelében. Azért ő maga az én érettem meg-fesit-tetett Christus névével imádkozom; reménlem-is hogy a' meg-fesit-tetett Christus által halgattatom-meg, nem a' kereft, avagy annak jedzése által.

II. Az Ur-tól szerez-tetett Imádságból.

1. A' Christus midőn minket imádkoz-ni tanított, ezekről a' ceremóniákról nem emlekezett: azért azokra nincsen fűkségünk. 2. A' Christus bizonyára minket imádkozni tanított, de nem meg-fámlálni az imádságokat, nem hogy azokat olvasón fámlállyuk-bé az Istennek. 3. A' Christus ezt hatta mondanunk midőn imádkozunk, *Mi Atyanc, &c.* és nem hogy a' csengetyük-kei kolompozunk.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy az halottakért valo imádságok héjábanvalók és babo-nások legyenek, és hogy soha többé nem kell a' holtakért imádkozni? ugyan a' Pápisták ellen,

Az Ur,

Az Ur-tól szerez-tetett imádságból. mert az minden mi könyörgélünknek ré-gulája, (babott rendi) és mértékje. Az Ur-tól Imádság csak az élőkért szerez-tetett nem a' holtakért. Példának okáért; *Szenteltessék a' te neved*, tudni illik az élők-től: mert a' meg-holtak immár tökéleteseffek, tudni illik valamennyin immár az égben vadnak, boldogok. *Jöj-jön-el a' te országod*, tudni illik az élők-höz: mert a' meg-holt boldogok-hoz már el-érkezett mind a' kegyelem-nek s' mind a' dicsőségnek orsága. *Légyen te akaratom*, tudni illik az élők-től itt e' földön, nem a' holraktól; mert immár azok az égben az Istennek aka-rattját cselekefik: a' mint ez-is hozzá véretik. *Miképpen menyben azonképpen itt e' földön is. a' mi mindennapi kenyerün-kei add-meg nekünk ma*, tudni illik az élőknek: mert a' holtaknak nincsen fűkség-k a' kenyérre. *Bocsásd-meg nekünk a' mi bűneinket*, miképpen miis meg-bocsátunk ellennünk vétetteknek: ezt az

H

élők-

élőkről kell érteni; nem az holtakról, kik se nem vétkeznek többé, se nincsen fűkségek tovább való meg-bocsátásra, se másnak nem vétének, se más nem vét nékik többé. *Ne vigy minket a' kísértetbe, de meg-szabadíts a' gonosztól.* Ezt is az előkért kérjük; nem a' holtakért, kik nem kísértetnek többé, hanem meg-szabadultak már mind gonosztól. Egy summában, a' mellyeket nekünk a' Christus hagyott kérnünk, az élőket illetik, nem a' holtakat: Azért a' holtakért nem kell imádkoznunk, és ő érettek imádkozni hasontalan, és héjában való, főt inkább babonáság, és balgatatág.

A' SZENTEKNEK VEGIG MEG-MARADÁSOKRÓL.

I.

*Honnan bizonyítod a' Szenteknek végig meg-maradását; tudni-illik hogy a' Szentek a' hittől és a' hitnek gyümölc-
sétől*

csétől sem mindenestől, sem végképpen el nem szakádnak? a' Pelágianusok, Pápisták és Arminianusok ellen, &c.

I. Az Apostoli vallásból. 1. Hisem a' közönséges keresztyén Anyaszentegyházat; és abban Bűnünknek bocsánattját, és végezetre; Az örök életet: Azért bizonyos a' Szenteknek fátma; és bizonyos is vagyok hogy azok közzül csak egy-is el nem fog vesni, hanem mindnyájan az ő hiteknek végét (czéllját) a' bűn bocsánatot és örök életet csalhatatlanul meg-fogják nyerni. 2. Hisem a' Szenteknek eggyeségét; nem ki-rekesterését (az örök életből) avagy el-pártolását.

II. Az Urrol szereztetett Imádságból. Az VI kérdésben, a' meg-halgatásnak bizonyos reménségével kérjük. *Ne vigy minket a' kísértetben, de szabadíts meg a' gonosztól.* Vagyon annakokáért bizonyos ígéretünk Istentől, hogy mi semmi kísértetben meg nem győztetünk, hanem végezetre minden gon-

nostol meg-fabadittatunk. Annak-
okáért bizonyos a' Szenteknek végig
meg-mradása.

E' kérdéssel a' Szenteknek végig
meg-maradásokrol egygyezők és öbve-
foglaltattak a' következendő kérdé-
sek, mellyek a' fellyeb valo helyeken
forgattattak; mellyeket itt légyen elég
csak rövideden elő-fámlálni.

II.

Honnan bizonyítod, hogy a' választattak
az Istennek kegyelméből ki nem eshet-
nek? Es hogy a' választattak bizonyosok
lehetnek mind a' magok hírekről, s' mind
idvességekről? a' Pápisták ellen.

1. Hogy a' választattak az Istennek ke-
gyelméből ki nem eshetnek, meg-bizo-
nyittatott fellyeb, az el-választásról va-
lo helyen az III kérdésben.

2. Hogy a' választattak bizonyosok le-
gyenek a' magok hírekről, abból tet-
szik-ki, hogy Hinni annyit tésen mint
tudni, nem annyit mint nem tudni,
avagy kételkedni: a' mint meg-bizo-
nyitta-

nyittatott fellyeb az Hitről valo he-
lyen, a' II és V kérdésekben.

3. Hogy a' választattak a' magok idves-
ségekről bizonyosok lehetnek, ki-tet-
szik mind a' fellyeb elő-fámlált okokból;
s' mind abból, hogy Hinni nem annyit
tésen mint kételkedni, (a' mint fellyeb
meg-bizonyittatott a' Hitről valo he-
lyen az V kérdésben,) hanem hogy a'
hit bizonyos hiedelem, (mint meg-bizo-
nyittatott ugyan ott az III kérdésben.)

A' KERESZTYENI
SZABÁDSÁGROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy a' keresztyének
avagy Uj Testamentumbéli Hívek tellyes-
séggel fel-szabadultanak légyen a' Mojses
ceremonias Törvénye alól? a' Pápisták
ellen, kik fok Sidoi és Pogányi ce-
remóniákat ujjitának és követnek.
A' keresztségnek és az Ur Vacsorájának
rendeléséből. A' Christus az Uj Testa-
mentumban csak két Sácramentomi

ceremoniákat rendelt; a' Keresztésget és a' fent Vacsorát: mellyeken kívül, más hasonlók nem rendelt, avagy ajánlott. Azért semmire-valók a' fentelő viz, a' kenet, az étetés ellen való orvoság, mellyet Agnus Deinek hinak, és több dolgok a' Pápiſtáságban.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Új Testamentombéli hivek fel nem szabadultak az erkölcsökről való törvénynek engedelme alól: és annakokáért azt a' keresztýén Anyaszentegyházban hasznoson taníthatni, és kell tanítani? az Antinomusok ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Hiszem a' szent gyülekezetet, mely nem csak a' Christusnak néki tulajdonított fentsegből fent; hanem a' bennünk való fentsegből-is, mely függ az erkölcsökről való Törvénynek meg-tartásából.

II. Az Urtól szereztetett Imádságból. Kérjük, hogy mi tőlünk legyen az Istennek akarattya: azért nem szabadultunk-

tunk-fel az erkölcsökről való törvénynek, avagy a' Tiz parancsoltnak engedelmeisége alól, melyben az Isten az ő akarattját előnkben adta.

III.

Honnan bizonyítod, hogy az hiveknek lelkek-isméreti minden emberi hagyományoktól meg-szabadíttatott, az hitnek és az isteni tiszteltetnek dolgaiban? a' Pápiſták ellen.

A' Tiz parancsolatból és Apostoli vallásból: Valami az hiveknek lelkek-ismérettit meg-kötelezi, avagy a' Tiz parancsolatban irattatik előnkben, ha cselekedni kell; vagy az Apostoli vallásban, ha hinni kell. Azok az emberi hagyományok, sem a' Tiz parancsolatban nincsenek, sem az Apostoli vallásban: Azért nem kötelezik a' lelki-isméreteket. Lásd ezt fellyebb-és a' jo cselekedetekről az 11 kérdésben.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' keresztýéni szabadságot el nem veszti a' mi külső

*batalom alá valo magunk vettetése? az
Uj Keresztények ellen.*

I. *Az Apostoli vallásbol. Hiszem bű-
nünknek bocsánattját, de nem az en-
gedelmesség alól valo fel-fabadulást,
mellyel tartozom az én előttem jároim-
nak.*

II. *Az Urtól szereztetett Imádságbol.
Kérem hogy meg-fabadíttassam a' go-
nosztol, az az, az ördögtől, kinek ha-
talmából a' Christus engemet meg-vál-
tott. Ha a' Magistratus Tisztbéli szemé-
lyektől-is meg-váltott volna engemet
a' Christus, kérném hogy a' Tisztbéli se-
mélyektől-is meg-fabadíttassam: mely
nem igaz.*

AZ ANYASZENT- EGYHAZRÓL.

I.

*Honnan bizonyítod, hogy egyedül csak a'
Christus legyen az Anyaszentegyháznak
feje, minden vice (helytartó) fő nélkül;
és azért a' Romai Pápa nem viceje (helyet-
te valo*

tevalo feje?) a' Pápisták ellen.

I. *Az apostoli vallásbol: Hiszek a' Je-
sus Christusban, Hiszek a' Szent Lélek-
ben, Hiszem a' közösleges keresztyén
Anyaszentegyházat: az az, Hiszem hogy
a' Jesus Christus az Istennek Fia, maga-
nak a' Szent Lélek által, mind az egész
emberi nemzetből, a' világnak kezdeti-
től fogva, gyűjtött legyen és mostan-
is gyűjt Anyaszentegyházat; kinek ha
a' Pápa volna vice látható feje, vagy
egy fotskával az hitnek ágazatiban
meg-jelentette volna. De a' Romai Pá-
pának sohol nincsen emlekezeti; hanem
csak egyedül a' Christusnak, mint egy-
gyetlen egy meg-váltonak, és annak-
okáért fejének-is az Anyaszentegyház-
nak: ki bizonyára az Egyházi Szol-
gáknak munkájokkal él az ő Anya-
szentegyházának gyűjtésébe, de a' mélt-
oságnak közlése nélkül, melyel tar-
tozunk a' mi meg-váltonknak és fe-
jünknek.*

II. *Az Urtól szereztetett Imádságbol.*

H S.

A' má-

A' második kérdésben kérjük hogy jö-jön-el az Istennek országa: mely ország-nak ha örökös és egyedül valo viceje a' Pápa, helyesen volna emlékezeti an-nak az országnak mely csak egyedül igazgattatik a' Pápától; és továbbá, nem ok nélkül kérnök azt-is, hogy jö-jön-el a' Pápának országa.

III. A' Keresztisének rendeléséből. Ke-restelkedünk az Atya, Fiu, és Szent Lélek Istennek nevében: melynek ha egyedül valo és örökös Vicariussa (helytartoja) volna a' Pápa, nem hely-telenül tétetnék hozzá a' Pápa neve, és továbbá, nem méltatlanul keresztel-kednének a' Pápának-is nevében.

IV. A' szent Vacsorának rendeléséből. Mond a' Christus, Ez az én testem; mely ti éretetek meg-tőretik; Ez az én vérem: nincsen-is itt semmi tistbéli tárfa, és Vicariussa. Ha nincsen tistbéli tárfa, avagy viceje a' meg-váltásban; az Anyaszentegyháznak igazgatófában sin-csen. Ha az ő Papi tistiben nincsen tistbéli

tistbéli tárfa, és Viceje, tehát az ő kirá-lyi tistiben sincsen. Egy Summában; Csak egyedül a' Christust illeti a' köz-ben-járátnak tisti minden tistbéli társ, avagy Vicarius nélkül: Annakokáért a' Romai Pápa semmiképpen nem le-het az ő viceje.

II.

Honnan bizonyítod, hogy egyedül csak a' Választottak legyenek az Anyaszent-egyháznak valóságos tagjai nem a' meg vettettek-is? a' Pápiak ellen. Az Apostoli vallásból. Hiszem a' keres-tyén Anyaszentegyházat: Szentegyhá-zat tudniillik mind a' Christusnak néki tulajdonított bensőségével, s' mind a' benne valo bensőséggel, melyet berez a' Szent Lélek. De e' kettő között egy-gyik benség sincsen a' meg-vettetett hivatalosokban. Azért ők nem igaz tagjai az Anyaszentegyháznak.

III.

Honnan, és micsoda jegyekből ismered-meg az igaz Anyaszentegyházat? Régi-ségé-

ségéből, nagyságából, csuda tételiből, félben szakadás nélkül való egymás után következőséből, és más többféle Pápisai jelekből? a' Pápisták ellen.

A' Kereszttyén vallásnak öt fő részeiből. Mert ha ezek az igaz kereszttyén vallásnak fundamentumi, következik, hogy az az igaz Anyaszentegyház, a' mely ez öt fő részeket, hozzá-tétel és el-vétel nélkül tanítja, és gyakoroltja. Annak-okaért, az hol a' Tízparancsolat és az Apostoli Credo, minden emberi találmányoknak hozzá elegyítése nélkül, az hol a' könyörgések, az Urtol szereztetett imádság berént, csak egyedül az Atyára, ki az égben vagyon, formáltatnak; az holott a' két Sácramentumok, a' Kereszt-ség, és az Ur Vacorája a' Christus parancsolattya berént bolygáltattatnak-ki: ott igaz Anyaszentegyház vagyon. Csak ez okokból ismértem-meg az igaz Anyaszentegyházat, a' hamistól: nem engedem magamat más akar mely jegyekkel meg-csalni, hogy hidgyek valamely igaz

igaz Anyaszentegyházat, melyben ez jelek együtt avagy egyfens' mind meg nem találtnak. IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' Christusnak Anyaszentegyháza, ez életben ne legyen tökéletesen szent; és hog' vétekezhetik-úsz a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Hisem bűnünknek bocsánattya, az Anyaszentegyházba: azért abban vadnak még vétkek.

II. Az Apostoli vallásból, az Urtol szereztetett Imádságból, és a' szent Vacorából fellyeb meg-bizonyítatott, hogy az Ujjá-bülettettek ez életben nem tökéletesek: (a' Jo cselekedetekről való helyen az VII Kérdésben.) Innen így hozom-bé: Ha az Anyaszentegyháznak tagjai nem tökéletesek; tehát ő maga az Anyaszentegyház sem tökéletes.

AZ EGYHAZI SZOL- G A K R O L.

I.

Honnan csáfolid-meg amaz egyhazi szol-
gáknak

H 7

gáknak sok rendeit, a' Pápiaságba, ugyanint a' Pápa-jét, a' Cardinálókét, Patriarchakét, Ersekekét, áldozó Papokét, &c. a' Pápisták ellen.

A' Kereszttségnek rendeléséből. A' Christus az ő Apótolit ez egész világra kibocsátván, parancsollya hogy ők tanítsanak és kereszteljenek: Örökös tisztí ez az Egyházi szolgáknak. Nem parancsollya nékiek, hogy Pápák, Cardinálók, és áldozó (avagy Míse mondo) Papok legyenek, &c.

II.

Honnan czáfolod meg a' Barátoknak, Apáczáknak, Remetéknek, és több benyélőknek rendeit, a' Pápiaságban? a' Papi: ellen. Az Apostoli vallásból. Hiszem a' szenteknek egygyességét: Azért, nem szabad esküvéssel megvetni a' több híveknek egygyességét, és el-rejteni magát az erdőkben, Clostromokban; De munkálkodni kell a' kösség között, és az ő javait, és aján-dekit az Anyaszentegyháznak több tagjaival közleni. III.

Hon-

Honnan bizonyítod, hogy az Egyházi szolgáknak ne legyen tilalmas a' Házaságbéli állapot? a' Pápisták ellen.

A' Tíz parancsolatnak VII parancsolatryából. Mindeneknek mondatik, Ne paráználkodgyál: Annakokáért mindeneknek megengedtetik, és a' kik magokat meg nem tartoztathattyak, azoknak parancsoltatik a' Házaság.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy az Egyházi, Szolgák nem vétettek ki a' külső tisztbéli személyeknek hatalmokálol? a' Pápa: ellen.

A' Tíz parancsolatnak V parancsolatryából. Mindeneknek mondatik, Tiszteljed atyadat és anyádat, fenkit, s' még az Egyházi szolgákat-is, ki nem véven.

V.

Honnan bizonyítod, hogy az Egyházi szolgák mindnyájan, sőt még a' Pápa-is, vétkezhetnek? a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból, Még ő magok az Egyházi szolgák-is hiszik bűnöknek bocsánattját; Tehát nincsenek bűnnélkül.

II. Az

II. Az Urtól szereztetett Imádságbol. Szükség hogy az Egyházi szolgák is kérjék, hogy ő általok is meg-szenteltessek az Istennek neve; Hogy ő hozzájok is eljőjön az Istennek országa; hogy ő általok is meg-légyen az Istennek akaratya; hogy ő nékiek is meg-bocsátassék bűnök; hogy ő kis ne vitéssenek a' kiserítetben, de meg-szabatdittassanak a' gonosztul: Azért még nem tökéletelek, és vétkezhetnek ő kis.

III. A' Kereszttség s' Ur Vacsora rendeléséből. Az Egyházi szolgáknak is vagy on bűnűgek a' Keresztelégre és az Ur Vacsorájára, az ő hiteknek erősítésére, bűnűknek bocsánattya felől: Azért nem véttek nélkül valok. Vessd egyben az VII Kérdessel a' jó cselekedetéről való helyen.

AZ EGYHÁZI SZOLGALATROL.

I.

Honnan bizonyítod, hogy nem szabad az Egyházi szolgáknak, hogy Fejedelemséget bírja-

birjanak, a' kösséget igazgassák, és azt a' mit a' Pápa tulajdonit magának, országot adni és el-venni? a' Pápisták ellen. A' Kereszttségnek rendeléséből. A' Christus azt parancsolja a' Tanítványoknak: Mennyetek-el tanítsatok, kereszteljetek: Semmit ezen kívül egyebet nem hágy nékiek, nem hogy a' Pápanak adna fejedelemséget, avagy a' Pápa utá valoknak.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Egyházi szolgáknak nincsen egyáltalában hatalmuk a' bűn bocsánatra? a' Pápisták ellen.

I. Apostoli vallásbol. Hiszem bűnűnknek bocsánatyát, tudni-illik Istentől: Azért nem várom azt a' Pápától, a' vagy Paptól.

II. Az Urtól szereztetett Imádságbol. Kérem bűnűmnek bocsánattyát a' mennyei Atyától: nem a' Pápától.

III. A' szent Vacsorának szerzéséből: A' Christusnak vére ontatott ki bűnűnknek bocsánattya: Azért hirdetnünk is kell mindenütt a' Christus vérének erejét, a' ki-

a' hívőknek: De nem sa'fá'rkodhatják az ő tet'zések szerint. *Lásd fellyeb a' megtéré'sről az III Kérdésben, és aláb az V Kérdésben.* III.

Honnan bizonyítod, hogy senkinek az Egyházi Szolgák között, ezokáért a' Pápa'nak sincsen tel'jes hatalma az Anya-szentegyház tagjainak sem testeken, sem lelkeken? Pápisták ellen.

Az Apostoli vallásból. Hiszek a' J'esus Christusban mi Urunkban: Azért sem a' Pápa nem mi urunk, sem más akar mellyik az Egyházi Solgák között; hanem csak egyedül a' Christus.

IV.

Honnan bizonyítod, hogy a' Pápa három-lásképpen hívattatik vice Istennek, sőt mi Urunknak Istenünknek? a' Pápisták ellen.

Az Apostoli vallásból. I. Hiszek (egy) Istenben; minden tisz'tbeli-társ és Vicarius nélkül: Azért a' Pápa se nem Isten, se nem Vice Isten (Isten helyett való) 2. Hiszek (egy) Istenben, ki Atya, Fiu, Szent

Szent Lélek, az Istenfégnek három személyében; itt negyedik Vice személyt nem talalok. 3. Hiszek a' J'esus Christusban, az Istennek egy szülött Fiában, mi Urunkban: annakokáért nem a' Pápa a' mi Urunk.

V.

Honnan czáfolod-meg a' Pápai kedvezéseket, indulgentiákat: midőn bizonyos kegyes jótéteménynek, vagy reá vetett ceremóniának színe alatt, vagy számos pénzekért bocsáttatnak-meg a' bűnök? a' Pápisták ellen.

I. Az Apostoli vallásból. Hisem bűnünknek bocsánattját, kegyelemből tudniillik; nem érdemből avagy pénzért.

II. Az Uról szerzettetett imádságból. Kérem Istenről adó'ságimnak meg-engedését, nem vésem pénzen, avagy nem nyerem reám vetett jótéteményeken.

III. A' Szent Vacsorának szerzéséből. Mondattatik a' Christus vére ki-ontatottnak bűnünknek bocsánattjára: Azért nem töröltetnek azok el jótéteményekkel,

és re:

és reánk kötött ceremoniákkal, nem hogy valami pénzrel, avagy valami érdemmel. *Vesd egyben a' 11 kérdéssel.*

VI.

Honnan bizonyítod, hogy a' Gyülekezetből való ki-rekesztés nem szabaditja fel a' tisztbéli személyeknek tartozó engedelmeségeket az alattok valoknak? a' Pápisták ellen.

A' Tíz parancsolatnak V parancsolatjából. Tiszteljed atyádat és anyádat. Örök-kévalo ez a' parancsolat, akár hivek (keresztények) legyenek az atyák, avagy tisztbéli személyek, s' akár hitetlenek; akár tagjai legyenek az Anyaszentegyháznak, s' akár nem, avagy a' gyülekezetből ki-rekesztettek.

VII.

Honnan bizonyítod, hogy a' hű magistruusnak (tisztnak) gondgyok legyen az Isteni tiszteletre? a' Pápisták ellen.

A' Tíz parancsolatnak IV parancsolatjából. Az hol ez mondatik, 1. Nem ily, azon a' napon semmit, se te, se a' te fiad, se a'

se a' te leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se barmod. Itt a' cselédes atyára biztattatik a' Szombat meg-bentelének gondgya, háza-népére nézve: azért a' tisztbéli személyekre-is az ő alattok valokra nézve. 2. Se selyéred, mely a' te kapudon belől vagyon. Itt a' tisztbéli személyekren nyilván biztattatik a' Szombat (innep) meg-bentelének gondgya: mert arról csak egyedül a' Tiszt vitelhet gondot, hogy a' jóvevény, mely a' község alatt vagyon, meg ne hegje a' Szombator. Ha az Isteni félelemmel való Szombati meg-bentelésnek gondgya; tehát az Isteni tiszteletnek gondgya-is közönségesen.

AZ UTOLSO ITE- LETRŐL ES ÖRÖK ELET.

R Ó L.

I.

Honnan bizonyítod, a' testnek fel-támadását, az utolsó ítéletet, és az örök életet? az Istentől el-fakattak ellen.

I. Az

I. Az Apostoli vallásból. 1. Hiszem, hog
a' Christus az egekből el-jövend ítélni
eleveneket és holtakat. 2. Hiszem a' Test-
nec fel-támadását 1. Hiszem az örök életet.

II. Az Urtól szereztetett imádságból.
kérem hogy el-jöjjön az Isten országa, né
csak a' kegyelem országa, ez életben; de
a' dicsőségnek országa-is, ez élet után.

III. A' keresztségnek rendeléséből. A' ké
hiend és meg-keresztelkedik, idvezül: A' ké
nem hiend, el-kárhozik. Azért, ez élet
után, mind a' hiveket örökké való élet,
s' mind a' nem hívókat örökké való
kárhozat követi.

II.

Honnan bizonyítod, hogy az Anyaszentegy-
házban lévő kis gyermekek, még a' ke-
reszteleetlenek-is az örök életre tarsoz-
nak? a' Pápisták ellen.

Az Apostoli vallásból. Hiszem az Anya-
szentegyházat, és abban bűnömnek bocsá-
nattyát, és az örök életet. Az Anyasent-
egyházban bemlátnak pedig nem
csak a' meg-állapodott idejű hivek, ha-

nem

nem az Anyaszentegyházban született
küldedek-is. Azért az örök élet
szeké-is.

V E G E.

T A B L A J A

E' könyvetskében foglaltatott közön-
séges helyeknek.

I.	A' Szent Irásról,	10
II.	Az Istenről,	16
III.	A' Teremtésről,	25
IV.	Az Angyalokról,	26
V.	Az Istennek képéről,	28
VI.	A' Bűnről,	29
VII.	A' Szabad akaratról,	39
VIII.	A' bűnnek büntetéséről,	43
IX.	Az Isteni gondviselésről,	54
X.	Az eleve el-választásról,	55
XI.	A' Meg-váltásról,	58
XII.	A' Christus személyéről,	62
XIII.	A' Christus tisztségéről,	70
XIV.	Az Istennek frigyéről,	80
XV.	Az Evangéliomról,	83
XVI.	A' Sacramentumokról közön- séges helyeknek,	84
XVII.	A' Keresztésgről,	86

XVIII. Az

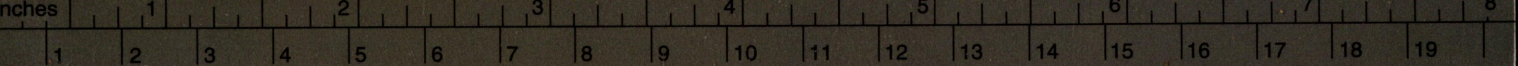

T A B L A.

XVIII. Az Ur Vacsorájáról,	94
XIX. A' belső hivatalról,	115
XX. A' Meg-igazulástól,	122
XXI. Az Hitől,	134
XXII. A' Meg-téréstől,	144
XXIII. A' jó cselekedetekről,	147
XXIV. A' Könyörgéstől,	162
XXV. A' Szenteknek végig megmarad:	170
XXVI. A' Keresztényi szabadságról,	173
XXVII. Az Anyaszentegyházról,	176
XXVIII. Az Egyházi szolgákról,	181
XXIX. Az Egyházi foglalatrol,	184
XXX. Az utolsó ítéletről és örök élet:	189

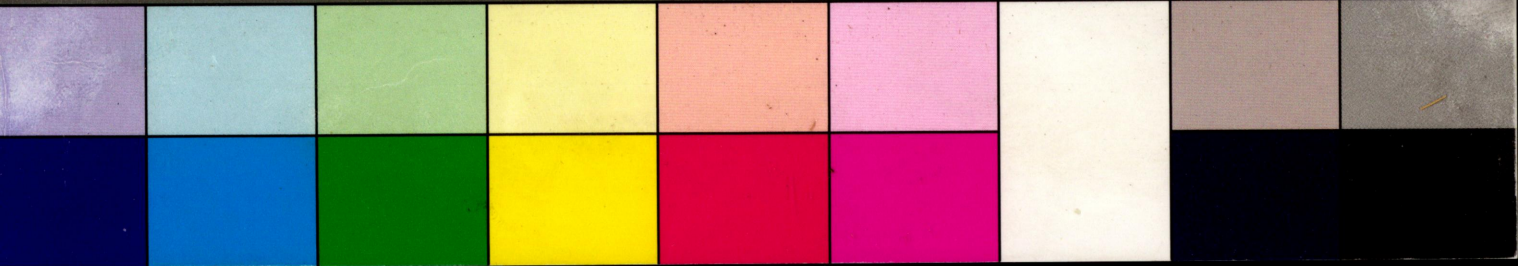

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue   Cyan   Green   Yellow   Red   Magenta   White   3/Color   Black

T A B L A.

XVIII. Az Ur Vacsorájáról,	94
XIX. A' belső hivatalról,	115
XX. A' Megigazulásirol,	122
XXI. Az Hitől,	134
XXII. A' Meg-téréstől,	144
XXIII. A' jó cselekedetekről,	147
XXIV. A' Könyörgéstől,	162
XXV. A' Szenteknek végig megmarad:	170
XXVI. A' Keresztényi szabadságról,	173
XXVII. Az Anyaszentegyházról,	176
XXVIII. Az Egyházi ízolgákrol,	181
XXIX. Az Egyházi szolgálattól,	184
XXX. Az utolsó ítélésről és örök élet:	189

